

עמ"י עש"י

קובץ הערות ומראי מקומות

סוכה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ב

מאת

הרב גדליה שולמן שליט"א

ישיבת בית ר' שמעיהו

בני ברק

קיץ תשס"ז

סוכה

דף נ' א'

אמאי לא הוזכר טעם זה בתרוץ א' (וע' תוס' עירובין ב' א' ד"ה "סוכה". וע' מהר"ם ועל"נ).

תוד"ה **"מא"** "והא דלא פריך". תוס' מקשה שיקשו מסוכה להדס ששניהם באותה מסכת. (מהרש"א, מהר"ם). ולכאור' כל קושיתו למקשן ולתרוץ הראשון ולא לתרוץ השני בגמ'.

א"ד "ואם מעטן כשר". וצ"ב דלא כתב "מעט" אלא "ואם מעטן" ומה מקום לקושית תוס' (על"נ).

תוד"ה **"דאורייתא"** "אבל במבוי דרבנן לא חייש". ומשמע שגם בדרבנן בדיעבד פסול ואפ"ה נקט לישנא דימעט דלא חייש לטעות בדרבנן. ויל"ע אמאי לא נקט דבדרבנן בדיעבד כשירה (וע' מהרש"א ומהר"ם).

א"ד **"א"נ** אי הוה תני". וק"ק דבתרוץ א' כתב תוס' "אבל במבוי דרבנן לא חייש" ובארנו שמדרבנן הוא פסול וע' מהר"ם.

גמ' "לא שלטא ביה עינא" ור' יהודה דפליג מבואר בערובין ג' א' דגם למעלה מכ' שלטא ביה עיניה. וע' במה שכתבנו בתוס' ע"ב ד"ה "עד ארבעים".

גמ' "וסוכה תהיה לצל". וע' ר"ן דעד כ' אמה הסכך ממעט במידת מה את חום החמה למי שיושב תחתיה. ולמעלה מכ' אמה אינו ממעט כלל. וע' רש"ש וכן בפ"י ומשמע שהסכך ממעט קצת אך אין צורך בסכך דגובה כזה הדפנות לבד פועלות. ובכך מבארים את החלוק מעשתרות קרנים. ועדיין צ"ב דהרי בעינן צלחה מרובה והסכך אינו פועל (בסכך גבוה) אלא קצת (ומישיבים לפי הריטב"א בדעת ר' יהודה).

רש"י ד"ה "ור' יהודה" "בגמ' מפרש פלוגתיהו". וקשה דבגמ' לא מבואר טעמו של ר' יהודה. וע' מהר"ם, פ"י ועל"נ. וע' בהמשך.

רש"י ד"ה "ושחמתה" "המועט בטל ברוב". ובר"ן מבאר שאין הכונה שהסכך המועט בטל אלא הצל שנוצר ע"י הסכך הכשר בטל. ועי"ש בטעמו. ועדיין צ"ב מה שיין בטול בדבר הניכר וכמבואר ברש"י לקמן דף ט' ב'. (וע' במהרצ"ח) וע' קה"י ס' א' וזכרון שמואל שאין הכונה לבטול ברוב אלא לגדר רובו ככולו המבואר בנזיר דף מ"ב.

ועדיין צ"ב למה רש"י הוצרך לאמר שהמעוט בטל, תיפוק ליה דבעינן צל ז' על ז' וליתא. וע' על"נ ועמק ברכה.

א"ד "ועי"ש הפסך קרויה סוכה". ויל"ע אמאי רש"י הוצרך לתוספת זו. ושמא לאפוקי מדרפנות שנחלקו תנאים ז' ב'. וע"ע על"נ.

רש"י ד"ה **"מבוי"**. במהר"ם מבאר "מרשותו לרשות חבירו" הכונה מבית לחצר ובעינן ערוב חצירות. [וצריך לגרוס ברש"י "והחצירות" במקום "שהחצירות כל אחת וכו'"]. ובהמשך "והמבוי וכו'" - להוציא מחצר למבוי ובעינן שתופי מבואות.

רש"י ד"ה **"תני תקנתא"**. ומבואר דלרש"י קושית הגמ' שנכתוב לשון פסול במבוי אך אין קושית הגמ' דנכתוב תקנה בסוכה דהרי ע"ז לא תרצה הגמ'. מיהו בתרוץ השני של הגמ' משמע דלתרוץ הראשון לא נקטו תקנתא במבוי כי בדאורייתא לא נוקטים תקנתא. וצ"ב

גמ' "אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל".
הבה"ל ריש ס' תר"ל מוכיח מכאן דשרי
דפנות מדבר שאינו ראוי לסכך בו. (ומלשון
"וסיכך על גבן" יל"ד בדברי החזו"א במעמיר
דמעמיד ס' קמ"ג).

גמ' "ושב בדירת ארעי". וע' ריטב"א ור"ן
בבאור הילפוטא נור' יהודה סובר (לקמן ז'
ב') דסוכה דירת קבע בעינן. ובגדר החסרון
ע' קה"י ס' ג' דהוא ברפנות ולא בסכך. וע'
רש"ש בסוגיין ובדף כ"ג.

גמ' "למעלה מכ' אמה וכו'". וקשה דיכול
לבנות מחיצות פחותות מכ' אמה ולא יגיעו
לסכך שהוא מעל כ' אמה וממילא אין צורך
בבנין קבע. וע' שעה"צ תרל"ג סק"ה דאם
למעמיד של הסכך בעינן קבע אין הסוכה
כשרה. וע"ע פ"י.

גמ' "כי עביר ליה לדירת ארעי" משמע מלשון
הגמ' דיכולים לעשות סוכת ארעי למעלה מכ'
אמה. וע' תוס' ז' ב' ד"ה "כולהו" ובמה
שנכתוב שם.

רש"י ד"ה "למענין" וז"ל דאין מקרא יוצא
מידי פשוטו וצ"ב ס"ס אמאי דרשינן. וע'
בר"ן שישנו יתור וע' מהר"ם.

רש"י ד"ה "אלא" וז"ל צריך סכך" ומשמע
שבסוכה למעלה מעשרים, הסכך מגן גם
למטה אלא דאין צורך בזה. ודלא כר"ן
דלעיל.

רש"י ד"ה "דל"י" שחמה באה מתחתיה".
וממילא אין הסכך ראוי להביא צל למקום.
משא"כ בעשתרות (ריטב"א).

רש"י ד"ה "שבעת ימים" סוכה של שבעה"
ובריטב"א באר בדרך אחרת (הובא לעיל).

תוד"ה "אמר רבה" "ורבה גרס". והנה לרבא
בסכך שחלקו בתוך כ' וחלקו למעלה מכ',
בעינן מחיצות קבועות לחלק שמעל הכ'
ובפשטות הסוכה פסולה. מיהו בעירובין
מבואר דלרבא הסוכה כשירה. ומבאר המהר"ם
שבכה"ג לא בונים מחיצות קבועות. (וע'
בבאור התוס' במהר"ם).

תוד"ה "כי עבדי"י" משמע ליה קרא דאתא
לשעורא". ולא באר לנו תוס' מנין משמע לו
שהנושא בשעורא. וע' ר"ן וריטב"א שבארו.

א"ד "והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים".
והקשו האחרונים דביו"ט אינו יכול לקבוע
במסמרים. והרע"א תירץ דאיירי בחוה"מ.
ובעל"נ תירץ באופן אחר.

א"ד "לא שייכא למימר שהגשמים סימן
קללה". וע' ברע"א ובעל"נ דלעיל.

א"ד "ולא ביתו" וע' ח' ב' בסוכה פנימית
דאינה כשירה ובמה שכתבנו שם.

א"ד "עד דעביר ליה ארעי". תוס' סובר
שקובע במסמרים הוי פסול דאורייתא. ובעל"נ
מביא שזו מחלוקת ראשונים בטור ס' תרל"א
וע' מ"ב תרל"א סק"ו ושעה"צ תרל"ג סק"ו.
ובשפ"א מקשה לר' יהודה דבעינן דירת קבע
ולית ליה דרשת הגמ' הו"י יהיה מותר לקבוע
הנסרים במסמרים ותחזור קושית תוס'. וע'
מהר"ם דהגדרת ארעי ברפנות היא יציבות
ותחוק. וארעי בסכך מובנו כניסת גשם (וגם
בסכך עבה שאינו לתמיד ולא נכנס בו גשם
הוי קבוע לענין סכך).

דף ז' ב'

רש"י ד"ה "והוא"י" ענני כבוד". ובעל"נ באר
דדברי רש"י הם אליבא דר"א י"א ב' ודלא

כר"ע שם. וע' באור הגר"א ס' תרכ"ה דלכו"ע
היו עוני כבוד. וע' לקמן י"א ב' מה שכתבנו.

רש"י ד"ה "לימות המשיח" "אבל סוכת מצוה
אינה לצל". ומקשה הפ"י מסוכת גנב"ך
ורקב"ש, דף ח' ב', דבעינן סוכה לצל. וחירץ
דלכו"ע בעינן סכך שעשוי לצל ור"ז מחדש
שבעינן שהסכך בפועל יצל על קרקעית
הסוכה. (ודמי לתרוץ הריטב"א אליבא דר'
יהודה המכשיר סוכה למעלה מכ' וכי אינו
מצריך צל) וע"ע רש"ש.

רש"י ד"ה "משלט שלטא" "דרך דפנות"
ובעל"נ סובר דסגי בדופן אחת, דדרכה ישנה
אפשרות של שלטא עיניה. ועי"ש בשם
הריטב"א בדרך אחרת.

רש"י ד"ה "משום צל" "פורתא". משמע
דברחבה טובא, שלטא עיניה. וע' אבן העזר
בבאור מחלוקת רש"י ותוס'. מיהו כרש"ש
פשיטא ליה גם ברש"י שאף בטובא הסוכה
פסולה ועי"ש בטעמו.

רש"י ד"ה "במאין" "וצל נמי ליכא". ויל"ע
דאולי קים ליה שבטפי משעור ראשו רובו
ושולחנו, ישנו צל גם כשהסוכה גבוהה יותר
מכ' אמה. וע' גם במאירי.

רש"י ד"ה "נימא" "או טעמא אחרינא" ע'
על"נ.

תוד"ה "יש בה" "ותימה וכי נפשיה" וקשה
אמאי הוצרך תוס' לאמר את מסקנת הגמ'
כהקדמה לקושיא, הלא הקושיא קימת גם
לס"ד. ובתור"פ ליתא להאי הקדמה. וע'
מהרש"א ומהר"ם.

א"ד "לפי דושבון". ובמהרש"א מבאר דגם
בפחות מכ' אמה נמדוד לפי אותו יחס. ואם
הסוכה היא ב' אמות על ב' אמות נכשיר רק
בגובה י', וע' רש"ש.

א"ד "א"נ קים להו" ובדנ"ח מקשה דהוא נגד
החוש. ובעמק ברכה מקשה הלא במקום
ישיבתו בסוכה החמה שולטת ואף שיש קצת
צל, אמאי לא יחשב כמו חמתה מרובה
ויתבטל הצל.

תוד"ה "כר"ז" "דאפילו רחבה טובא". וברש"ש
מבאר דפשיטא דאם רחבה ביותר במציאות
שלטא עיניה אלא החכמים לא נתנו דבריהם
לשעורים ופסלו את הסוכה.

תוד"ה "במאין" "לול של תרנגולין". ויל"ע
לתרוץ א' בתוד"ה "יש" האם לרב חנן נאמר
דהלול של תרנגולין הוא יחסית למידת האורך
והגובה. וע' פ"י.

תוד"ה "בש"מא" "לא פליגי". למהר"ם כונת
תוס' לא פליגי על משך הסוכה אך ישנה
מחלוקת בטעם של סוכה למעלה מכ' אמה,
ובפ"י ובעל"נ דנים דלא פליגי כלל והקשו
מהמיתבי של הילני המלכה.

גמ' "ועוד כל" מעשיה לא עשתה". ומשמע
דבתחילה העלתה הגמ' צד שבדין דרבנן היא
לא השגיחה. וחכמים לא מחו בידה דבדין
דרבנן מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין וע'
בפ"י במה שהאריך בגדרים אלו.

גמ' "ואיהי" בדרבנן לא משגחה". ובגליון
הרע"א מדויק דמשמע שהיא חייבת בחנוך
(אלא שהילני המלכה לא עשתה כן) והקשה
דאין אשה מחויבת בחנוך. וע' על"נ וקה"י ס'
ב'.

גמ' שם. ע' מ"ב ס' תרנ"ח סקכ"ח מחלוקת
אם מקימים מצות חנוך בקטן בד' מינים
שאוילים ביום הראשון. ומסוגין משמע דלחנוך
בעינן סוכה כשירה. וע' ריטב"א ובמגיה.

"אבל לא היתה רחבה אלא שבעה טפחים" (והבנים ישבו לאורך הסוכה). וע' בקושית הב"מ. וע' בתורא"ש דמשמע כמג"א (וראיתי מקשים וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה צרה כזו).

גמ' "ראשו ורובו ושולחנו" והיינו ז' על ז' (לקמן דף טז). וע' רש"י לעיל ב' ב' ד"ה "ראשו". ובראש כתב "דגברא באמתא יתיב ושולחנו טפח". והפוסקים החקשו איך ז"ט מכיל רובו של אדם שהוא בערך י' טפחים. וע' ב' מהלכים ברש"ש.

ובפ"י וברש"ש מקשים דסגי בשעור ז' על ר' ולשולחן סגי טפח מצד אחד. וע' שעה"צ תרל"ד סק"א.

רש"י ד"ה "ודוקא" "והוא יושב על הפתח מבחוץ" והחוץ קאי על הבית ויושב בתחילת הסוכה. וע' רבנ"ח.

תוד"ה "דאמר" "ומסקינן התם התם דהלכה כר' יוחנן החורני" בגמ' שם אינו מפורש. וע' מהר"ם ופ"י. וע' במהלך המהרש"א והמהר"ם בתוס' דלמסקנה אין ראייה לחלק בין סוכה גדולה לקטנה.

א"י "דראיה דמייתי בעשה כב"ה". וע"ב דהרי הראיה היתה להוכיח דגם אם עשה כב"ש לא עשה כלום. (כרש"י התם) ובתוס' בברכות י"א א' הקשה בדרך אחרת.

א"י "ויב"ש מוקמי ליה אדאורייתא ולא גזרינן". וע"ב דהרי הגזירה היתה של ב"ה כדי לא לנהוג כב"ש וכמבואר שם ולא שיכת גזירה אליבא דב"ש.

א"י "אפילו דאורייתא". ובעל"נ מקשה דאיך יתכן שאם לא שמר על חומרא דרבנן לא קיים את הדאורייתא. ואמאי חכמים עקרו את

גמ' "בשלמא למ"ד". ולכו"ע ישבו בסוכה כשירה ובלא קיטוניות. וצ"ב כמה נחלקו התנאים. וע' ריטב"א וצ"ח וע"ע פ"י.

תוד"ה "עד ארבעים" שיטהר קשוי לעולם. ומבואר בתוס' דבסוגיין שלא הקשו "והשתא חמישים כשירה וכו'" מוכח דלר' יהודה אין שעור ומכשיר בכל גובה של הסכך. ומקשה הפ"י דלרבא שטעמו של ר' יהודה הוא דבעינן דירת קבע נחא דמכשיר בכל גובה של הסכך. אבל לטעם של מישלט עיניה וכי בכל גובה שיהיה שולטת העין. וכן לר"ז שהטעם משום צל האם בכל גובה ישנו צל. ומוכח מתוס' דטעמו של ר' יהודה אינו כדפרשנו לעיל אלא לית ליה את הטעם של משלט עיניה ולית ליה את הטעם של צל.

א"י "גבי יונק תינוק" ובמ"ל פ"ח מה' לולב מקשה מגמ' דאינו טובא.

דף ג' א'

גמ' "אלא לקיטוניות שבה". ויל"ע הלא הכא הסכך הוא יותר מד"א (בצרוף כל הקיטוניות) ובכה"ג הסכך מצל לר"ז וא"כ גם בקיטוניות שהן ז' על ז' יש צל.

רש"י ד"ה "ור' יהודה" "וא"א לשבעה בנים בשבעה טפחים". ומקשה העל"נ דהגמ' אמרה שיתכן שרק בן אחד לא היה צריך לאמו ומחויב בסוכה. ("אלא כזקופין" - ע' הגהת ר"ש מדסוי).

תוד"ה "לא נצרכה" "אבל לא היתה רחבה שבעה טפחים". וקשה דאם אין ברוחבו ז"ט אין בו שעור סוכה. והב"ח (ס' תרל"ד) סובר שאין צורך בסוכה ז' על ז' אלא שיש בו שטח של ז' על ז'. ובמג"א ובט"ז חולקים ומוכיחים מתוס' דלא כב"ח. וגורסים בתוס'

נוקט שהעיקר הוא הקנין והדיור הוא תנאי לקנין והכא הדיור הוא סיבה שיש דמים לקנין.

דף ג' ב'

רש"י ד"ה "ואין עושין" "המובדלות זו מזו קמ"א אמות ושליש". העל"נ מדייק מרש"י תרתי א' כשישנו שעור מצומצם של ב' קרפיות בעינן בית כדי לצרף (ותוס' סובר דבכה"ג לא בעינן בית). ב' אם יהיה יותר מהשעור הנ"ל לא מהני בית למעט השעור ולצרפם (ותוס' סובר דמהני).

תוד"ה "ואין עושין" "ואין העיירות מתחברות וכו' בין לחייא בר רב" וצ"ב מה שייך חבור אליבא דחייא בר רב. וע' מהרש"א. וראיתי מביאים מהמשמרות כהונה שיחשב כג' עיירות (עיר, בית, עיר) ובין כל אחד יתנו קרפף.

א"ד "זרית מקיים". אם ישנו בית של ד"א, לחייא בר רב אליבא דרבנן חשוב כעיר. ואם ישנו עוד בית של ד"א מקבלים שניהם קרפף אחד [ועיירות דברייתא לאו דוקא והכונה בתים]. אבל לר"מ ולר"ה אליבא דרבנן דנותנים ב' קרפיות בעינן דוקא עיירות או עירה אחת ובית אחד. והברייתא "שאין עושין עבור" קאי או לחייא בר רב וכמבואר לעיל או לר"ה ועיירות דברייתא יתפרש בית בנוסף לעירה (ובלא זה לעיר אחת אין נותנין קרפף).

א"ד "ומיהו אין נראה וכו'" ואע"פ שלחייא בר רב. וצ"ב דאם מצינו לחייא בר רב מנין שאחרים יחלקו ע"ז.

גמ' "בורגנין חזי למילתייהו". ע' בחדוש הרש"ש דבית שער המביא לבית שיש בו ד"א, כיון שהב"ש חזי למילתייהו אע"פ שאין

המצוה, ומביא שהראשונים חלקו על תוס' ועי"ש בבאור המחלוקת. וע"ע דבר אברהם ח"ב סי' כ"ו המקשה ממקרים אחרים שאם לא קיים את הגזירה דרבנן יוצא ידי המ"ע דאורייתא. ויש להקשות מתוס' דף ב' א' ד"ה "כי עבד" "מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרבנן (נסרים) לא שייכא וכו'", ואם נאמר כתוס' דידן, גם אם הוי פסול מדרבנן אינו יוצא מדאורייתא ושוב שייך סימן קללה.

גמ' "פטור מן המזוזה". הרמב"ם והרא"ש (מובא יור"ד ס' רפ"ו) נחלקו אם בית שיש בו כדי לרבע ד"א על ד"א חייב במזוזה. ומקשים מ"ש מסוכה דבעינן דוקא ז' על ז' (תוד"ה "לא נצרכה") וע' חזו"א אור"ח ק"י ס"ק כ"ח.

גמ' "ומן המעקה". החזו"א (יור"ד ס' רי"ד) מקשה ס"ס הלא בעינן מעקה כדי למנוע סכנה "לא תשים דמים בביתך".

תוד"ה "בית". בעל"נ דן בפסוק "שאור לא ימצא בבתיכם" האם בעינן דוקא בית של ד"א על ד"א. וכן בלאו דלא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו" האם יצטרכו בית של ד"א על ד"א. וע"ע הגהת ראמ"ה.

תוד"ה "ואין" "לא מיקנו רשותיהו". ע' תוס' עירובין מ"ט א' ד"ה "ערוב" דהאי קנין הוא קנין דמים. וסובר תוס' שאם הערוב מונח בבית שאין בו ד"א אין בני החצר מקנים את רשותם דהוא תנאי בקנין (מהר"ם). [וע' מל"ה וברש"י בעירובין שם שנראה שרק בעל המקום שיש בו הערוב מקנה לכולם. ובני החצר אינם מקנים לו. וצ"ת].

א"ד "ומקנו אהדדי משום דמנחי עירובין בביתו". משמע שהמארח ומחזיק הערוב עושה להם טובה וכנגד זה מקנים את חלקם בביתם. וקשה דמה ההוכחה של תוס' מכאן הלא תוס'

דף ד' א'

רש"י ד"ה "תבן" בפיו. רש"י מחלק בין בטלו בפיו לבין "אין עתיד לפנותו" - ולא יצטרך לפנותו. ומבאר הריטב"א שהכונה שבטל במחשבתו. וצ"ת לשון רש"י "ולא יצטרך לפנותו". וע' בה"ל ס' שע"ב ד"ה "כ"ז שלא בטלו" ומשמע שאין הבטול בלב אלא הנסיבות הן שלא צריך לפנותו. ובריטב"א סובר ובדינים אלו אין חלוק בין דבור למחשבה ואין חסרון של דברים שבלב. וע"ע פ"י וע' מ"ב תרל"ג סק"ג.

רש"י ד"ה "ה"ג בית שמילאהו". משמע דרש"י גרס תבן במשנה באהלות ודלא כתוס'. (מהרש"א).

א"ד "הימנה לגג". ומשמע שהטומאה עצמה ממעטת בשעור. וע' רש"ש.

תוד"ה "ואע"ג" ולא דמי". ובבאור החלוק ע' על"נ דבארנקי איירי במוקצה ובטל ליומו משא"כ כרים וכסתות שיכול לטלם אינם בטלים. וע"ע בהגהת ר"ש מדסוי בדרך אחרת.

תוד"ה "בית" "וכן כרי של תבואה". ומקשים הראשונים מ"ש כרי של תבואה דחשיב בטול מכרים וכסתות שבטלה דעתו. ובר"ן מוכיח מכאן דסגי בטול לזמן ובסוכה דבעינן ז' ימים בטלה דעתו אבל לטומאה סגי כ"ז שהטומאה נמצאת שם ולכן לא בטלה דעתו. ובריטב"א חלק ובאר בדרך אחרת. וע' שעה"צ תרל"ג סק"ב.

א"ד "גלו של עכן". וברא"ש במשנה כתב "שלא היה אלא לפי שעה עד שקברוהו חושבו רצוצה". וע' משנה אחרונה.

א"ד "כ"ש בתבן" יל"ע לסברת הר"ן (דלעיל)

כו ד"א חייב במזוזה. וע' מסכת מזוזה פרשה סדורה אות י"ד המאריך בזה.

גמי "האי דלמיסתר". ויל"ע למה הגמ' משנה בלשונה ומוסיפה דעומד הבית להריסה ולא סגי בהא שלא חזי לדירה.

רש"י ד"ה "אלא הכי קאמר" "ולאפוקי בית שבחצר אחרת". ובפשטות הטעם דא"א להביא את הערוב אליהם וממילא אין את הפת שתצרפם. וע' חזו"א או"ח ס' צ"ו ס"ק ל"ח הגדרה אחרת.

רש"י ד"ה "למלתייהו" "הא לא חזי למלתייהו" ומשמע דבורגנין אף שאין בהם ד"א חזי לשינת לילה אחת (ריטב"א).

גמי "זבא למעטדה" בבטול המועיל דנים (הראשונים א) מה מהני שהגביה את הקרקע, ס"ס הדפנות הם למעלה מכ' וצריכים לעשותם קבע ולרבא בעינן סוכת ארעי. ובמאירי מחדש כיון דעיקר הצורך בדפנות הוא ממקום העפר המבטל דנים מאותו מקום. וע"ע פ"י וע' עמק ברכה אות ג' ב) המאירי מקשה שיהיה חסרון של תעשה ולא מן העשוי. וע' קה"י (ג'). ובשאלות אלו יל"ד גם לקמן ד' א' באיצטבא.

רש"י ד"ה "לא הוי" שאין סופו להניח שם כל ז'. ומשמע דסגי בבטול לזמן ואין צורך בבטול עולמית. וכן הוא לקמן ד' ע"א בד"ה "תבן" "כל ימי החג". ונחלקו בזה הראשונים. וע' מ"ב תרל"ג סק"א.

א"ד "מהני הפסד ממנו". ומבאר המאירי משום הפסד דריסת הרגלים ולחות הקרקע. וע' בה"ל ס' תרל"ג ד"ה "לא הוי" המסתפק בשטיחים המשמשים בבתי עשירים אי הוי מעוט.

גמ' "כנגד דופן האמצעי". ומקשה הר"ן מאי קמ"ל. ותירץ דמכאן למד רש"י להכשיר את כל הסוכה (מדין פסל) ועי"ש בדרך אחרת.

גמ' "פחות מארבע אמות כשרה". והריטב"א סובר דלרבה שטעם סוכה למעלה מכ' הוא משום דלא שלטא עיניה הכא הדפנות מגיעות לסכך (דאם אין מגיעות לסכך לא אמרינן דופן עקומה) ובכה"ג לכו"ע הסוכה כשירה ובהכרח שבעל המימרא הזו לא סובר כרבה. וע' על"נ וע' ק"נ אות ת' (ודגים בתרתי א) רבה הסובר דאם דפנות מגיעות לסכך לכו"ע שלטא עיניה האם זה גם כשיש אויר פחות מג"ט בין הדפנות לסכך ב) האם אמרינן דופן עקומה ולבוד - תרי הלכות).

גמ' "אבל כל רוח ורוח לא" ומקשה הריטב"א דגם זה נלמד מהמשנה לקמן י"ז א'.

רש"י ד"ה "על פני" "שבעה טפחים ומשהו" ובמהרש"א תמה עליו. וע' פ"י (וכן ברש"י ד' ב' ד"ה "ובנה". וע"ע תוס' דף ז' א' ד"ה "עושה" וברש"ש שם).

רש"י ד"ה "כשרה" "פסל היוצא". ומבואר ברש"י שגם היוצא מן האיצטבא כשר מדין פסל. והרא"ש פליג עליה. וע' קה"י בבאור המחלוקת (והאם בעינן דופן אחת שנמשכת כדי לאמר פסל). ועי"ש דלרש"י המכשיר הוא רק המשך הסוכה בגובה האיצטבא אך מתחת לאיצטבא אינו יכול לשבת. וצ"ב לשון רש"י "כל הסוכה כמות שהיא גדולה".

רש"י ד"ה "פחות מד' אמות" "כאילו הוא מן הדופן". וע' רש"י לקמן י"ז א' ד"ה "פסולה". ובר"ן בסוגיין ועי"ש דלהגדרת רש"י בדופן עקומה לא יאכל (מדין פסל) בסוכה שבין האיצטבא לדופן העקומה.

דהתם דהוא לזמן קצר מהני בטולו אך בסוגיין דהוא לז' ימים מגלן דלא בטלה דעתו.

גמ' "היתה גבוהה מעשרים אמה וכו' ואם לאו פסולה". למבואר בתוס' בסוגיין האי פסולה הוא מדאורייתא דמצטרף סכך פסול עם סכך כשר. ונחלקו הראשונים בזה לקמן בתוס' דף ט' ב' אי סכך למעלה מכ' הוי סכך פסול. מיהו לרבא עירובין ג' א' דחלל סוכה תנן (מובא בתוס' ב' א') קשה אמאי פסולה. וע' תוס' עירובין ג' בד"ה "חלל". ולרבה שטעם סכך למעלה מכ' הוא משום מישלט עיניה קשה אמאי בהוציין פסול הרי עיניו שולטות. וצ"ל מדרבנן וכתוס' ב' א'.

גמ' "סבר אביי למימר". וקשה דס"ס אין שיעור י"ט. ומבאר הריטב"א שסברת אביי שהוציין שחמתן מרובה הרי הם כמי שאינן ולכן חשיב שישנו שעור י' טפחים. וצ"ב. ובחזו"א (קמ"ג ד') מישב בדרך אחרת. ובמ"ב תרל"ג סקכ"ו העתיק כריטב"א.

גמ' "הא דירה סרוחה". ולא דמי לנויי סוכה כמבואר בתוס' י' ב' ד"ה "נויי סוכה".

גמ' "ואין אדם דר בדירה סרוחה". ומקשה הרש"ש דגם בגובה י"ט היא דירה סרוחה, דיצטרך לכוף גופו כדי להכנס. וע' על"נ דף ד' ב'. וע' מ"ב ס' תר"מ סקכ"ו שאין בזה פטור מצטער. [נדירה סרוחה אינו מדין מצטער ונ"מ ללילה הראשון דאם הוא פטור מצטער חייב (תר"מ ס"ד)] ורנו בזה אם כלפי שינה הוי פטור וכל החיוב הוא רק לאכילה ע' אבני נזר ס' תע"ט.

תוד"ה "והוציין" "ויש לומר" גזירת חז"ל לחשוש לאי קלשת היא שמא בקל יתפור הסכך ע"י הרוח וישאר חמתה מרובה אבל אם בקל אפשר לסומכו כי יש הרבה הוציין, לא החמירו חז"ל.

א"ד "ברם השאלה על רש"י מחריץ עמוק חמשה ומוקף חמשה מסוגיין נשאת. ודנים לחלק בין שבת לסוכה.

א"ד "וכי היכי דמצטרפי לעשרה לענין עומק". וקשה דהרי צרוף לעומק לגובה י"ט אינו שייך לאי בעי מנת. וצ"ל שההוכחה היא מציאותית דכמו שבגובה י"ט הבור מצטרף לשעור ה"ה לרוחב ד' הבור מצטרף. וברוחב ד' שהבור יצטרף בעינן לסברת אי בעי מנת. וכן הוא בתוס' עירובין ע"ח א' ד"ה "אלא".

א"ד "אי בעי מנת" ע' מ"ב ס' שמ"ה סק"ג דרוב הפוסקים חולקים על תוס'. וע' חדושי רח"ה בסוגיא דכוורת דמשמע דלכולם הוי רה"י. ויל"ד דבמניח על הגרוד אם הוי בפנים רה"י (מדין חורים). ומוכיחים מהרשב"א בכוורת דהוי רה"י, וע' תורא"ש בגיטין.

א"ד "אמאי לא מחלק כה"ג". שאלת תוס' לא שיכת לפי תרוצו על רש"י לעיל שבחקק היה עומק י"ט (על"נ).

א"ד "מחיצות סמוכות לסכך". וע' בר"ן. ובחזו"א (ס"ה ס"ק ס"א) מבאר דיש לנו ב' הגדרות א) מחיצה - ובעינן לבוד ועי"ז חשיב מחיצה אחת. ב) מקום מופרד, מוגדר - ומהני אף בג"ט. בשבת סגי במקום מופרד. ולסוכה בעינן מחיצה דבעינן מחיצה סמוכה לסכך (ושמא הטעם משום דסוכה היא בית דירה. ויל"ע דהר"ן לא הזכיר טעם זה ובמחיצות נכרות הזכיר טעם זה) וע"ע בחדושי רח"ה ה' סוכה.

גמ' "ובנה בה עמוד" ומקשה השפ"א אמאי לא נקטה הגמ' עמוד גבוה י"ט וסכך על גבה.

גמ' "בעינן מחיצות הניכרות". ודנים

רש"י ד"ה "אבל הכא" "למיהוי דופן". בבית שנפחת, הדופן עקומה מקרבת את הדופן הכשירה לסוכה. ברם בסוגיין הדופן עקומה מכשירה את הדופן דהרי היא גבוהה מכ' אמה.

דף ד' ב'

גמ' "פחות משלשה טפחים כשרה". ואיירינן שישנו חקק בשעור סוכה וכמבואר ברש"י בע"א. ונחלקו הראשונים אם מתירים את כל הסוכה אף בחלק שאין בו גובה י"ט. ודנים הפוסקים שנתיר מדין פסל. ומצדדים דבדירה סרוחה לא אומרים דין פסל. (פרישה תרל"ג). וע' תוס' י"ט ב' ד"ה "העושה" ומה שכתבנו שם. וע"ע בבכורי יעקב ס' תרל"ג סק"א מהלך אחר.

רש"י ד"ה "פחות משלשה" "כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכתל". וקשה דגם כשאין בחקק שעור סוכה ז' על ז' נימא לבוד כאילו החקק מגיע עד הכותל (וממילא הקטע של הלבוד יצטרף לשעור סוכה). ומתרץ הר"ן דקטע זה הוא דירה סרוחה.

א"ד ומוכח דאמרינן לבוד אף כשישנו דבר מפסיק. וע' תוס' דף י"ט א' ד"ה "לא" ובתוס' י"ח א' ד"ה "אין" וע' פמ"ג שס"ג מ"ז סק"א.

תוד"ה "פחות" "ולענין עליונה" וכמבואר ברש"י עירובין צ"ג ב' ד"ה "תחתונה" שהעליונה אפילו לעצמה אסורה.

א"ד "דלא חשיב רה"י". ואע"פ שכלפי העומד ברה"י ישנה מחיצה י"ט, הכא בעינן הנחה ברה"י ואין כאן אלא כרמלית.

הראשונים במקום שאין ד"א האם נאמר דמהני מדין דופן עקומה. וע' ברא"ש.

א"י ומבאר הר"ן דסוכה שהיא בית דירה בעינן מחיצות נכרות דומיא דבית. (והשוה למה שכתבנו לעיל בסוף תוד"ה "פחות"). והרמב"ן (שבת צ"ב) נוקט דעמוד גם בשבת לא חשיב רה"י וע' בבאורו בחדושי רח"ה ה' סוכה. (ומבואר לרמב"ן דאינו דין בה' סוכה אלא דין כללי גם בשבת בכל מחיצה) [וע' תוד"ה "סבר" ומשמע שקושיית תוס' היא מדיני סוכה דאם כרמב"ן הקושיא מ"ש מפי תקרה היא גם בה' שבת. ותוס' הקשה מפי תקרה של ה' סוכה].

תוד"ה "סברי" דפי תקרה" ומקשה הפ"י דלרבא לא אומרים התם פ' תקרה ומה מקשה הכא תוס' לרבא. וע"ע קה"י י"ד.

א"י דפי תקרה חשיב שפיר" וצ"ב החלוק.

גמ' **"אבל"** באמצע הגג ד"ה פסולה". ומבאר הריטב"א דאף אם הקונדסין פחות מג"ט לא מהני דלא אמרינן ב' הלכות גוד אסיק ולבוד. וכן נפסק במ"ב תר"ל סקל"א. וקשה מהמ"ב שם סקמ"ד.

גמ' **"גוד אסיק מחיצתא"**. סוכה שדפנותיה גבוהות י"ט ואינן מגיעות לסכך נחלקו הראשונים האם בעינן לדין גוד אסיק. וקשה מסוגיין דמבואר דבעינן לגוד אסיק. וע' קה"י ס' ר'.

גמ' **"וחכמים פוסלין"** - ע' בה"ל ס' תר"ל ד"ה "נעץ" לענין צוה"פ בסוכה.

גמ' **"והא ארץ דכאמצע דמי"**. ומקשה העל"נ שהגמ' היתה צריכה להקשות מהברייתא בהמשך שהעמידו במפורש בחקיקה ובריומדין.

גמ' **"להודיעך כחו דר' יעקב"**. בפשטות ב' המחלוקות של התנאים אינן קשורות זל"ז. והרש"ש מכריח מהגמ' שישנו טעם משותף למחלוקות דאם אין קשר אמאי מבארת הגמ' להודיעך כחו דר' יוסי, הלא בעינן להודיע את המחלוקת החדשה. ועיי"ש בחדושו. וכן יש לרונן כשהגמ' מבארת את השאלה "אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה" למה לא נקטה הגמ' ד"ה פסולה דהרי אין קשר בין המחלוקות וכן בהמשך הגמ' "אבל על שפת הגג ד"ה כשירה". שו"ר רע"א כת"י.

גמ' **"עד שיהיו שתיים כהלכתן"** וחמירי סוכה משבת, ויל"ע מדף ז' א' דבסוכה מהני פרוץ מרובה ובשבת לא מהני.

רש"י ד"ה "ובנה" "רחוק מן הדפנות הרבה". ומדייק העל"נ דמשמע שאם יהיה ברחוק עד ד"א מהני מדין דופן עקומה וכשיטת הרא"ש.

רש"י ד"ה "מחלוקת" כונת רש"י ששיך לומר כאן גו"א ובכ"ז הכא לא אמרינן והטעם שלא אומרים כי בעינן מחיצות נכרות ורש"י לא באר את המ"ד השני.

תוד"ה "אבל" "דניכרות בבית" וצ"ב וע' חזו"א ק"נ סק"ה. וע' רש"י ד"ה "מחלוקת". וע' בה"ל ס' תר"ל ד"ה "משום דאמרינן".

תוד"ה "דיומדי" "גבי מחיצות שבת החמירו". לענין לבוד (תוד"ה "פחות") החמירו בסוכה טפי (וכן הא דבעינן ניכרות בסוכה דוקא כמבואר לעיל). ומאידך לענין דיומדין החמירו לענין שבת טפי. וצ"ב. ובחזון יחזקאל (סוכה) באר שטפח אינו מספיק למנוע בקיעת רבים ולכן בעינן אמה משא"כ בסוכה דבעינן מחיצות סגי במחיצה טפח. דזהו השעור לדין מחיצה. (ועדיין יל"ע דלבית דירה נצטרך סגירה טובה יותר מטפח).

משמשת כבסיס וחזוק ולהכי הוי עיקר כלי ולא קשוט.

א"ד יוצ"ל דהא דאמרינן. ומתורצת הגמ' בב"ב אך הקושיא מבכורות נשאת (פ"י).

א"ד "דשמא מדאורייתא", וצ"ב כונתו. וע' משמרות כהונה דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא בספיקא דדינא.

א"ד "תו"כ" (ויקרא י"א י"ב). בשק יש ב' ענינים (א) משמש אדם (להתכסות) (ב) משמש למשמשי אדם (מניחים בו חפצי אדם). סולם משמש רק את האדם. וקולב משמש רק את משמשי האדם. וע' רמב"ם פ"ד מכלים בדוגמאות מהכלים המוזכרים בתו"כ. ושולחן יש לו את שני הענינים.

א"ד "מב"ל" תוס' מבאר שספק הגמ' היא אם דרשת התו"כ היא מדאורייתא או אסמכתא. וע' בפ' הריאב"ד על התו"כ (פרשתא ו' בשמיני) דלמד שהספק הוא על כל הנאמר בתו"כ אם פשוטי כ"ע שהוא משמש אם יש לו טומאה דאורייתא (ועי"ש שמבאר את המציאות בכלים הנ"ל).

א"ד "דמב"ל" המתהפכת נפקא לן משולחן הטהור. ומשמע דלא פשיטא לרבנות מהפסוקים הנ"ל כיון דהוו אסמכתא וע' בתוס' עירובין ל"א א' ד"ה "בפשוטי" (ולשון תוס' אצלנו ק"ק "אע"פ שכל הדרשות צריכות וכו').

א"ד "ואי הוה מצי למימר". המהרש"ל והמהר"ם מבארים דתוס' קאי על השאלה מדוע דף של נחתומין טמא מדרבנן ואלו במקרים האחרים שמביא תוס' אינו מטמא אף מדרבנן ככל פשוטי כלי עץ. ומתרץ דהיה מקום לחלק שדף של נחתומין הוא משמש אדם. ברם אחר שהתבאר שדף של נחתומין אינו משמש אדם א"א לומר את התירוק הזה

גמי "מנ"ל". ומקשה הפ"י תיפוק ליה משום דירה סרוחה כמבואר דף ד' א'. וע' על"נ.

דף ה' א'

גמי "מעולם לא ירדה וכו' ולא עלו וכו'". ע' שו"ת חת"ס ח"ו ס' צ"ח בבאור הגמ'.

גמי "וכתוב עליו ב' שיטין". מה הטעם לכתיבה בכ' שיטין. ע' מהרש"א ח"א ורש"ש.

גמי "דבר שנתנה בו תורה מדה". וקשה דהרי כפורת לא נתנה בו התורה מדה. וע' רבינו חננאל.

תוד"ה "וי"ד ה"א". הגמ' בע"ז י"ח א' פוסקת דההוגה את ה' באותיותיו אם כדי להתלמד מותר. ומקשה תוס' דהכא דאינו להתלמד איך התירו (על"נ).

א"ד "כיון דאינו מזכירם לשם". ומבואר שאין אסור להגות שם של ב' אותיות אלא כשמתכוין לשם של ד' אותיות ואם מתכוין לשם של ב' אותיות אינו עובר אסור. ובשפת אמת מקשה דשם של ב' אותיות הוא גם שם ולמה בעינן כונה של ד' אותיות.

תוד"ה "קדש"י "אלא יש לפרש". ע' קושית המהר"ם.

תוד"ה "מסגרתו" "משמע מכאן". שיטת רש"י דלמ"ד מסגרתו למטה, המסגרת מחוברת לרגלים ולא לשולחן והוא כלי בפ"ע. ולמ"ד מסגרתו למעלה המסגרת מחוברת לשולחן והוא הכשר כלי. למ"ד מסגרתו למטה דף של נחתומין הוא טמא מדאורייתא ולמ"ד מסגרתו למעלה מקבל טומאה כיון שיש בית קבול.

א"ד "וזה לא יתכן" דבסוגיין מוכח דאינו חבור לשולחן. ובעל"נ מתרץ דלמטה המסגרת

דהי"ט הוא בשביל הסכך אך מנין שהמחיצות צריכות להיות י"ט (על"נ) וע' בחוטט בגדיש ברך ט"ז א' ומבואר דחסרון תעשה ולא מן העשוי הוא בדופן ולא בסכך, דלפיכך מהני אף גובה טפח אחד.

תוד"ה "תפשת" "ועוד מוכח בהדיא בתו"כ". ומבואר דטעם הי"מ הוא טעמו של ריב"ב ומוכח שטעמו של ר"ע הוא טעם אחר.

א"ד "והכא" גבי תשלומין" הרש"ש מתקן "והכא וגבי תשלומין".

תוד"ה "בשלישי" "ולא כמו שפ' בקונטרס". וע' רש"ש.

דף ו' א'

גמ' "פת הטיף" שיעור כא"פ נמדד לפי פת חטיף, מיסב ובלפתן. התנאים הללו מקצרים את זמן השהיה ולחומרא (מיהו בריטב"א פליג). ולענין שיעור כא"פ באסורי אכילה דנים האחרונים האם מודדים כשיעור בית המנוגע ולחומרא (חזו"א אר"ח ל"ט י"ח). או משערינן במה שאוכל (מג"ח שי"ג).

גמ' "שרוב" שיעוריה כזיתים". וצ"ב הלא אסורי מאכלות הם גם בחו"ל ונמדדים בכזית של חו"ל. וברש"ש (תוד"ה "גפן") גורס "שכל שיעורים כזיתיה" דמשערים לפי הזיתים של א"י וע' רש"י ה' ב' ד"ה "לשעורין". שו"ר שעורין של תורה ס' י' סק"ה דתולים במיני פירות שבא"י.

רש"י ד"ה "רוב" "רם" ובשלמא בדם קרוש ניחא אך בדם לא קרוש צ"ע דשעורו כרביעית. וע' רש"ש יבמות ק"ד ב'.

רש"י ד"ה "והן" ע' מהרש"א ששוכב בא לדין הסבה.

(ובמהרש"א מבאר בדרך אחרת וע' פ"י שדוההו). וע"ע בעל"נ.

תוד"ה "ואל יוכיח" "אין זה אלא מדרבנן" ובשפת אמת מקשה (א) איך הגמ' רצתה ללמוד כפורת מציץ דבעינן ב' אצבעות. (ב) מנין לחוס' שהוא שיעור מדרבנן, דלמא זו הלכה למשה מסיני.

א"ד "זפתם" מצח רחב שתי אצבעות". ויל"ע דמה"ט נאמר דהשעור הוא מדאורייתא. וי"ל דזה תלוי באופן אישי בגובה המצח של כל כ"ג וא"א לקבוע שיעור ולהכי נקט דהוי מדרבנן.

א"ד "ומיהו ריב"א". ולריב"א יתכן ששיעור ב' אצבעות דציץ הוא דאורייתא דאינו מניח במצח ואין את ההוכחה דלעיל שהוא מדרבנן.

דף ה' ב'

(המשך) א"ד "מ"מ" היה צריך לקשור" ומכאן נוכיח שיש הבדל בין רוחב המצנפת לרוחב המגבעת. וע' רמב"ם פ"ח מכלי המקדש ובריאב"ד שם בהבדל הלשון בין מצנפת למגבעות.

גמ' "ונילף מכרוב" ובהמשך "מאי כרוב". ואביי מקשה "אלא מעתה" ומשמע שאין זה פשוט שכרוב ענינו תינוק. ויל"ע בקושית הגמ' ונילף מכרוב (ומבאר רש"י "דזוטרי מטפח") האם כבר ידענו שכרוב הוא תינוק או חשבנו שזה משהו אחר.

גמ' "אלא מבית עולמים". ובמהרש"א מבאר דאין הגמ' תוזרת ממה שאמרה לעיל "לא ירדה שכינה למטה מ"י". ועיי"ש. וע' רש"י ד"ה "כל האמות" בסופו. וע"ע פ"י ומבואר התם דלר"מ ילפינן מביהמ"ק דבעינן חלל של י"ט לסכך דאחרת אין לו שם סכך. ויל"ע

א"ד "ואם נעמיד" וכונת תוס' דאם נגרוס כר"ת בסוגיין דהשעור כזית ולשתיה. וע' ברש"ש שם שלא מובן הפשיטא דהרי בין יוצאת כמות קטנה וממילא השעור הוא לחומרא שעור קטן וצריך פסוק לשער בשעור הקטן וכן בעל"ג בסוגיין. ובתוס' בעירובין מקשה קושיא זו לא רק לר"ת אלא גם לפרוש רש"י בעירובין דמתיחס לשעור היין שיוצא ולוקה.

תוד"ה "כ"י" "אם יחדו לרמונים". ומקבל טומאה מכאן ולהבא כמבואר ברש"י שם בשבת.

תוד"ה "שעורין" "ונראה לפרש". סברת תוס' כשהוא אחוז בחבירו אינו יוצא בריח ולכן צריך שעור יותר גדול וברא"ש בכלים מוסיף שהם דוחקים זה את זה. (ויל"ע למה במוציא כזית לא הצרכנו ג' זיתים).

תוד"ה "א"א" "אלא אימא שעורין של עונשין" ומקשה העל"ג אמאי בסוגיין נקטו שכל השעורים הלל"מ ואלו התם נקטו רק שעורין של ענשים.

א"ד "משמע קצת דדרשה גמורה היא" וצ"ב דהרי הנושא בברכות הוא לענין ברכה וקדימה והוא נושא מדרבנן וממילא כל הפסוקים הם אסמכתא, וע' צל"ח בברכות דף ל"ה. דמצד דברכה הוא מדאורייתא.

דף ו' ב'

גמ' "וגזרו על רובו שאינו מקפיד". והאחרונים הקשו דאחר שרבנן גזרו ברובו דחוצץ, ממילא ישנה הקפדה מצד הטובל ושוב הוי חציצה מדאורייתא. (קוה"ע בהוספות, קה"י ס' ה').

תוד"ה "גפן" "וכמו שפירש כאן עיקר" בכה"ת כולה אכילה נמדדת בכזית ושתיה ברביעית. באסורי נזיר, שיטת רש"י, דלר"ע משערים אכילה ושתיה בכזית. ולראב"ע משערים אכילה ושתיה ברביעית (והמקור הוא פסוקים) [ומה שכתב תוס' "ואע"ג דאמרינן התם בפלוגתא לא קמירי" עי"ש בנזיר ל"ח א' תוד"ה "נזיר"]. ולר"ת אכילה לכו"ע בכזית. ומחלוקת התנאים בשתיה אם משערים ברביעית או בכזית. וע' תוס' נזיר ל"ח ב' שהאריך להקשות על רש"י.

א"ד. ע' רש"ש שהקשה שהחלוק בין מים ליין תלוי ברוחב הכלי אם הוא רחב או צר ועי"ש.

א"ד "בתוספתא". וע' במהר"ם שמהתוספתא עצמה אין ראייה.

א"ד "ובאכילת עלין ולולבין נמי בעי רביעית". ומקשים א' המשנה בנזיר ריש פ"ג פוסרת באכילת לולבין ועלין (רש"ש ברכות מ"א א') ב' למה לא נקט ענבים דישעורו ברביעית.

א"ד "וקצת קשה". ע' במהר"ם בבאור השאלה.

א"ד "וקשה לפ' ר"ת" וע' מהר"ם. כשמורדים בתחילה בכזית אגורי ואח"כ מכניסים דקלים ועלים לאותה כוס מליאה. נפח המשקין שיוצא שוה בין בכזית אגורי בין בדקלים ועלים, ומקשה תוס' שאותו יחס שוה יהיה בין אם נמדוד את הכזית האגורי והדקלים במים בין אם נמדוד ביין. דאם מכניס זית אגורי למים ואח"כ מכניס עלים ודקלים למים יהיה אותו יחס. וקשה למה לא הקשה שאלה זו גם לרש"י בסוגיין כלפי רביעית וע' מהרש"א מתוס' בעירובין.

א"י "זקשה לר"ת". ומתרצים את שיטת רש"י (א) ריטב"א בעירובין (דף ד' א') - אין כונת רש"י לחלק בין שער לבשר אלא כונתו לומר כשיטת הגאונים (רמב"ם פ"ב דמקואות) שלשער יש דין בפ"ע ואזלינן בחר רוב ומעוט שער בלבד בלא השתתפות הבשר. (ב) או"ז - וע' בקה"י, ששער וכלים בעינן רובו המקפיד. ובשר מחמירים אפילו במעוט שאינו מקפיד. ועי"ש בטעמו.

א"י "א"כ קרא למאי אתא". ובמהרש"א בעירובין מקשה דההלכה היא כללית ואם לא היה לנו פסוק על שער, היינו אומרים שההלכה קאי רק על הבשר. (שאלת תוס' היא לשיטתו ולא ל"מ הסוברים שההלכה אינה על בשר).

א"י "בית הסתרים". ומבאר המהר"ם דבית הסתרים בעינן ראוי לביאת מים והפסוק מגלה לנו שחציצה פוסלת בבית הסתרים [וצ"ל לתוס' דהגמ' חזרה בה מהאוקימתא של שער וצריך לגרוס "אלא" כמבואר בר"ן] ובהכרח בתוס' שהפסוק איירי בחציצת בית הסתרים המשלימה את הבשר לרוב גופו. ועי' בפ"י.

גמ' "כי אתאי הלכתא להוסיף". ויל"ע דאמאי לא בארה הגמ' בת"ק דסגי בפסוק לב' דפנות ושלישית תהיה טפח להוסיף.

גמ' "סככה בעי קרא". והקשו דאחר שפסוק אחד לדורשין תחילה ואחד לסככה, נשאר רק פסוק אחד ונרע ב' דפנות בלבד. וע' מהר"ם וע' על"נ בשם חרושי הר"ן.

רש"י ד"ה "למחסה" "מחסה מזרם". ויל"ע ברוח הרביעית מאי מהני טפח למחסה מזרם. ועו"ק בסוכה שבנויה מלבוד. וכדוחק נאמר שכ"ז אחר ההלכה. ועויל"ע לתוס' דף ב' א' ד"ה "אמר" בסופו דלא דרשינן מזרם וממטר.

גמ' "כי אתאי הלכתא", ומקשה הרש"י שנתרץ שההלכה באה למעט דופן שלישית וכדלקמן. ומתרץ דכלול בהלכה של גוד דמחיצה שלישית טפח ענינה כגוד דאנו רואים את הטפח משוך לכל אורך הדופן. וכן מוכיחים מדף ז' א' במיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת ע' קה"י ג'.

גמ' "לבוד" ומבואר דלבוד הוא דין במחיצה וע' לקמן י"ח א' ובר"ן שם. ומקשים דהרי יש גם לבוד לא במחיצה וכגון שבת צ"ז א'.

רש"י ד"ה "רובו" "רוב שער". ובר"ן מבארו דהגמ' לא חזרה בה, וממשיכה את האוקימתא דלעיל דאמרו בשער. וע' תוס'.

רש"י ד"ה "אין מקפיד" "הוה ליה כגופו" ומבואר שרוב שאינו מקפיד אינו חציצה דבטל לגוף. ובמעוט המקפיד, בס"ט (קצ"ח סק"א) באר כנ"ל דבמעוט אף שמקפיד הוא בטל אגב הגוף. ובחזו"א (יו"ד צ"ה סק"ג) מבאר שאינו חשוב לחצוץ כיון שברוב הגוף יש מגע מים.

רש"י ד"ה "לגוד" "פי תקרה". ויל"ד בתרתי (א) מחיצה שיש בה ז"ט והיא גבוהה ג"ט מהקרקע לא אמרינן גוד אחית בגלל גדיים בוקעים. ואמאי בפי תקרה אין חסרון של גדיים בוקעים. (וע' פ"י לקמן דף ט"ז א') (ב) למה רש"י לא מביא את הגמ' בשבת ק"א א' בגוד אחית במקום שאין גדיים בוקעים וכגון בעמוד שבעיקרו אין רוחב ד"ט ולמעלה יש ד"ט ובעינן לדין גוד אחית.

תוד"ה "דבר תורה" "י"מ" ובכך מבארים את רש"י שבאר "רוב שער". והא דנקט תוס' לשון י"מ ולא ציין את רש"י מבאר הפ"י כי ברש"י יתכן לבאר כריטב"א (וע' בהמשך).

תודיה "ורשי" "לולב אחד". ר"ע סובר היכן שיש סתירה בין המקרא למסורת אזלינן בתר המקרא. וכשאין סתירה אזלינן בתר שניהם (פסחים). וקשה דלולב אחד אזלינן בתר מסורת והלא התם ישנה סתירה. מהרש"א ומהר"ם.

דף ו' ח'

גמ' "עושה לו טפח שוחק". כל מחלוקות האמוראים בסוגיין הן בבאור הטפח הנאמר בברייתא (ע' רש"י ד"ה "ונתרת"). ואי נימא דהוי דאורייתא קשה למה לא מוזכר בברייתא. וע' מה שמתרצים בשם הגרי"ז.

וע' תוס' בע"ב ד"ה "סיכך" שכתב דהשוחק והלבוד הוא מדרבנן. וע' בה"ל תר"ל ד"ה "ויעשה" בשם הפמ"ג. ובמלחמות ובריטב"א מוכח דהוא מדאורייתא. ובריטב"א משמע גם בצוה"פ.

גמ' "עושה לו פס ארבעה ומשהו". הפמ"ג (תר"ל א"א סק"ז) נוקט דכאן גם תוס' מודה דהעריבן הוא דאורייתא. וע' בדבנ"ח הדין בזה. וע' שפת אמת שנוקט דהוא מדרבנן.

גמ' "הכא דליכא שתי דפנות". ודנים האם ע"י העמדת פס ד"ט הוי כמו ב' מחיצות גמורות מדאורייתא וממילא סגי בטפח לדופן השלישית. או דד"ט אינו דופן גמורה ובעינן ב' דפנות של ז"ט גמורות בלא לבוד. וע' תוס' לקמן ט"ז ב' ד"ה "בפחות" וחזו"א ס' ע"ה ס"ק י' - י"א.

גמ' "צוה"פ" ע' בה"ל (דלעיל) דהוא ודאי מדרבנן. וע' גרי"ז ועמק ברכה דנקטו דההכל דאורייתא [ובמבוי מפולש נחלקו הראשונים אם בעינן צוה"פ (ע' ר"ן)].

רש"י ד"ה "ויעמדנו" "באלכסון" המהרש"ל מבאר שהכונה כמו במצויר בגמרות. וע"ב

תודיה "ורשי" "לולב אחד". ר"ע סובר היכן שיש סתירה בין המקרא למסורת אזלינן בתר המקרא. וכשאין סתירה אזלינן בתר שניהם (פסחים). וקשה דלולב אחד אזלינן בתר מסורת והלא התם ישנה סתירה. מהרש"א ומהר"ם.

א"ד "דירת ארעי". ולדרך זו מחלוקת התנאים אם סוכה דירת קבע או ארעי תלי ביש אם למקרא ולמסורת. וע' רש"י לקמן ז' ב' ד"ה "שלש".

א"ד "דהא ר"ע ור"ש דסברי" דאם נימא יש אם למקרא אין השני חייב ואינו צריך להשתתף עם הראשון.

א"ד "סוכה תחת סוכה". ומבואר דהכא ישנה סתירה בין מקרא למסורת ותלי אם להכשיר סוכה תחת סוכה. ומקשה המהרש"א מתוס' לקמן ט' ב' ד"ה "בסכת" דמוכח שאין סתירה. וע' על"ג.

תודיה "בדורשין" רש"י ותוס' נחלקו בגדר אין דורשין תחילות. לרש"י (בסנהדרין) כשבעינן לגופיה ילפינן מזה מומחין ובסוגיין ילמדו על סכך. ולתוס' לגופיה אין צורך בדרשא.

א"ד "אל השופט דאי" ע' תוס' סנהדרין וצ"ל "דהא". וכונת תוס' דמשופט א"א ללמוד מומחה ומאלקים אפשר ללמוד לרש"י. וקשה מה ר' יאשיה טוען שנכתוב שופט ולא אלקים הלא לא נדע מומחה. ובהכרח שמאלקים לא ידעינן מומחה.

א"ד "א"כ הוי אתי" - ע' הגהת הרש"ש.

א"ד "ובל" הני דבריש סנהדרין". ובעל"ג מבאר שכל קושית תוס' היא לשיטתו אבל לרש"י נישב כיון שאין לנו מה לדרוש בלגופיה, לכו"ע דורשין תחילות.

דאס אמרין לבוד לא שיכת סברת אתי אורא.
(וע"ע ברש"ש וברע"א). ולתרוץ זה אין צורך
שיהיה רחב ד"ט ואם יעמיד את הטפח קרוב
יותר לדופן מהני אף אם לא יהיה ד"ט.

תוד"ה "ואינה" גבי סוכה התמירו. ומשמע
שהטפח הוא מדרבנן. וקשה דהרי כל
האמוראים קאי על הברייתא ובבביתא מבואר
טפח. וא"כ מעיקר הדין בעינן טפח (על"נ).
וע' ברא"ש דזו הלכתא גמירי לה. וע"ע
בגרי"ז.

גמ' "מיגו דהוה דופן לענין סוכה". רש"י ותוס'
נחלקו האם מהני מיגו זה גם למחיצות
דאורייתא או רק למחיצות דרבנן. וע' בהמשך
וע' תוס' י"ט א' ד"ה "אחוי". וע' עמק ברכה
המקשה מה שייך מיגו הלא גדר מחיצה
בשבת שונה מסוכה.

א"ד. ומקשה הר"ן דבא (כך גירסתו) הסובר
דסוכה בעי צו"פ אין צורך במיגו. ומתריך
במקרה של פסל דלשבת בודאי לא הוי דה"י
במקום הפסל. וע"ע ברש"י.

גמ' "ובלבד שלא יהיה בין קנה לחבירו". ע'
תוס' י"ז א' ד"ה "בפחות" והפוסקים התחבטו
בבאורו.

רש"י ד"ה "וכן לשבת" דמיגו דההוא טפח
אגמריה רחמנא. ומשמע דהמיגו הוא על
מחיצה דאורייתא. ויל"ד בדבריו מקושית הר"ן
דלעיל. וע' בה"ל ס' תר"ל ד"ה "העשויות"
דרש"י קאי על מצב דאורייתא.

א"ד דעת הבה"ל ריש ס' שס"ג דר"ה"י לשבת
הוי שתי מחיצות כמין גאם ושלישית לחי.
ומקשה החזו"א (ס' ע"ב סק"י) מסוגיין
וכמבואר ברש"י ובר"ן דבעינן ג' מחיצות
ממש. וע"ע בדבנ"ח.

רש"י ד"ה "מה שאין כן בסוכה" ושלשית
אפילו טפח. גם כאן יל"ד דהרי בעינן צוה"פ

דע"ז מתמעט שטח הסוכה ואין בו ד' על ד'
והמהר"ם לומד שהכונה Δ וע"ע במהרש"א.

רש"י ד"ה "ומעמידו" רובו של דופן" וכתב
הר"ן "דאע"ג דבטפת כ"ד איכא רוב דופן,
דהוי טפי מג' טפחים ומחצה, אפ"ה בציר מד'
לא חשיב בשום דוכתא".

רש"י ד"ה "אמר רבא" "על פני כל הדופן".
ובראשונים יש הסוברים דסגי בצוה"פ עד
ז"ט. וע' בר"ן ובריטב"א. ובשעה"צ (תר"ל
סק"ב) מקשה לרש"י שיועיל בז"ט ונתיר את
כל הסוכה מדין פסל. וע' חזו"א ע"ה סק"ח
דבכה"ג אין דין פסל.

ובר"ן מוכיח לשיטת רש"י דבב' דפנות לא
מהני צוה"פ דאחרת מה הקולא שישנה בדופן
השלישית. וע' בה"ל תר"ל ד"ה "שיעמיד"
מחלוקת ר"ן ורא"ש, אם מהני צוה"פ בשאר
המחיצות.

רש"י ד"ה "ונתרת" "כדפ' רבי סימון" ויל"ע
למה נקט דוקא רבי סימון, הלא גם לרב נוכל
לומר כן.

תוד"ה "ויעמידנו" אתי אורא. וע' מהר"ם
שקושית תוס' שיכת רק לפי הציור שלו ולא
למהרש"ל.

א"ד "הכא דטפת וכו' והלכתא גמירי לה".
דכך נאמרה ההלכה במחיצה השלישית וע'
ברכ"א.

תוד"ה "עושה" קנה בפחות מג" וכלכאו'
בקושיא סבר תוס' דסגי לר' סימון טפח בלבד
ע"י לבוד. ויל"ע למה הקשה דוקא לר' סימון
ולא לרב. וע' שפ"א ושארית יעקב. [נוע'
קושית הרע"א בעוז והדר מתוס' דף י"ח ב'].

א"ד "מבטל ליה אורא" ובמהרש"א דף י"ז
א' בתוד"ה "בפחות" מקשה דבתוס' התם כתב

הלא נכנסת החמה. וצ"ל דאה"נ לר' יאשיה לא מהני. ומביאים רע"א הסובר דאף לר' יאשיה מהני בגוד אסיק. וכן יל"ד בגוד אחית ובפי תקרה.

דף ז' ב'

גמ' "אבל מקילתא לחמירתא" ומקשים דנימא רק מקילתא לחמירתא ונדע ממילא גם מחמירתא לקילתא (פ"י על"ג).

תוד"ה "פיכך" "קשה מה ענין". שאלת תוס' היא אחר האוקימתא בסוף התוס'.

א"ד "וי"ל דמיירי". והמיגו מהני למחיצה דרבנן. ולענין מיגו דהוי דופן לסוכה לא באר לן תוס' באיזה מקרה איירי.

א"ד "ויכ"הו אמוראי כרבנן". ומתוך הרא"ש (ט') דלרבה לחי משום מחיצה ומדאורייתא הוי רה"י (ג' מחיצות) [וכן מבואר ברש"י בע"א ד"ה "ואילו" "והזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב אלמא מדאורייתא וכו'"]. מיהו מדרבנן אסור (ובדרבנן נחלקו התנאים ר' יהודה ורבנן). וסובר רש"י שמשום מצות סוכה התירו וכמבואר בתוס' בפסי ביראות. ומבאר המג"א (תר"ל סק"ט) שתוס' שהקשה על רש"י סובר דל"ד לפסי ביראות דהתם גם לשבת התירו מדרבנן לעולי רגלים. ולפי המג"א גם תוס' מודים דהכא קאי לרבה דלחי משום מחיצה וכמבואר בעירובין (יב ב') אך היה קשה לתוס' דכיון שאסור מדרבנן לא נאמר מיגו להתיר בסוכה. ובק"ן (אות ת') תירץ דתוס' גרס רבא ולדירו לחי משום היכר וקושית תוס' דאף מדאורייתא לא מהני בשבת.

א"ד "ומיירי כגון שסיכך לצד הלחי". ומקשה המהרש"א דכלפי הסוכה הוי כמו ב' דפנות מפולשות ובכה"ג בעינן פס ד' ואמאי נקטה

וא"כ יש גם לשבת ג' דפנות. ולר"ן נתרץ בפסל, וע' בבה"ל שהזכרנו לעיל דאיירינן בדאורייתא.

א"ד "רכי מצטרפת". מרש"י משמע דפרוץ מרובה מתיחס לכל הסוכה. ומדייקים האחרונים שבב' הדפנות גם בסוכה בעינן עומד מרובה. (ורק בצרוף עם ב' הדפנות הנוספות הוי פרוץ מרובה) ובפ"י חולק. וע' חזו"א ס' ע"ה ס"ק ד' - ה'. וצ"ב מה שייך צרוף של דופן רביעית בסוכה הלא אין צורך בדופן רביעית.

רש"י ד"ה "ואילו" "בלחי זקוף" רש"י לשיטתו דהמיגו קאי על מחיצה דאורייתא. וע' בתוס' בע"ב. ואע"ג דמדרבנן אסור לטלטל בשבת וא"כ קשה איך מהני להתיר סוכה בשבת. ע' מהרש"א המבאר כתוס' בע"ב בפסי ביראות. מיהו קשה לשון הגמ' "דאלו סוכה דעלמא בעיא טפת שוחק" והלא לרש"י איירינן במבוי מפולש ובעינן לרבי סימון פס ד"ט (ק"נ אות ת'). וע"ע שפת אמת).

א"ד. ברש"י ד"ה "וכן לשבת" נקט שעשו את הסוכה ברה"ר ואם גם בציור זה איירינן שעשה ברה"ר יל"ד דלא הוי רה"י לגבי שבת דהרי רבים מבטלים מחיצתא כמבואר בעירובין דף ו' ב'. וע' ריטב"א בסוגיין.

רש"י ד"ה "פיכך" "דמיגו דהוי דופן לשבת". ומקשים האחרונים הרי נקטינן דבעינן סוכה הראויה לכל שבעה והכא הסוכה ראויה רק לשבת. וברש"ש מתרץ שגם את החסרון הזה המיגו מוריד.

תוד"ה "א"ל"א" "אין זה כר' יאשיה" וע' תורא"ש בדרך אחרת. ודנים אם הסוכה גבוהה וישנן מחיצות גובה י"ט ולראשונים דבעינן גוד אסיק כדי להכשיר, איך מהני לר' יאשיה

הגמ' בע"א טפח שוחק. ומתוך הרש"ש דהכא שהדופן השלישית סגורה ע"י דופן המבוי סגי בטפח שוחק (וכמבואר בר"ן). ויל"ע למה המהרש"א לא מקשה כן על רש"י וכדלעיל. ויל"ע למ"ד לחי משום היכרא (לתוס' דאירי גם למ"ד זה) מה שייך מיגו דהוי דופן לשבת. וצ"ל דהמיגו על הרשות המותרת ולא על הדופן הפרטית.

תוד"ה "פיכך" "צריכותא". לתוס' את הקולא משום מצות סוכה ידעין רק מפסי ביראות דבמבוי שאינו מפולש גם לשבת שרי מדרבנן ולכן הקשה תוס' שיאמרו צריכותא שרק מפסי ביראות נלמד את הקולא של מצוה. ברם לרש"י, כמבואר לעיל, גם במבוי בעינן לקולא של מצות סוכה וממילא אין מקום לקושית תוס' בצריכותא (על"נ).

תוד"ה "מחיצה" "ותדע דכולהו" ר' יאשיה פוסל חמטה מרובה בדפנות, דלגבי דין זה יש לדפנות שם סוכה. ונחלקו האחרונים בדעת תוס' מה הדין בדפנות (לר' יאשיה) האם דמי לסכך שיהיה עשוי מפסולת גורן בדוקא. דעת הרש"ל בתוס' דלא בעינן פסולת גורן. ודעת המהרש"א דבעינן. (וע' תוס' זבחים ל"ז ב' ד"ה "אלא") וע' לעיל ב' א' במחיצות של ברזל ובמה שכתבנו.

גמ' ירי יאשיה. ומבאר הר"ן "סוכה דירת קבע בעינן לפיכך צריך שיהא הדופן עבה". וצ"ל דהקרא "וסכות" המצריך דפנות צלחה מרובה מגלה שהטעם הוא מחמת דירת קבע. בק"נ אות ג' מקשה דלר' יאשיה דדופן יש לה שם סכך לא נוכל להכשיר דופן עקומה כי הדופן ג"כ צריכה להיות כשירה. וע' רע"א בדף י"ח א' דהביא כמה מקרים דמשכחת לה.

גמ' ירי יהודה. לר' יהודה האם בעינן דוקא קבע או דמהני גם במקום שצריך קבע ע'

בתוס'.

גמ' מי שהיה ראשו ורובו וכו' והוכחת הגמ' מסוכה קטנה (ר"ן).

גמ' יהעושה סוכתו כמין צריך" וברך י"ט ב' מבואר הטעם שפועי אהלים לאו כאהלים ובסוגיין הטעם דבעינן קבע. וע' רז"ה ומלחמות אם הוי חד טעמא או שני טעמים.

גמ' ילפי שאין לה זווית. בר"ן מבאר "ואין דרך דירת קבע בכך". ומשמע דאף אם אפשר לרבע בה ד"א על ד"א פסולה. ופליג על ר' יוחנן. ובעל"נ ר"ל דאין מחלוקת ואחרים איירי בסוכה קטנה.

רש"י ד"ה "שלש כהלכתן" "למחסה". משמע דלטעמים האחרים בר"ש אין הכרח שסובר שסוכה דירת קבע. (על"נ דף כ"א ב' ד"ה "והא ר"ש"). ובתוס' לעיל ו' ב' ד"ה "ור"ש" נקט גם לטעמים האחרים.

תוד"ה "בז"ה" "ש"מ דרגיל לעשותו". מדייק המהרש"א דמשמע דבעינן דוקא דירת קבע. והקשה דלר' יהודה מהני גם קבע אך אינו מצריך בדוקא קבע. וכן הקשה בתורא"ש. ועיקר דיוקו של המהרש"א צ"ב אמאי נקט תוס' לשון "דרגיל" ולא "צריך". [מיהו ישנם ראשונים שנקטו דלר' יהודה בעינן בדוקא קבע ע' מלחמות ריש פירקין ובמאירי שם]. ולסוברים בתוס' דאין חיוב בקבע ע' ק"נ ריש פירקין אות ב' המקשה ב' קושיות וכן קשה מיומא דף י' אמאי מחייב במזוזה דמוכח ריש חיוב בקבע.

א"ד. הפ"י מקשה לתוס' הסובר רלאב"י אליבא דחכמים אין הטעם משום ארעי אלא כרבה או כר"ז, א"כ גם לרבנן משכחת סוכה למעלה מכ' (כמבואר דף ב' ב') וא"כ בנקודה

מרובעות. וע' לעיל תוס' ג' א' ד"ה "לא נצרכה". וע' מג"א וט"ז שהוכיחו כן ריש ס' תרל"ד.

תוד"ה "כמה" "אין להוכיח" לאפוקי מרש"י. רש"י מבאר שהיחס בין עגול ורבוע נמדד בהיקף. ותוס' מבאר שנמדד בשטח (ולשון תוס' "אצל רוחב המקום" - הכונה שטח). וע' על"נ המישב היטב את רש"י. מיהו בתורא"ש עירובין נ"ו ב' מביא מהרשב"ם שהשוה בין היקף לשטח. ותוס' בסוגיין בא לאפוקי משיטה זו.

א"ד "והיינו טעמא". טעם זה מתאים להוכחה הראשונה בתוס' אבל להוכחה השניה של התוס' הנושא היה בין היקף ושטח במלבן ולא ביחס לעגול (על"נ). ("הולך ומיצר לזויות" ולהכי ההיקף גדול יותר מהשטח של הרבוע 3 על 3).

א"ד "נמצאו החוטין הללו סדורין". משולש שזה שוקים שבסיסו ג' טפחים וגובה המשולש $1/2$ טפח.

א"ד. "תמצא רצועה ארכה טפח ומחצה" וממילא השטח הוא 0.75 אמה מרובעת.

תוד"ה "כ"ז" "דהיינו ז' על ז'". אלכסון של צלעות 5 על 5 הוא $5\sqrt{2}$ (5*1.414). ואל"בא דאמת האלכסון קצת יותר גדול מ-7 (50-).

דף ח' ז'

רש"י ד"ה "אבל ריבעא" חצי השעור הנשאר בו" - חצי משעור הרבוע "הלכך לשש עשרה רבוע" ואלכסון הרבוע 8 וסובר כל אמתא ברבועא 2 אמות וע' תוס'.

זו אין מחלוקת בין חכמים לר' יהודה ולמה נקטה הגמ' בדוקא ר' יהודה.

תוד"ה "העושה" "ז"א מסתבר". תוס' כתב "מיהו יש לדחות". דבאמת נחלקו גם בראש העגלה בדומה למה שהגמ' אמרה בספינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דארץ ואינה יכולה ברוח מצויה בראש העגלה. ודוחה תוס' רא"כ אין צורך לרוח כלל ונימא (כרש"י) דעצם הניידי בראש העגלה מיחזי כארעי וטעם זה ודאי אינו נכלל בטעם של הגמ' בספינה ומוכח דל"ג ראש העגלה. וע' מהרש"א וצ"ב.

תוד"ה "אחרים" "היינו ר"מ". כמבואר בהוריות י"ג ב'.

רש"י ד"ה "כדי לישב" "מבפנים" האנשים יושבים כלפי פנים ולאפוקי מר' אסי רלקמן. ועי"ש במהר"ם.

דף ח' א'

גמ'. בגמ' מובאים ג' כללים א' כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח. ובתוס' עירובין י"ד א' כתב שאינו מדוקדק לפי חכמי המדות. אלא כל שיש שלשה טפחים בהיקפו יש ברוחבו 0.955. ב' רבוע יתר על העגול רביע. ובשו"ת חוות יאיר (קע"ב) כתב שאינו מדויק (ותלי בכלל א') ג' כל אמתא ברבועא אמתא יתרי חומשא. וכתב תוס' בסוגיין שאין החשבון מכוון. $(1.414 = \sqrt{2})$ ונחלקו הפוסקים לדינא. המ"ב (שעה"צ שע"ב ס"ק י"ח) מסתפק בדיני תורה אם נחמיר כשעור המדויק. והחזו"א (או"ח קל"ח סק"ד) נוקט שהתורה קבעה לכתחילה שעור לא מדויק "כדי שיוכלו לקיים המצוות המעשיות אף חלושי הדעת".

גמ'. מכל הסוגיא מוכח דשעור סוכה ד"א על ד"א לרבי הוא בדוקא ולא שטח של 16 אמות

והשטח הוא 24.5.

רש"י ד"ה "פנימית" "דלא מינכרא מילתא".
ובריטב"א ובר"ן בארו דהוא בית דירה של כל
השנה ומתמעט מביתו. (ע' תוס' לעיל ב' א'
ד"ה "כ"י"). וכדעת רש"י מבאר הב"ח
(תרל"ה) דהוא פסול מדרבנן ודן שם אמאי
נמנע רש"י מטעמם של הראשונים. וע"ע
מג"א שם ופמ"ג. וע' שעה"צ שם סק"ד וע"ע
שעה"צ תרל"ו סק"ג. ובעל"נ הקשה על רש"י
אמאי בסוכת גנב"ך לא נגזור משום דלא
מינכרא. ובב"ח מקשה מרש"י י"ד א' ד"ה
ר"מ י"ב א' ד"ה "תרא" דרש"י מודה
לטעם של בית. וע' מג"א סק"א.

רש"י ד"ה "ופטורה מן המזוזה" "לעולם"
ופליג על תוס' לעיל ז' ב' ד"ה "אחרים"
(תשובה מאהבה).

רש"י ד"ה "משום" "לא זו ולא זו". ויל"ע
הלא הפנימית קבועה. וצ"ל שאין משתמשים
בה בימות הגשמים (פרשה סודרה אות ל"ב.
ועי"ש מחלוקת רש"י ורמב"ם בבאור תרוץ
הגמ').

תוד"ה "ותיהוי" "הא דאורייתא הא דרבנן".
ומשמע שבית שער מחויב מדרבנן אף שפתוח
לגינה. וע' רש"י ד"ה "ותיהוי" שכתב "לפני
הבית" ומדייק השפ"א שלרש"י רבנן חייבו רק
בפתוח לבית. (וכחלוק התוס' בתחילה).

גמ' "והוא" שעשאה לצל סוכה". נאמרו כמה
באורים בראשונים (א) רש"י - בא לאפוקי
לצניעות. (ב) ר"ת (מובא ברא"ש) בא לאפוקי
סוכה מעובה שאין הגשמים יורדין. (ג) ר"ן
לאפוקי בית דירה.

תוד"ה "רבוועא" "מה ענין זה אצל זה"
במהרש"ל מבאר דכמעגל החסום ברבוע הרבוע
הוא מהרבוע החסום ומאידך ברבוע החסום
במעגל השעור חצי הוא מהרבוע החסום. וע'
תוס' עירובין ע"ו ב' ד"ה "ריבועא" והיה צ"ל
שליש מכל העגול. וע' בתורא"ש בבאור
הקושיא.

א"ד "אלא יש לפרש". "מרוחבו של עוגל"
הכונה קוטר שהוא האלכסון של הרבוע.
"מחזיק רוחב הרבוע" צלע הרבוע שחצי קוטר
שוה לצלע הרבוע. "נמצא זווית של רבוע
המגיעין עד העגול" - הקוטר.

א"ד "והוא" אמת לענין המקום" דהיינו
השטח. כשנדון על היקף כלפי הכלל כל
אמתא ברבוע בודאי השעור $1\frac{2}{5}$. אבל כשנדון
בשטח היחס הוא $1\frac{1}{3} : 2\frac{2}{3}$.

א"ד "א"כ העגול יתר על הרבוע הפנימי"
(כמו בצירור) - רבע מכל הרבוע החיצוני.
והרבוע הפנימי הוא חצי מהרבוע החיצוני.
ממילא תוספת העגול על הרבוע הפנימי הוא
חצי מהרבוע הפנימי.

א"ד "וקצת תימה". וקשה דשאלה זו חופפת
לשאלה של תוס' בתחילה "ודבר תימה"
למהרש"ל שהבאנו. וע' במגיה על תורא"ש.

א"ד "לכך יש לפרש". ורבע וחצי נמדד
בשטח כלפי הרבוע החיצוני. ובפשטות גם
לדרך זו אנו נשארים שהטעות של דייני
דקיסרי היא ביחס להיקף.

א"ד "וא"ת". התוס' מקשה על עיקר ההוכחה
שרבוע בתוך רבוע הוא חצי משטחו (וע'
מהרש"א שהקושיא שיכת גם לעיל). ותוס'
מוכיח שהחיצון 49 והפנימי 50.

א"ד "ויי"ל". לפי חכמי המדות הצלע של
הפנימית היא פחות מ - 5 ובערך 4.949.

גמ' "לא קביעי". ויל"ע הלא נקטינן דסוכה
דירת ארעי ומה החסרון בהא דלא קביעי.

לכתחילה או גם בדיעבד. ע' פמ"ג ריש תרל"ו
ופליג על הא"ר.

א"ד "ואפילו". תוס' מסופק דלמא הבבלי לית
ליה את החדוש של הירושלמי ולכן הוקשה
לתוס' מ"ט המשנה מביאה את הסיפא שהיא
נ"מ רק לב"ש (פ"י. וע' על"נ) וברש"י כתב
דהסיפא לב"ש.

א"ד "אלא היכא" דפליגי תנאי". ורק בכה"ג
מקשים "טעמא דב"ש אתא לאשמועינן". ברם
כשמביאים דין אליבא דב"ש (כמו במשנתנו)
לא מקשים. רצ"ב. ובמהר"ם לא פירש כן.

גמ' "מנין" לעצי סוכה שאסורים כל שבעה".
ע' רא"ש ס' י"ג דנחלק עם הרמב"ם, אם דין
הגמ' מתיחס רק לסכך או גם
לדפנות. ולרמב"ם "סוכות" מתיחס גם לדפנות.
וע"ע בתוד"ה "מנין" ובמהרש"א שם (ע'
בה"ל תרל"ח ס"א). ולענין קרקע הסוכה אם
ישנו אסור להשתמש ע' אבן האזל פ"ד הי"ג
ובגר"ח סטנסיל.

גמ' "שאסורים". בגדר אסור הנאה מסוכה
כתבו הפוסקים דהאסור הוא לטול מהסוכה,
אבל לסמוך עליה או להניח עליה מותר ע'
תרל"ח מ"ב סק"ד. וע' קה"י (ו') הדן בדברי
העונג יו"ט שר"ל שאם ירדו גשמים ואין לו
מצות סוכה, אסור לו להשאר בסוכה, דעצם
השהות הוא אסור הנאה. והוכיח שם בקה"י
דהאסור בנטילה דוקא.

גמ' ע' שעה"צ תרל"ח סק"ג הדן מה מקדש
את הסוכה להאסר בהנאה, האם עשית הסוכה
לחג או עצם הישיבה או האכילה בסוכה,
אע"פ שהסוכה עצמה לא היתה לשם חג.

גמ' ד"ה "לאו בני חיובא". וע' חכמת שלמה
או"ח ס' י"ד. ועוד עיי"ש האם אשה וקטן
מסכים לכתחילה. ובסוגין מבוראר שסוכת
נשים כשירה. וע' בה"ל שם ד"ה "להצריך".

רש"י ד"ה "אמר ר"ח" "שמסוככת יפה"
ומשמע דלצניעות אינה מסוככת יפה והיינו
חמתה מרובה. ומקשה העל"נ תיפוק ליה
דפסולה מחמת חמתה מרובה ולא מצד חסרון
צל. ותירץ דנ"מ אם יוסיף סכך.

דף ט' א'

גמ' "סוכה העשויה לשם חג" ובשפ"א חוקר
האם הדפנות בעינן לשם חג ותלי במחלוקת
הרא"ש והרמב"ם החולקים אם הדפנות
נאסרות בהנאה. וכן דן האם מועיל חרוש
בדפנות וע' בהמשך.

רש"י ד"ה "סוכה" "ולא פירש". משמע
שקודם ל' יום בעינן אמירה בפ"ה ולא סגי
במחשבה (שפ"א). וע' דבנ"ח.

רש"י ד"ה "ב"ש" "כיון דשואלין". ומוכיח
המהרש"א מרש"י דדין שואלין בהלכות החג
בחג ל' יום נאמר גם בשאר חגים ולא רק
בפסח. וע' בה"ל ריש ס' תכ"ט.

תוד"ה "סוכה" "לחדש". ונקטו לדינא דהוא דין
דרבנן ולכתחילה (מ"ב תרל"ו סק"ד ושעה"צ
סק"ד). והטעם שחכמים הצריכו חרוש "כדי
שלא יבואו להתיר אפילו עשאה מתחילה לשם
דירה" (מ"ב שם). ודנים האם מועיל חרוש
בדפנות ע' שעה"צ סק"ז.

א"ד "מצה ישנה". ומקשה העל"נ הלא במצה
לכו"ע ישנו דין לשמה וכמבוראר פסחים ל"ח
ב'. וע' דבנ"ח.

גמ' "ותניא ריב"ב" ובעל"נ דן אמאי הוצרכה
הגמ' להוסיף את דרשת ריב"ב על דרשת ר"ע.

תוד"ה "ואם" "אפילו לב"ה". הפוסקים נחלקו
אם לדייק מהתוס' דחרוש אליבא דב"ה הוא

א"ד "כשם" שחל שם שמים על החגיגה". ומבאר רש"י "לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין". בפשטות הסוגיא איירינן לאסורי הנאה. ומבואר דאע"פ שאין מעילה בקדשים קלים אך אסור הנאה הוא מדאורייתא [וע' תוס' נדרים דף י' א' שכתב כן, מיהו ע' רש"י מנחות ד' ב' ד"ה "אין מועלין" ובשמ"ק שם דמשמע שאין אסור תורה].

תוד"ה "מנין" "דבטלה מצותה". שיטת תוס' בסוכה שנפלה, מדאורייתא בטלה הקדושה (ופשטות תוס' בין על הדפנות ובין על הסכך) דומיא דקדשים שמתו (ובקדשים שמתו ע' קוב"ש ח"ב ס' כ"א. וקה"י קדושין ס' מ"א). ור"ת יתכן וחולק דגם אחר שנפל אסור מדאורייתא. וע' שעה"צ תרל"ח סק"ה.

א"ד "דלא" מהני ביה תנאה". וברש"י בביצה וכן מהמשך תוס' משמע דהטעם דלא מהני בו תנאי בעצי סוכה הוא משום סתירת אהל ביו"ט. וע' ברש"י בביצה דאמר שלא מועיל התנאי ממילא הסוכה קדושה ונאסרת בהנאה ומיגו שנאסרת כשהיא עומדת נאסרת לכל השבעה דלענין קדושה כל השבעה ימים הם אחד.

א"ד "ואע"ג דמעיקרא ידע"י". ע' מהר"ם.

א"ד "ולא דמו לעצים" תוס' מבאר למה לא מועיל תנאי בסוכה ונוקט לכאור' ב' טעמים (א) הוא צריך את הסוכה ואינו בודל ב' סתירת אהל וכרש"י בביצה.

א"ד "דעצים" של כדי הכשר". וע' מהרש"א. ונחלקו אם איירי דוקא בסכך או גם בדפנות.

א"ד "אבל" היותר מכדי הכשר". ובתוס' בביצה כתב שההכשר הוא ב' דפנות והשלישית טפח. ומקשה העל"נ סוכה שיש

לה ד' דפנות איך נחליט מה הוא בכדי ההכשר ומה יותר מכדי הכשר. וע' בה"ל תרל"ח ד"ה "ואם אחר" שהקשה כן.

א"ד "ומי מהני ביה תנאה". ע' תוס' שבת כ"ב א' ד"ה "סוכה", בבאור הגמ' בביצה לר"ת. ויל"ד מתוס' דידן דלא משמע כדבריו שם.

א"ד "ה"ה דלא מהני במאי דאסור מדרבנן" ולא פירש אמאי. ושמא כשיטה הראשונה משום סתירת אהל, ששיכת בכל הסוכה. ואחר שבודל יל"ע אמאי זה הוקצה למצותו הלא ליותר משעור סוכה אין קדושה (ול"ד לשיטה הראשונה שעתה עומדת ויש קדושה מדאורייתא). וצ"ל דרבנן הטילו קדושה.

תוד"ה "דהוא" "אלא מדרבנן" וע' תוס' ל' א' ד"ה "משום" דהוא מדאורייתא.

א"ד "ואומר ר"ת" וסובר ר"ת דאע"פ שע"י יאוש קני והקרבתו שלו, שייך מצוה הבאה בעבירה. ונחלקו בזה הראשונים ע' תוס' ב"ק ס"ז א', גיטין נ"ה א'.

א"ד "דריש רבא". והקשה המהרש"א למה תוס' לא מביא את עולא גופיה שכתב שם יאוש ל"ק.

דף ט' ב'

מתני' "העושה" סוכתו תחת האילן". בבאור הפסול כותב רש"י "ופסולה כדתניא בברייתא". וכן בד"ה "למה לי" כתב רש"י "מההוא קרא וכו'" וכן בד"ה "מאי למימרא". ומבואר דהטעם באילן הוא דומיא דבית דהוי ב' סככות. ובמהרש"א דף י' א' מקשה למה לי האי דרשא תיפוק ליה משום מחובר. ועוד הקשה למה בסוכה תחת אילן לא חלקו אם

צריך שיהיה ביניהם גובה י' וכדלקמן. וע"ע בפ"י. וע' בהמשך.

גמ' "בשחבטו" ומדין בטול ברוב. ורבו השאלות על האי בטול (א) איך מהני בטול במחובר. (ב) דבר שאפשר להפרידו אינו בטל. (ג) להרבה אחרונים בבטול ברוב המעוט אינו מקבל את הדין של הרוב והכא הסכך הפסול מצטרף לכשר. (ד) אין מבטלין אסור לכתחילה [על חלק מהטענות יל"ד דאינם בטלים רק מדרבנן] ולכן לומדים שאינו בטול ברוב רגיל וכמבואר בריטב"א ובר"ן בסוגיין. וע' בשערי יושר ש"ג פי"ט.

גמ'. מבואר בגמ' דאם הפסול יהיה צלחה מרובה לא מהני חבטן. וקשה דאם בכשר יש יותר מהפסול אמאי לא נבטל את הפסול ברוב. (נחל"ד מובא בקה"י. וע' בר"ן) ועוד הקשו (שם) הגמ' מעמידה בחבטן והכל סכך אחד ואיך הגמ' פוסלת באילן משום ב' סככות.

רש"י ד"ה "הא" "מחובר". לעיל התבאר ברש"י שפסולו של אילן הוא משום ב' סככות והכא מפרש רש"י משום מחובר. והטעם דהיכא שהעליון חמתה מרובה אין חסרון של ב' סככות.

א"ד "לחשלים" צלחה של סוכה". ומשמע שהסוכה היא חמתה מרובה והסכך הפסול מצטרף להשלים. ומשמע שאם בתחתונה יהיה צלחה מרובה אין הסכך הפסול מצטרף לפסול. וכן מדייק הרא"ש ברש"י, וכן מדויק ברש"י בהמשך ד"ה "הא קמצטרף" שבסוף העמוד "וצריך להיות צלחה מרובה וכו'". ובב"י מביא שהראב"ה הקשה מרש"י לקמן דף י' א' ד"ה "תחתונה כשרה" ואי"ה נדון בזה.

רש"י ד"ה "מאי למימרא" "לא משום שני סככים איכא דהא חד סככה הוא". ומשמע שבגלל החבטן נעשו אחד. וקשה הלא גם בלא חבטן סוכה שיש בה חמתן מרובה אינה בגדר שני סככין. (ט"ז תרכ"ו סק"ג. וע' על"נ).

א"ד "ש"מ מזהבא". וקשה מה מחדש רש"י הלא זו משנה מפורשת ט"ו א' "המקרה סוכתו בשפודין" (ב"מ תרכ"ו ס"ג).

א"ד. רש"י מרמה את המקרה של ליט"ש לחבטן ומשמע דבליט"ש אינן נכרין. וע' בתוס' שמביא את שפודין (דדמיא לליט"ש) וסובר דהוי נכרין ואינם דומים לחבטן. וע' תוס' ט"ו ב' ד"ה "והא אפשר". וע' בה"ל סי' תרכ"ו ד"ה "מקרי ערוב".

א"ד "כיון שחמתן מרובה מצלתן". להאמור שליט"ש דומה לחבטן, הליט"ש מצטרפים להכשר סוכה. ובב"ח (תרכ"ו) מבאר בתרוץ השני דאיירי שאין בסכך הכשר צלחה מרובה. וע' רש"י ט"ו ב' ד"ה "אמר רבא" שמשוה שפודין לחבטן ומהני מדין בטול. ומשמע דבלא בטול, הסכך הפסול מקלקל את הכשר הסוכה אע"פ שיש בהם צלחה מרובה וקשה מהרש"י שהבאנו לעיל (על"נ).

א"ד "ואמר רבי וכו' בשוה". מבואר דסכך כשר השוה לסכך פסול הסוכה כשירה. ומבאר המהרש"א דל"ד לסכך כשר השוה למקום אויר דמבואר לקמן כ"ב ב' שהסוכה פסולה. (וצ"ב לשון רש"י "דזהו השעור וכו'") דמשמע דקאי על הליט"ש והלא העמדנו בתבטן וכדלעיל ולא דוקא שהקנה והאויר שוים ביניהם).

א"ד "תלישה או שליפה". ע' על"נ.

תוד"ה "הא" כגון דבלאו פסול צלתה מרובה". ע' מהרש"א רף י' א' המסתפק אם סוכה תהיה צלתה מרובה וגם הסכך הפסול יהיה צלתה מרובה האם נאמר לתוס' "דכי שקלת ליה לפסול וכו'". והוכיח מכאן שהסוכה פסולה.

א"ד "משום דא"כ מאי למימרא". וקשה דהרי ישנם ראשונים שחולקים על תו' וסוברים דסכך פסול חמתה מרובה מקלקל סכך כשר שיש בו צלתה מרובה וא"כ אין זה פשיטא (פ"י).

א"ד "ואע"ג דלא מהני בהו חבטה לבטל ברוב". ומשמע שבשפודין יש סכך כשר יותר מסכך פסול. וכמסקנת הגמ' בדף ט"ו ב'. וע' ברש"י שם (הובא לעיל) שבאר דדמי לחבטן ומדין בטול ברוב. (וכן דיקנו ברש"י של ליט"ש). וגם לפי תוס' שם מיושבת הראיה דהרי הטעם שם הוא דעומד כשר רבה על הפסול (ע"ש במהרש"א) דהכשר הוא בין שפוד לשפוד, והוא מרובה על השפוד.

א"ד "והוצין יורדין". ויש לתרץ או כר"ת דסכך למעלה מכ' אינו סכך פסול (וכמו שיבאר לקמן) או דנימא דהוצין דמי לחבטן כמבואר בעל"נ.

א"ד "ועוד וכו' שתיהן כשירות איצטריך ליה". וע' בחלוק המהרש"א.

א"ד "מהו דתימא ליצטרף סכך פסול", רהיטת ר"ת דאם למעלה מכ' היה נחשב סכך פסול היה פוסל את הסוכה התחתונה אע"פ שבתחתונה יש צלחה מרובה ובעליגה יש רק חמתה. ודלא כתוס' לעיל. מיהו המהרש"א סובר דכל מחלוקת תוס' ור"ת היא רק

בשאלה אחת אם סכך למעלה מכ' הוא סכך פסול אבל לא בשאלה אם סכך פסול מקלקל סוכה שיש בה צלתה מרובה. וע' בהמשך.

ושאלה זו תלויה בשאלה נוספת, לר"ת שסכך למעלה מכ' אינו סכך פסול האם יכול להצטרף ולהשלים סוכה שיש בה חמתה מרובה. למהרש"א מצטרף ומשלים.

ובדעת רש"י ע' ברא"ש ס' ג' בסוגית איצטבא כתב דרש"י סובר כר"ת. וע"ש בפ"י.

א"ד "משום דעכשיו הוא ליה צלתה". ומבואר דסכך למעלה מכ' מצטרף להשלים סכך שיש בו חמתה מרובה. וכמהרש"א דלעיל. (על"נ).

א"ד "מיהו גבי הוצין". וכך למד תוס' לעיל ולכן הוכיח מהוצין כשיטתו. אך ר"ת לומד שבהוצין יש חמתה מרובה. ובתוד"ה "והוצין" בדף ד' א' ילמד ר"ת כמו "דאין לפרש" דהתם.

גמ' "בפסכת תשבו". וקשה דהרי ילפינן מהני קראי את הדרשות דדף ו' ב'.

דף י' א'

רש"י ד"ה "תחתונה" משום דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר". והקשו הראשונים דהכא משמע שאם התחתונה צלתה מרובה והעליונה חמתה מרובה, נפסלת התחתונה ולעיל הבאנו שמדייקים ברש"י דסובר כתוס' שאינו פוסל. ובראבי"ה כתב דרש"י חזר בו. נזיל"ע דאמאי לא נדחוק דרש"י ילמד כתוס' ויעמיד הכא שהתחתון הוא חמתה מרובה וכן תירץ החש"ל. וז"ל דרש"י מסיים "ובלבד שלא יהא צלתה מרובה מחמתה דתפסל התחתונה משום סוכה תחת סוכה". ומבואר שבתחתונה יש צלתה מרובה].

א"ד "אם הטומאה תחת ראשו" ובפ"י מקשה למה רש"י לא נוקט בפתח שבין בית לבית שעוברת הטומאה. ומכח זה מסיק דפותח טפח מבית לבית הוא מדרבנן.

תוד"ה "אמר" "הכא לא שייך". ומבאר המהר"ם דבסכך שלם לא אומרים חבוט. ובעל"נ מקשה מתוס' ט' ב' דאם יש בגג טפח אמרינן חבוט רמי ועי"ש. וע' קה"י ס' ט"ז. וילה"ק למה תוס' לא שאל דנימא לבוד תוך ג' דהוי סכך אחד.

רש"י ד"ה "הגשר" "שנושרין על שולחנו" ובה"ל תרכ"ט י"ט ד"ה "וי"א" מדויק ברש"י דפליג על ר"ת וסובר שהסוכה מצד עצמה צלתה מרובה ואפ"ה ע"י פריסת הסדין הסוכה נפסלת.

רש"י ד"ה "על גבי קינוף" "דהא לאו לסכוכי שטחם". עי' בה"ל תרכ"ט י"ט ד"ה "או שהוא". בגמ' מבואר דלנאותה שרי והתם הסברא שבטל לגבי הסוכה. והכא ישנו היתר שאינו משמש כסכך דלא שטחם לצורך סכך.

רש"י ד"ה "לא שנוי" "דשויא סכך להגין הלכך מפסיל משום מקבל טומאה". ובפ"י מבאר כפשוטו שסכך פסול משתתף בעשית צל ולפי"ז "פסולה" דבאר רש"י דהוא משום אהל מפסיק קאי רק על הסיפא בקינוף. וע"ע בריטב"א בבאור רש"י וצ"ב. ומדייק הפ"י ברש"י דסובר כשיטת הריב"א וע' בתור"פ.

תוד"ה "פירס" "היכא דחמתה מרובה מצלתה בלא סדין". ומקשה הרא"ש דאמאי כשר בלנאותה הלא הסכך הכשר הוא רק חמתה מרובה. ובר"ן הקשה מה החדוש שפסולה הלא פשיטא דהסכך הוא חמתה מרובה.

רש"י ד"ה "וקיימא" "לגגה של תחתונה". וע' מהרש"א. והנה הבה"ל (תרכ"ח) מביא ספק לדבא שסוכה למעלה מכ' פסולה משום דהוא שעור מקום קבע, איך מודדים בסוכה תחת סוכה, האם מגג הסוכה התחתונה או דלמא מיסוד הרפנות של התחתונה, וברש"י מבואר נהדמודידים מגג הסוכה התחתונה. ברם לא באר לנו רש"י דר' ירמיה כרבא סבירא ליה. וע"ע עמק ברכה (ב') [והבאנו לעיל דף ד' א' במעוט עפר ותבן].

גמ' "טפח". לדעת ר"ה ור"ח פסול סוכה תחת סוכה הוא כמבואר ברש"י ט' ב' ד"ה "מאי למימר" דיש כאן ב' סככים ובפחות מטפח או ד"ט הוי סכך אחד.

גמ' "כהכשרה" כך פסולה". ומסתפקים האחרונים האם בעינן לעליונה כל דיני סוכה (כגון ז' על ז', דפנות) או בעינן גובה י"ט בלבד. ואם ננקוט דבעינן כל דיני סוכה י"ל דהפסוק מגלה דהחסרון הוא בב' סוכות ולא בהגדרת ב' סככות. וע' שעה"צ תרכ"ח סק"ה בשם הפמ"ג. וע' חו"ב ס' ג'. (ודו"ק מלשון רש"י ד"ה "כהכשרה").

גמ' "אם אין התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות". ומכאן דנים לשאלה הקודמת דהכא מדיני סוכה ניחא דאין בעיא של סוכה תחת סוכה אך ב' סככות יש כאן. (פמ"ג תרל"ג מ"ז סק"ב).

גמ' "יכולה לקבל ע"י הדחק". בר"ן וברא"ש בארו דר' יהודה לטעמיה דסוכה דירת קבע בעינן.

רש"י ד"ה "טפח" "הלכה למשה מסיני". ויל"ע מלקמן י"ח א' "שאני הלכות טומאה דהכי גמירי להו". ועו"ק ממכות י"א א' דאין למדים מהלל"מ.

אתרוג איירי שיצא כבר ידי המצוה ובוזה ההבדל בין אתרוג לסוכה (שבכל אכילה מתחייב בסוכה). וע' בר"ן לקמן דבאר אחרת ולדידו אמרינן מיגו דאתקצאי מחמת יום שעבר. וע' בגליון הרע"א חרס"ה ס"א שהאריך בדבריו. וצ"ב מה הטעם שלא אומרים מיגו מחמת יום שעבר (וע' בשיטת הריב"ב לדף מ"ו א'). וכבר הקשו שאין זו שיטת התוס' והראיה מביצה שנולדה בשבת לא הוי מיגו דאיתקצאי לגבי השבת אלא מוקצה ממש).

א"ד "וכן שני ימים טובים של גליות". ברע"א (דלעיל) מקשה הלא כל יום הוא ספק חול ספק קודש וממנ"פ לא שייך מיגו דאיתקצאי. (וכן נוקט הריטב"א לקמן מ"ו ב'). ומתוך כיון דלמעשה הוא נאסר בביה"ש שייך לאמר מיגו דאתקצאי.

א"ד "לגין של טבול יום" "אם תחילת יום של שבת קונה". חלות התרומה היא בתחילת השבת ובביה"ש הטבל אינו מתוקן והוי מוקצה. ודנים האחרונים דבגמ' שבת (מ"ג א') מבואר דבאסור דרבנן של תקון טבל לא אמרינן מיגו דאיתקצאי דהרי אם יפריש תחול הפרשתו. ע' שו"ת רע"א תנינא ס' ק"ג. והאחרונים האריכו בזה.

א"ד "חייב למיכל בה מחמת מה שיהיה". וצ"ב דאם הוא רוצה לאכול הוא חייב לאכול בסוכה, אך המצוה שמחייבת אותו לאכול (ומחמתה יש איתקצאי) היא מחמת יום שעבר. וע' חזו"א ס' מ"ט סק"ג וקה"י ריש ביצה. (וע"ע תוס' לקמן מ"ו ב' ד"ה "דאי" למה לא פרשו מחמת סתירת האהל. ולא מטעם אי איתרמי ליה סעודתא).

א"ד "ופירש שם בקונטרס". ולרש"י מחלוקת האמוראים לקמן מ"ו ב' היא האם אמרינן מיגו דאיתקצאי מחמת יום שעבר.

א"ד "והיינו כמו שפ' לעיל". ומקשה המהרש"א דהרי לעיל הבאנו דאם באילן יהיה גצלתה מרובה גם תוס' מודה שהסוכה שיש בה צלתה מרובה, פסולה ואמאי בסדין כשרה הסוכה. ומתוך דתלי אם הסוכה קדמה או האילן קדם ומי שקדם הוא הסכך העיקרי. (ונדחק בלשון תוס') וכן הוא בר"ן.

א"ד "והפדין מונען מליפול". האבני נזר (ס' ת"ס) מביא מספר הישר שהפסול הוא מחמת מעמיד בדבר המקבל טומאה והוא דין דרבנן. ויש המבארים שזו גזירה שמא ינשרו העלים והוא לא יבחין שנעשתה חמתה מרובה.

א"ד "אבל" לפי הקונטרס". ובריטב"א מישב שלנאותה הוא צורך הסוכה ובטל לגבי הסוכה משא"כ בנשר הוא צורך האדם. ומובא בשעה"צ תרכ"ט ס"ק ע"ו. וע"ע בשעה"צ ס"ק ע"ה בדרך אחרת.

גמ' "סככה כהלכתה ועטרה". ומבאר שעה"צ (תרכ"ט ס"ק ע"ו) דאם אינה מסוככת כהלכתה והסכך חמתה מרובה, הסוכה פסולה דהנוי משתתף בצל (ואם יוסיף סכך כשר הסוכה כשירה ודלא כעל"נ).

דף י"ג

רש"י ד"ה "דלמא" "לדפנות" בדף ט' א' הבאנו מחלוקת רא"ש ורמב"ם אם הדפנות נאסרות בהנאה. ומסוגיין מוכח דדפנות נאסרות בהנאה דאחרת איך הנוי שבדפנות נאסר בהנאה. וע' בה"ל ריש תרל"ח שמביא שהעטור הוכיח כן מסוגיין. ומביא התם שיש המבארים מן הצד היינו צד הסכך (ולא קאי על הדפנות).

תוד"ה "עדי" "דמעיקרא קדים נפיק ביה". שיטת תוס' כרש"י לקמן מ"ו ב' דבמקרה של

א"ד "דאפילו רב אסי". דאם ישנו מ"ד הסובר דאמרין מיגו דאיתקצאי מחמת יום שעבר, למה לא בארה הגמ' שזה טעמו של רב אסי (מהר"ם).

א"ד "מה הכנה יש כאן" דאין כאן כל התחדשות (ובתוס' בביצה ל' ב' ד"ה "עד" נקט בדרך אחרת).

גמ' "יומן הצד ממעטין". וצ"ב מה החלוק בין מהצד שממעט לבין סוכה י"ט שאינו ממעט. וברש"י מבאר דמהצד הוא ממעט את השעור של ראשו ורובו ושולחנו. והנה בשעור גובה י"ט בסוכה דנים אם הוא מדין מחיצה או מדין דירה סרוחה. וכשיש נוי, בפועל יש מחיצה י"ט אלא שלא נח לו וכיון שזה נוי ומרחיב דעתו הוא מוכן להתכופף. ברם כשהנוי מהצד, בפועל אין הסוכה מתזיקה שעור ראשו ורובו.

רש"י ד"ה "אין" "דלאו מין סככה נינהו" ולפי"ז מדיקים שאם תלה עשבים ופרחים לנוי ממעטים בסוכה. וע' בה"ל תרל"ג ד"ה "ותלה".

תוד"ה "נוי" "דלנוי עשויין" וטעם החלוק (וע' שו"ת הרשב"א ח"א ס' נ"ו) דכלפי הוצין אם צריך להתכופף חשיב דירה סרוחה דנפשו של אדם קצה בהן משא"כ בנוי. ובר"י מלוניל מבואר דשאני הוצין שפוצעין את מוחו.

גמ' "כתונתא במיא". מגמ' זו מוכיחים דאסור הנאה (דדף ט' א') הוא רק לטול מהסכך. ע' רבנ"ח וקה"י לעיל.

א"ד ע"י בר"ן המקשה מכאן לשיטת ר"ת המובאת בתוס' דף י' א'. וע' בעל"נ.

גמ' "נוי סוכה המופלגין". ובר"ן מביא מחלוקת ראשונים בנוי סוכה שיש בו חמתה

מרובה אם מקלקל את הסוכה שיש בה צלחה מרובה. (וע' מ"ב תרכ"ז סק"א). ומשמע דאף לתוס' דף ט' ב' שאינו פוסל הכא יפסול. וצ"ב.

גמ' "אגנינהו ר"נ". ר"נ סבר דבנוי מרוחק ד"ט הסוכה כשירה ור"ח סבר שהסוכה פסולה. ור"נ לא חשש משום לפני עור שמכשיל את ר"ח. ומוכיח מכאן הריטב"א דאם הנותן סובר שהסוכה כשירה אין בזה לפ"ע.

גמ' "שלוחי מצוה". ומקשים איך עוסק במצוה דרבנן (להקביל פני רבו ברגל) פוטר ממצוה דאורייתא (סוכה) וע' מצפה איתן. וע"ע בקוב"ש ח"ב ס' ל"ב.

רש"י ד"ה "והא קחזו" "דלנגבה שטחיה ולא לסכך". ומבואר לרש"י דישנם ב' היתרים להניח דבר המקבל טומאה. א) לנאותו. ב) שאין כונתו לסכך. (וע' לעיל י' א' במה שכתבנו על רש"י בקינוף). וע' בה"ל סוף תרכ"ט ד"ה "או שהוא" ובבה"ל תרכ"ז ד"ה ואם אינו.

רש"י ד"ה "פסולה" "משום אהל מפסיק" הראשונים נחלקו בטעם הפסול האם משום סכך פסול (נוי) ובר' טפחים אינו מתבטל לסכך הכשר או דהוי כמו סוכה תחת סוכה ור"ח לשיטתו לעיל דף י' א'. ולכאור' רש"י כדרך ב'. וע' שפ"א. ומקשה מרש"י דף י' א' ד"ה "אבל" דמשמע כדרך א'.

תוד"ה "שלוחי" "מן המצות" ע' הגהת יעב"ץ.

גמ' "כשנבנה עשרה" רש"י ריש פ"ב מבאר שהטעם הוא דאהל מפסיק בינו לבין הסוכה. ועי"ש ברז"ה ובמלחמות מחלוקת

דף י"א א'

תוד"ה "א"י" "חדא לרעותא". ומקשים האחרונים דלא מובנת קושית הגמ' "אי קביעי ליהוי כקינופות" דהרי בקינופות יש חדא לרעותא ובנקליטין (למקשן) רצינו לאסור אף כשאין גובה י"ט והוי תרתי לרעותא (מהרש"א, מהר"ם) וע' מהרש"א שהופך את התוס' "ובשניהם אית ביה" הוא מהקושיא. וצ"ת. ולתוס' מתפרש שהכל תלוי בקביעות ואם יציור קינופות בלא גג ופחות מ"ט וקבועים לא ישנים תחתם. ויש להוכיח דזו סברא שגם ל"ק מודה לה דהרי הגמ' כאן מקשה זאת כקושיא פשוטה "אי קביעי וכו'" ואין חולקים ע"ז.

תוד"ה "מותרי" תוס' גורס "כילת חתנים" ומשנה מלשון הגמ'. ולכא' פליג על רש"י שכתב שסתם כילת חתנים אין לה גג וע' לפי"ז בגירסא שהבאנו בתוד"ה "ובלבד".

מתני' "הדלת עליה". ע' לעיל דף י' א' בשיטת ר"ת ובמהרש"א שהבאנו. והוכיח ר"ת ממשנתנו (כמבואר בר"ן) שיש חלוק בין קדם הסכך הכשר לבין קדם הסכך הפסול. ובר"ן דחה את ההוכחה.

מתני' "וכל דבר שאינו מקבל טומאה". בעל"ג תמה על הכפילות.

רש"י ד"ה "או שקצצן" "ולא אמרינן". יל"ע אמאי אין החדוש בעצם הקציצה אליבא דמ"ד דקציצתן היא עשייתן ואם נאמר שרש"י בא לחדש אליבא דמ"ד קציצתן אינה עשייתן וסבר שבוענוע אין חדוש זה אינו. דע' רש"י ד"ה "ויתיב" דמשמע דנענוע הוא חדוש דסגי בתקון מעט. (וע"ע בשפ"א).

בטעמים. ודנו הפוסקים אם הוא פסול תורה או מדרבנן ותולים במחלוקת הראשונים בטעם הדבר. ע' שעה"צ תרכ"ז סק"א. ויל"ד לאמוראים ברך י' א' דאהל חשיב בטפח או בד"ט האם גם כאן סגי בהכי וע' תוס' ריש פ"ב.

גמ' "שאני קינופות דקביעי" בפ"י ר"ל שהוא מדרבנן ובפמ"ג מצדד שהוא דאורייתא (מ"ב תרכ"ז סק"ז) וע' במה שנכתוב בתוס'. ובג' מקרים נפסק לאסורא א' כילה כשיש בה גג וגובה י"ט (ולצד אחר בתוס' גם כשאין גג וגבוהה י"ט) ב' קינופות - גג ואינה גבוהה י"ט ג' נקליטין אין להם גג וגבוהה י"ט (והוא מדרבנן כמבואר בתוס'. שעה"צ סק"י).

רש"י ד"ה "והוא שאינה", "מן המטה" וכלשון הגמ' בנקליטין ובלבד שלא יהיו נקליטין גבוהין מן המטה. וע' מ"ב ס' תרכ"ז סק"ה דמודדים מן הקרקע ולא כרש"י. וע' בסק"ח דבנקליטין מודדים מן המטה. וע' שעה"צ סק"א בטעם החלוק.

תוד"ה "ובלבד" "כי היכי דהחמירו בקינופות. רהיטת הלשון שהוא מדרבנן.

א"י "ביש לה גג" ומוסיף הרש"ל "ואינה גבוהה עשרה" (ומגיהים "ובכילה" ומוחקין "חתנים". דסתם כילה יש לה גג וסתם כילת חתנים אין לה גג כמבואר ברש"י בע"א ד"ה "כילת". וע' בהמשך). ונחלקו תרוצי תוס' בכילת חתנים באין לה גג וגבוהה י"ט אי חמיר לל"ק כמו נקליטין. (ולשון תוס' "אבל כילת חתנים דלא קביעי אפילו גבוהה י"ט איירי באין גג).

גמ' "הא למה זה דומה". וע' מהרש"א.

רש"י ד"ה "דשליפהו" "לא הוי עשייה מעלייא". בתור"פ נקט ברש"י שהוא מדרבנן, שיטת הריטב"א דהוא דרבנן "כיון דלא מינכר עשייה דידהו". (ולרש"י נתלש לגמרי. ולתוס' לתרוץ ב' נשאר קצת חבור).

תוד"ה "דשליפהו" "קצת קשה דהא מפרש". המהרש"א מבאר דתוס' לא גרס בגמ' "לא מינכר עשייה דידהו" ולכן הקשה תוס' דמשמע שהפסול הוא של מחובר (דהוא קצת מחובר) והלא בבריתא מבואר דהפסול משום תעשה ולא מן העשוי. ומתוך תוס' דהפסול הוא משום מחובר והביריתא אסמכתא. ובא"נ סובר תוס' כיון שאינו יונק א"א לחייבו מטעם מחובר וחייבו משום תעשה ולא מן העשוי. ויתכן דלתרוץ הזה הפסול הוא מדאורייתא וכן הוא בתור"פ. ובעל"נ מבאר שהקושיא היתה דגרסינן "דלא מינכרא" ורהיטת הלשון דהוא מדרבנן והקשה התוס' דבביריתא הסתמות שהוא דאורייתא. ובתרוץ השני נשאר תוס' דאה"נ הברייתא היא מדאורייתא ולא נקצץ לגמרי וישנו חסרון של תעשה ולא מן העשוי.

גמ' "לא ילפינן לולב מסוכה" ולא התבאר טעמו. וע' פ"י.

גמ' "התנאה לפניו במצוות". ובריטב"א כתב דהוא מדרבנן. וע' רש"י ותוס' כט ב' (תוד"ה "לולב") וע' מהרצ"ח.

תוד"ה "והכא" "והא דאיפלגו". המהרש"א מקשה דקושיא תוס' שיכת גם בתרוץ הראשון של הגמ'.

א"ד "ובאחרונים דנים כיון שעובר אסור של מתקן מנא ביו"ט אמאי לא נפסול משום מצוה הבאה בעבירה. (על"נ בשם שער המלך). ואי תקון מנא הוא מדרבנן (כדברי רש"י ד"ה

רש"י ד"ה "ויתב" "אותם שהוסככו במחובר". משמע שסגי בנענוע בסכך המחובר ואין צורך לנענע את הסכך הכשר וע' שפ"א (ובמ"ב סתם). עוד דנים האם סגי לנענע שעור ז' על ז' בלבד (אבני נזר). עוד יל"ע במהות הנענוע, כשמרים סכך אחד, הלא אינו פוסל בזה את הסוכה ומה התקון שעושה, ומוכח שאין צורך לפסול אלא עצם הפעולה והעשייה. וצ"ב. וע' ברכ"א.

רש"י ד"ה "תלאן" "כל הגדילים וקשריהם". ובעל"נ מרייק ראם קשר אחד לא עשה סגי בהאי קשר, דמדאורייתא סגי בקשר אחד. וכן אם קשר את כולם סגי כשאח"כ מתיר קשר אחד בלבד ומתקנו. ולפי"ז במצוה דרבנן (שאר הקשרים) אין חסרון של תעשה ולא מן העשוי. וע"ש שדך בזה.

תוד"ה "דרי עמרם" "דקסברי לילה זמן ציצית". ומקשה הפ"י דלימא לילה לאו זמן ציצית והם החמירו ע"ע וברכו לשיטת תוס' (בכמה מקומות) שיכולות לחייב עצמן ובברכה. ולכן שייך בהם פסול תעשה ולא מן העשוי.

תוד"ה "פסיקתן" "תלייה לשם מצוה". ומוכח מכאן שתחיבת החוטין לבגד צריכה לשמה. וכן פסק הבה"ל ס' י"ד ד"ה "לא יברך". והחזו"א (ג' סק"א) מקשה דא"כ כשמתרצת הגמ' שפוסק ואח"כ קושר מה מהני הלא כלפי תחיבה הוי תעשה ולא מן העשוי. (ומה מקשה הגמ' מאי קמ"ל) ומתוך דתלייה הכונה לקשירה לשמה.

דף י"א ב'

גמ' "מיחיבי תלאן" ובתור"פ מקשה למה לא תרצו כדלעיל, פסולין עד שיפסקו.

דף י"ז א'

"עבר" חלי בשאלה אם באסור דרבנן אמרין מצוה הבאה בעבירה.

גמי "זאד יעלה". ותלוי במחלוקת ר"א ור"י תענית ט' ב'. ע' תורא"ש. וע' פמ"ג תרכ"ה א"א סק"א שמביא קושיא אמאי בדפנות לא נצריך גדולו מן הארץ דומיא דענני כבוד.

גמי "ר"ע". ומקשים מהו הנס בעשית הסוכה. ומבאר הט"ז (תרכ"ה) עיקר ההודאה היא על יציאת מצרים אלא שהסמיכו אותה על הסוכות שעשו ביציאת מצרים. ור"א סבר עיקר הסוכה זכר לענני כבוד והתורה תלתה בזה את נס יציאת מצרים. וע' רמב"ן (אמור) שעיקר המצוה לר"ע היא הסוכה שאף במדבר לא חסרו דבר.

א"י לר"א דסוכות דקרא הכונה ענני כבוד, סוכר המבי"ט בבית אלקים (שער היסודות פ' ל"ז) דלא ישבו בסוכות כל ארבעים שנה דהוי סוכה תחת סוכה. ובנצי"ב (ויקרא כ"ג מ"ג ובמדבר י') מעלה ב' אפשרויות שאין מחלוקת בין התנאים וכ"א דבר במקרה אחר.

רש"י ד"ה "סוכות ממש" מפני החמה ויל"ע וכי לא מורה שהיו ענני כבוד שמנעו את החם. וע' בנצי"ב שהבאנו לעיל וע' רמב"ן ויקרא (כג מג) שענני הכבוד היו לצל.

רש"י ד"ה "כי תגיגה" וימיהו כיון דלא קמה מילתייהו. ומשמע דלר' דימי גם בדיש דפועל יחלוק ונרבה בהמות. ובעל"ג מוכיח מתוס' דלענין דיש הוא דין מוסכם לכו"ע אף לר' דימי.

תוד"ה "מקיש". ע' מהרש"א.

תוד"ה "וגידולו" אבל בפ' השוכר. במע"ש המודד גדולו והכא ובדיש המודד יוצא. וההבדל הוא בלפחות מהפסוק.

תוד"ה "אי מה" לא שייך לאקשווי הכי". בסוגיין הילפותא במה לסכך ואם ילפינן מחגיגה מקשה הגמ' שישככו בבע"ח אבל לעיל ילפינן אסוה"ג וזה שייך ללמוד גם מבע"ח שנאסרים בהנאה ולא נאמר דוקא בבע"ח יאסר בהנאה. על"נ.

גמי "זאימא" יין קרוש" ע' חרושי חת"ס (בסוף המסכת).

תוד"ה "בפפולת" "בכ"ר". ועי"ש ומחלוקת ר"א ור"י התנאים היא מחלוקת ר"י ור"ל האמוראים.

מתני' "זבול"ן כשרות לדפנות". לשיטת האו"ז (המובאת בבב"ל ריש ס' תר"ל) דבעינן דפנות הראויות לסכך צ"ל ד"זבול"ן קאי רק על גזירת אוצר.

רש"י ד"ה "כשרין" ע' מהרש"א בדף ז' ב' על תוד"ה "מחיצה" המדייק מרש"י דלר' יאשיה בעינן דפנות מפסולת גורן.

רש"י ד"ה "חדא" "וסכך עשוי ועומד מאליו אינו סוכה". ויל"ע אמאי בעינן להאי פסול הלא הגמ' בדף ח' ב' מבארת בר"ח "והוא שעשאה לצל סוכה" וברש"י שם "שעשייתה הראשונה לצל". וא"כ בחוטט ישנו חסרון שעשייתה הראשונה אינה לצל. ומוכיח מזה האבני נזר (תע"ה) שאם אח"כ נמלך שהסוכה תהיה לצל סגי בהכי ולכן כל החסרון הוא מצד תעשה ולא מן העשוי. (ולשון רש"י שם צ"ב).

רש"י ד"ה "ירב אישי" "אדר" יעקב. וברש"י ד"ה "משום תעשה" מבאר "ומהיכא שמע ר' יוחנן" וכן בר"ה "וחוטט" כתב "ומהיכא דייק ר' יוחנן". וע' רש"ל.

רש"י ד"ה "משום" דלא נמלך בהגהת ר"ש מדרסו גרס ונמלך. (וע' על"ג).

רש"י ד"ה "וחוטט" קא פטיל לה מתנ", ק"ק דלשון המשנה משמע שרק חטט ולא נענע.

תוד"ה "חבילי" עשרים וחמשה והטעם ע' שר"ע תרכ"ט ס' ט"ו. וע' בהמשך.

דף י"ז ב'

רש"י ד"ה "אמר לך" אבל נענע כשר. ומקשה המהרש"א דנאמר שיש גזירת אוצר אך העמדנו בדאורייתא כי לשון המשנה "אינה סוכה" משמע מדאורייתא.

תוד"ה "אין" מהני התרתן כאילו הוא נענע. ובטור מביא דזה מחלוקת ראשונים (תרכ"ט) (וע' רש"ל במשנה דהמחלוקת תלויה בגירסא במשנה). וצ"ב אמאי התרה בלבד מהני לסלק חסרון דאורייתא של תעשה ולא מן העשוי. ומ"ש מקצצה דלעיל. על"ג.

רש"י ד"ה "בחיצים" בבית יד. אם בבית יד יש בית קבול ומכניסים לתוכו את החץ, הבית יד הוא נקיבה. ואם בבית יד ישנה בליטה הנכנסת לבית קבול שישנו בחץ הוי זכר. וברא"ז (ש"ג) מבואר שאם מלא פעם אחת, גם הזכרים מקבלים טומאה ע"י חץ הברזל דבית יד מעץ משמש מתכת. וע' מ"ב דאף אם עתה הופרד החץ מהבית יד.

תוד"ה "בחיצים" מדרבנן ומבואר דמקבל טומאה מדרבנן פוסל את הסוכה וכן הוא בתוס' ה' א' ד"ה "מסגרתו". ע' מ"ב תרכ"ט סק"י.

תוד"ה "בנקבות" גולמי כלי עץ. ומקשים דבחולין כ"ה א' מבואר שגולמי כלי עץ

טמאים (מבחינת הבית קבול של בית היד נגמרה מלאכתו וכל מה שחסר הוא להכניס את חץ הברזל) וע' על"ג.

תוד"ה "מהו" וקשה לפ"ה. ע' דבנ"ת וע"ע קה"י ס' י'.

א"ד "לפי שפעמים שנוטלין". מיהו רש"י פירש (והובא לעיל בתוס') "ולהיות מלואו בתוכו עולמית".

א"ד "ואין לך עשוי למלאות יותר מתפילין" ודנים שפעמים נוטלים לבדיקת הפרשיות ואינו לעולם. מיהו ע' מ"ב ס' ל"ג סקכ"ה דראוי לבדוק.

רש"י ד"ה "סככה" "בנגעים" והריטב"א מבאר דהוא מדאורייתא. והנה לשאר טומאות אינו נטמא דבעינן בגד ורק לנגעים סגי בפשתן סרוק אף שאינו טווי. וע' תוס'.

תוד"ה "אניצי" שתי וערב מטמא בנגעים מיד" וסובר תוס' דר"מ קאי גם על פשתן ומטמא מיד דאיירי אחר טווייה. וקרא כתיב "או בשתי או בערב" והוא כבר טווי ומוכן לעשית הבגד (ע' תוס' יבמות ה' ב' ד"ה "שוע" במהות טווי) ולכן ר' יוחנן אינו יכול לסבור כר"מ. בהמשך מעלה תוס' אפשרות דר"מ מטמא בלא טווייה. וכונתו דנחלק דצמר בעינן טווי ובפשתן לא בעינן טווי (ואין מחלוקת בפשתן).

א"ד "היאך יוצא שתי מידי טומאה עד שישלק". ומקשה תוס' אמאי בצמר (הטווי) בעינן שליקה כדי להטמא ובפשתן (הלא טווי) סגי בלבון בתנור.

א"ד "זרועה לאמר דפליגי" ומה שהגמ' משה אותם היינו לר"מ דבעינן טווי (אי נימא שחולקין - מהר"ם).

א"ד "דלאו דוקא פשתן כמו לענין שלש".
פשוטות הגמ' דהא דלא מסככין בפשתן איירי בשלש על שלש. (וכן נוקט תוס' בשבת כ"ו א' ד"ה "אין בו"). ונוקט תוס' דהוא לאו דוקא ואין מסככין אף בפחות. וכמו בשלש על שלש המימרא לאו דוקא ה"ה פשתן לא יתפרש בלא טווייה אלא אחר טווייה.

א"ד "ישתי וערב דקאמר ר"מ היינו בצמר" ברם גם בפשתן טווי מטמא מיד (רק לא ניכר השתי וערב).

א"ד "איג בשל פשתן ולבקיאיין". והמשנה בנגעים שר' יהודה מצריך לבון איירי אחר טווייה ולמי שאינו בקי, דהבקי מבחין בין שתי לערב ודינו כצמר ובערב מטמא מיד. וע' על"נ.

א"ד "לכן נראה דאניצי". וישנו חלוק בין אניצי פשתן דסוגיין דאינו טווי לבין האונץ של המשנה בנגעים דאיירי בטווי וכבאור הערוך. (וברש"ש גרס אונץ במקום אונץ).

א"ד "דמשמע פשתן כמו אניצי". והקשה המהרש"א דרשב"א סתם דבריו וכתב פשתן ואמאי לא נעמיד בטווי כמו הפשתן במשנה נגעים וכבאור הערוך.

א"ד "ואמרו דבר אחד" לשון אמרו דבר אחד מורה שבאו לאפוקי ממ"ד אחר ובהכרח שבאו לאפוקי מר' יהודה (מהר"ם).

א"ד "כיון דרחוקין מטומאה". דר' יהודה איירי בטווי ואפ"ה מצריך לבון ולכן המצב של קודם טווייה הוא רחוק ולא גזרו טומאה.

א"ד "ואפילו ת"ל דפסול לר' יהודה מדרבנן". ולמהר"ם הכונה דלא באו לאפוקי מר' יהודה וא"כ קשה לשון "דבר אחד". ומתוך תוס' ע"כ סומכוס מדאורייתא". ומבאר המהר"ם

(ישנה שם ט"ס). רשב"א ור' יהודה שניהם יסברו דרק בטווי ולבון הוי דאורייתא ואניצי דרשב"א איירי בין טווי ובין לא טווי והוי מדרבנן. (וזאת כונת תוס' "ואפילו ת"ל וכו' כמו רשב"א"). וזה לא יתכן, דסומכוס סובר שבטווייה בלבד הוי דאורייתא וא"כ רשב"א וסומכוס אינם בדעת אחת ובהכרח דגם לרשב"א טווייה דאורייתא בלא לבון ובאו לאפוקי מר' יהודה שטווייה רק מדרבנן וע' רש"ל בדרך אחרת.

א"ד "ורי מאיר". מטמא מיד דר"מ קאי גם על אונץ של פשתן טווי. ומדרבנן מטמא גם קודם טווייה וה"ה לסכך

א"ד "ויעלו" אונץ" תוור לתחילה (מהר"ם) ונשאר תוס' בצ"ע ולא באר לן את ספיקו.

א"ד "אע"ג דמטמא בנגעים" ובטעם הדבר ע' פ"י ועל"נ. והקשו הפ"י והעל"נ והחזו"א (נגעים ט' ס"ק) דגם פסולת גורן נטמאת בבית המנוגע ואיך מסככים בה.

א"ד "והיינו אמרו דבר אחד". ומבאר המהר"ם דבאו לאפוקי מחכמים דסומכוס (דלשון דבר אחד כך משמעותו וכדלעיל). ומה"ט נוחא דלא כתבו ר"מ, כיון דר"מ איירי בנגעים, ולא בסכוך (מהר"ם).

א"ד "דליכא למימר וכו' בבגר פשתן" ולא כמו שבארנו לעיל דאיירי באניצי פשתן. ומוכיח תוס' מזה שהזכירו ג' על ג' מוכח דאיירי בבגר. (מהר"ם).

א"ד "לאו מילתא" ע' מהר"ם.

דף י"ג א'

גמ' "דסרי ריחייהו". ברמב"ם ובשו"ע (תרכ"ט ס' יד) פסקו דהוא דין לכתחילה. ובריטב"א

פסל אף בדיעבד מדרבנן. וצ"ב במה נחלקו. וע' מ"ב שם סקל"ח. ובריטב"א כתב דכיון שהוא ענין של ריח רע, אין זה דין רק בסכך אלא גם בדפנות שלא יריח בהם את הירקות הללו (בעיא בתשבו כעין תדורו. ויל"ע דיהיה מדאורייתא).

גמ' "נתרי טרפייהו". גם במקרה זה נחלקו הראשונים דלעיל אם הוא לעכובא מדרבנן או רק לכתחילה.

גמ' "איגד בחד לא שמיא אגד". ומקשה השפ"א א"כ למסקנה אין צורך בטעם שאגד בידי שמים לא שמיא אגד.

גמ' "דוקרי דקני". מה החדוש הכא יותר מאפקוחא דריקלא.

גמ' "ז"א אזור שיש לו שם לווי". ומדמה הגמ' אזור למרור. ומקשה הרע"א הלא במרור אין כונת התורה לירק הנקרא מרור אלא סוג מריר (בטעם), דהרי מרבים כל ירק מר (פסחים ל"ט א'). וע' שפ"א (וע' מג"א תע"ג סקט"ו המקשה מסוגיין על הרמ"א שם).

גמ' "משום דמשתכח באגמא". וקשה דגם באזור יוני ורומי נאמר כן. וע' דבנ"ח דיון ורומי הוא מין אחר משא"כ באגמא. ואביי דפליג על רבא סובר דגם מרירתא דאגמא הוא מין אחר אך התורה לא הקפידה בזה. ורבא חדש דמרירתא דאגמא אינו מין אחר אלא רק מצוי באגם.

רש"י ד"ה "כל" "מכמה מינין" ומבואר שהלוי ענינו מין אחר (וכדלעיל). וע' תפארת ישראל פרה י"א ז' כלפי "אזור רומי".

תוד"ה "משום" "עייז דבאלא" וע' מהרש"א.

גמ' "ש"ש שמיא אגד". ומקשה הריטב"א, דהרי תוס' הביא לעיל ירושלמי דאין חבילה

פחותה מעשרים וחמשה קנים. וע' מחלוקת רמב"ם וריאב"ד בה' סוכה פ"ה בשאלה זו.

גמ' "ש"ש"ה למצוה ושנים לעכובא". הנושא הוא מתי חשיב אגודה (והמקור לצורך באגודה ע' תור"ה מצות). ויל"ע מנין הדין שאם משייר סגי בפחות ואזלינן בחד שעת האגד. ועוד מנין לחלק בין לכתחילה לדיעבד. וברע"א (גליון) מקשה דהמשנה בפרה מסימת דאם לא אגד כשר וא"כ איך למדה הגמ' דלרבנן שנים מעכבים. וע' רש"ש.

רש"י "לא שמיא אגד" "לא לענין חבילה לסכך ולא לענין אגודת אזור". משמע דהגמ' קאי לא רק לענין אזור אלא גם לסכך (ובראשונים דנו בזה מהסתירה מהירושלמי שהבאנו לעיל). ולענין אגד בידי שמים שאינו אגד ע' ברז"ה ובריטב"א דלענין אזור הוא אגד ורק לענין גזירת אוצר אינו אגד דלא החמירו רבנן בגזירתם.

רש"י ד"ה "שיהיו" "לאחר זמן". ויל"ע האם לאחר זמן הכונה אחר שהשתמש כמו שכתב רש"י בהמשך בגרדומין או אף אם נשר בלא שמוש. ע' תפארת ישראל במשניות. וע' חזו"א פרה ס' ט"ו סק"ב.

רש"י ד"ה "גרדומיו" "מכל אחד ואחד". משמע דבעינן שישאר מכל השלושה. וע' תוי"ט דאף בשנים סגי.

תוד"ה "מצות" "ורבנן דלא ילפי לעיל". ויל"ע אולי אין להם את הלקיחה בלולב אך לקיחה דפרה אית להו. וע' מ"ה יסוד בכללי הלמידה. (וע' תורא"ש).

דף י"ג ב'

גמ' "כמאן דליתנהו דמי". ולעכובא. וע' בע"א לענין היזמי והיגי דישנם ראשונים

לאמר שפסולו משום אויר משמע דהיה מקום לפוסלו משום סכך פסול). ומצדד דהוא פסול מדרבנן (וע' מ"ב תרכ"ט סקכ"ח). ונהטעם דמדאוריתא כשר דאוכל שלא הוכשר חסר בגמר מלאכה שלו כמבואר בחנוך מצוה ק"ס ולכן מדאוריתא חסר בשם אוכל].

א"ד "דלא"ו מחוברין לא מביאין ולא חוצצין. ומשמע שהטעם דהרוח מנענעתן ולא דמי לאהל. וע' חזו"א אהלות ס' י' סקי"ב.

א"ד "או שע"ו מאלהין. וקשה דהוי מחובר ותוס' באר לעיל דאין מביאין ואין חוצצין. תוס' ב"ב דף כ' א' ד"ה "שעלו" (מהרש"א ומהר"ם).

גמ' "דלא"ו ליבדרין. וקשה מ"ט דר' מנשיא. ומתרחץ החזו"א (או"ח קנ"ו) דסבר דלא חשיבא צורך גמור כדי שיחשב שמוש של יד. (אך אין המחלוקת במציאות). ולפי מה שנבאר בהמשך בתור"ה "דלא"ו לי"מ בשם הרש"ש י"ל דבהכי נחלקו האמוראים. ובעל"נ מקשה מה הצורך בטעם זה העיקר שאין בו את הטעם ההפוך שישנו בבוצר לגת "דלא נימצייא לחמריה".

גמ' "אם פסולת מרובה על האוכלין". וצ"ל דכונת הגמ' לחבטן וישנו בטול ברוב והמעוט מצטרף לצל הסוכה. מיהו במאירי לא משמע כן. ובעל"נ מבואר דכל המחלוקת בברייתא היא בקשין של שבולים ולא בשאר המינים. ובחזו"א מבאר דהמחלוקת בכל המינים ע' ק"נ סק"ט.

תוד"ה "דלא"ו ליבדרין "וילכו לאבוד". ומבואר שתוס' למד ברש"י שהשבילים (האוכל) ילכו לאבוד. ולולא דבריהם היה מקום לבאר ברש"י כ"מ בתוס'. ולשון "ילכו לאבוד" מתפרש טפי על אוכל מאשר על הקשין.

הסוברים שאינו לעכובא. וע' פמ"ג מ"ז סקי"ד ובה"ל ד"ה "וכל מה". בהיזמי והיגי הנושא שמחמת הנשירה הוא יעזוב את הסוכה דומיא דריח והכא הנושא שמחמת הנשירה יהיה מצב של חמתה מרובה.

רש"י ד"ה "צריפיי" "עגול ככובע" והב"ח (תרכ"ט) מקשה דאינו דומה לחבילה דגזירת אוצר.

רש"י ד"ה "דשרי להו" "ואינו צריך להפקיע הקליעה" והחדוש מבואר בר"ן.

רש"י ד"ה "ופוסלין" "דאוכל הראוי לקבל טומאה" וסותר את דבריו בד"ה "ירקות" שכתב שאינם ראויים למאכל אדם. וע' תוס' ד"ה "ירקות". ויל"ע אמאי תוס' אינו מוכיח מסתירה זו שהרש"י הראשון הוא הגהה.

א"ד "לחומרא". ע' שעה"צ תרכ"ט סקנ"ה דהוא מדרבנן. והוכיח מהרמב"ם דהוא מדאורייתא. ויל"ד בכ"ז דיהיה פסול דאורייתא דאינה ראויה לכל שבעה. וע' רש"ש. (וע"ע ריטב"א).

תוד"ה "ירקות" "ואי לא חשיבי אהל לענין חציצה". מדאורייתא כיון שעומד להתיבש ולהתפורר כליתנהו חשיב א"כ גם לגבי הבאה אינו אהל (מהר"ם).

א"ד "אבל לא שייך למתלי טעמא בהכי" כלומר דנבאר בכונת שמואל דחשיב אוכל ומקבל טומאה ואינו חוצץ מדאורייתא ככל דבר המק"ט.

א"ד "ואנן בעינן אוכלין" ע' בה"ל תע"ג ד"ה "יקח לענה". ועל הראיה מהרדפוני ע' על"נ ומרא"כ. ובבאור שיטת רש"י ע' בפ"י.

א"ד "שלא הוכשרו". ולפי"ז מדייק הרש"ש שאוכל שלא הוכשר הוא סכך פסול (מדהוצרך

א"ד "זי"מ" הרש"ש מקשה דתמיד יד משמשת את האוכל וכאן האוכל משמש את היד (הפסולת).

מצריכים מעשה גדול יותר (שיפחתנו מה' טפחים).

א"ד. בדבנ"ח מקשה לתוס' דהאוכל מקבל טומאה ומשמש כמעמיד ליד - לסכך הכשר ואיך מכשירים ברבה הפסולת על האוכל. ומוכח דמעמיד אינו פוסל בסוכה.

רש"י ד"ה "יורדין" דברי רש"י צ"ב וע' ברכת אברהם.

תוד"ה "אם" "יש לחלק". וקשה מה ס"ד דתוס' דהרי בגמ' בחולין מבטל לעולם והכא מבטל לז' ימים. וצ"ל דבסוכה אין בטול לזמן אלא דמבטל סתם ולכן הקשה תוס'. ומתרץ תוס' כיון שסוכה דירת ארעי ובקלות יכול להחזירו לקדמותו לכן אינו בטל משם אוכל (תחז"א קנ"ו).

רש"י ד"ה "וכי תימא" "שם כלי במחשבה". והיטת הדברים שחלות שם כלי היא חלות חשובה. אבל בריטב"א מבאר שהכלי עצמו הוא בר קבלת טומאה משא"כ ידות שכל טומאתם מקורה באוכלין ואינה עצמית.

א"ד "תעשה ולא מן העשוי". ע' תורא"ש דרק אחר שגומר הסכך בטל מזה שם אוכל ולכן חשיב תעשה ולא מן העשוי. ולתרוץ א' יתכן שמיד שמניח בטל מזה שם אוכל.

רש"י ד"ה "בגילייהו" "בקשין שלהם יאחזום" משמע שגם אחר שבססן עדיין יש קשר בין השבלים לידות. ויל"ע מרש"י ד"ה "למאי חזי" "ואינן אגודות בהן" דמשמע שאינן מחוברות. שו"ר בשפ"א. ובחזו"א (קנ"ו) מקשה דנאמר את הטעם של הגמ' לעיל דלא ליבדרו. וע' הגהת ר"ש מדסוי.

א"ד "שלא עשה בהם שינוי מעשה". וע' מהרש"א.

מסכת בנשרין רש"י ד"ה "ר"מ" "ולא ביתו" ע' ב"ח תרל"ה הדין בדברי רש"י ודו"ק לפי המג"א שם סק"א.

רש"י ד"ה "בשאין בהן" "ור"מ חייש למעוטא". ע' בהגהות מהרש"ם דמוכח דר"מ חייש למעוט גם באסור עשה. (לאכול בלא סוכה).

גמ' "שבססן" ע' בדבנ"ח בעמוד הקודם בקושיתו דמה מהני הבססן מ"ש מבלאי בגדים וע"ע בעל"ג. והשאלה מבלאי בגדים נשאלת גם באוכל שבטלו (תוד"ה "אם") מה מהני הבטול ומ"ש מבלאי בגדים (על"ג).

א"ד. והר"ן מקשה דר"פ מבאר בטעם ר"מ "כיון דנפקי מתורת לבוד" ואמאי לא פירש כרש"י דחייש למעוטא. ועו"ק בר' יהודה למה הוצרך ר"פ לבאר דאין בו שעור מקום, היה צריך לאמר דלא חייש למעוטא. וע"ע במהר"ם.

גמ' "ממדת אכזריות" והקשו למה לא נקטה הגמ' לישנא דמידת הדין (ראשון לציון).

רש"י ד"ה "כיון דנפקי" "דומות לתקרה". וצ"ב דס"ס אינו דומה לתקרה שרובם בד"ט.

רש"י ד"ה "אלא" "איזמל". ע' משנה כלים פ' כ"ו מ' ט' דזו דעת ר' יהודה אבל חכמים

דף י"ז ב'

גמ' "לעולם דאית בהו ארבעה וכו' מן הצד".
העל"נ מקשה נסר שיש בו ד"ט המרוחק מן
הכותל ד"א פוסל גם אם בינו לבין הכותל יש
סכך כשר ולמה בעינן מן הצד לצרוף כדי
לפסול. וע' לקמן י"ז ב' בקושית הב"מ.

גמ' "לשינא אחרינא וכו' מצטרפין לארבע
אמות". וקשה לשמואל מ"ט דר' יהודה שאין
מצטרפין לד"א הלא בר"ט יש לו גזירת
נסרים. וע' מהרש"א, מהר"ם ורש"ש.
(ובמהר"ם מחדש דלר' יהודה אע"פ שאסור
לישן תחת הנסר של ד"ט אך אינו מצטרף
לד"א מן הצד).

תוד"ה "מצטרפין". תוס' קאי לל"ק ואלבא
דרב אליבא דר"י ואין מצטרפין הכונה שכל
הסוכה כשירה. וקשה דתוס' היה צריך לבאר
כן גם בלישנא זו אליבא דשמואל אליבא דר"י
דאיירי בפחות מד"ט. ומבאר המהרש"א דכונת
תוס' לישב קושית אחרת. למה בל"ב הגמ'
מקשה לרב מהו אין מצטרפין דר"י ואלו
לל"ק לר"י אליבא דשמואל לא מקשה הגמ'
מהו אין מצטרפין. ומתוך תוס' דלל"ק כונת
ר"י לאמר שכל הסוכה כשירה ואין גזירת
נסרים.

גמ' "אין שעת הסכנה ראיה", ומבאר
הריטב"א דבשעת הסכנה לא העמידו חז"ל את
גזרתם כדי שלא תשתכח תורת סוכה ואוקמיה
אדינא. (ומקשים שיקחו נסרים דקים יותר) ור'
יהודה סובר דחכמים מעמידים את גזירתם גם
בשעת הסכנה. (ועיי"ש לענין ברכה) וע' מ"ב
תרכ"ט סק"נ.

רש"י ד"ה "שאם יש"י" והן של שמונה
טפחים". וברש"י בד"ה "ומודה" באר דקאי
גם על נסרים פחות מד"ט. ובציור זה ליכא

לאוקימתא של הגמ' לקמן. וצ"ל כתוס'
דבכה"ג כל הסוכה כשירה (ולרש"י לקמן י"ט
א' ניחא דאפשר לישון תחת סכך פסול). וע'
רש"י י"ח א' ד"ה "שאין" להדיא.

רש"י ד"ה "פסל"י" דאפילו ר"מ" וע' בשיטת
ריב"ב המבאר דהיה מקום לגזור לר"מ שמא
יסכך בנסרים של ד"ט.

רש"י ד"ה "ומודה" "לא יישן תחתיו". וצ"ב
מהו לישון מודה הלא כבר התבאר בברייתא
שבד"ט יש לו גזירת נסרים. ושמא היה צד
לאמר דלר"י בנסר ד"ט נחמיר רק באמצע
הסוכה. אבל אם יהיה מן הצד נקל אף לישון.
וצ"ת.

א"ד והתחדש הכא דאמרינן דין דופן עקומה.
והקשה הר"ן הלא זו משנה לקמן י"ז א' ושם
חדשו דין דופן עקומה.

תוד"ה "ומודה" "ועוד משום דעיקר ומודה"
ע' מהר"ם.

א"ד "ישנים תחתיו" וכן בהמשך תוס' כתב
"ואפילו לר"מ" שישנים תחתיו. וע' תוס'
לקמן י"ט א' דק בסוכה גדולה ישנים תחת
הסכך הפסול.

א"ד "בשאר הפסלים לא נפקא מינה מירי".
וע' רש"י י"ח א' ד"ה "שאין בה" דפליג.

א"ד "וכשרה תחת הפסל ולא תחת הנסר".
לרב סכך פסול פוסל את הסוכה בד"א
ובפחות מד"א אין ישנים תחתיו. ומקשה
העל"נ אמאי לשמואל שס"פ ד"ט פוסל את
כל הסוכה ובפחות מד"ט ישנים תחתיו.

גמ' "הפכן על צידיהן". ר"ח סובר כיון
שהופכן אין חשש לגזירת נסרים דבכה"ג לא
עבדי אינשי תקרה. ור"ה סובר כיון שיש

ובהגהת ר"ש מדסוי מתרץ דלחומרא אמרינן פסל גם בלא דופן. וע' ק"נ ס' ל"ה ז'.

דף ט"ו ח'

מתני' "שאינ עליה מעזיבה" ואם יש עליה מעזיבה ע' מ"ב תרל"א סקכ"ב ובשעה"צ סקי"ג דאם מוריד המעזיבה סגי בפקפוק ולא צריך נוטל אחת מבינתיים דהורדת המעזיבה היא מעשה רבה.

מתני' "נמל" אחת מבינתיים". מדאורייתא ישנו פסול של תעשה ולא מן העשוי. וע' נטילת נסר מבינתיים אנו באים להתיר את הפסול הנ"ל גם בנסר שנשאר במקומו. דמעשה זה חשיב כאלו פעל בכל התקרה. וע' ק"נ אות ב'. אבל בפקפוק בעינן ככולם ולא סגי באחת מכל שנים (וע' שפ"א).

גמ' "משום תעשה ולא מן העשוי". ויל"ד דאם הנסרים קבועים במסמרים יש גם פסול של בית כמבואר בתוס' דף ב' א' (שארי"ע עקב).

גמ' "ולא גזר זכרים אטו נקבות". ומקשה הריטב"א דלמא סבר כר' יהודה ועיי"ש וכן במהרש"א.

רש"י ד"ה "מפקפק" "ולקמן מפרש למה לי תרתי". ומקשה הפ"י דמסקנת הגמ' שבנוטל אחת מבינתיים סגי ורק אם מפקפק לא סגי ובעינן גם נוטל אחת מבינתיים (ומה שכתב רש"י "סותר ומנענע" מבארים סותר - מוציא את המסמרים ומנענע כפשוטו. וע' רא"ש וק"נ וע' מ"ב תרל"א סקכ"ד).

רש"י ד"ה "ר"מ" "דניהו שני פסלים". ובריטב"א מקשה מלשון המשנה נוטל אחת מבינתיים.

בנסרים ד"ט שייכי בגזירה (דעקרונית בנסר הזה משתמשים לתקרה). מיהו גם לר"ה הוי סכך פסול שאין בו ד"ט. (אך קשה לשון "נעשו כשפודין של מתכת" אליבא דר"ה).

גמ' "אע"פ שלא הכניס לתוכה ג' טפחים פסולה". בבעה"מ מבאר דאיירי בסוכה קטנה, דאי בגדולה דל מהסוכה את הסכך הפסול, נשארת סוכה כשירה עם ג' דפנות. וע"ע ברש"ש שמוכיח דאיירי בסוכה קטנה (וע' בה"ל תרל"ב ד"ה "כל זמן") וע"ע מה שנכתוב ברש"י.

רש"י ד"ה "הפכן" "שהוא פחות מג'" ומקשה המהרש"א דבביריתא העמידה הגמ' "שלא הכניס לתוכה אלא שלשה" ולא העמידו בפחות מג'. ועיי"ש בתרוצו.

רש"י ד"ה "לאו שהפכן" "כולן" ויל"ע אי איירי בסוכה קטנה אמאי צ"ל ככולן הלא סגי בנסר אחד (ח"ב ס' ב').

רש"י ד"ה "אפומא" "ע"י דופן עקומה". ומוכיח המהרש"א דלרש"י איירי בסוכה גדולה דגם אם נוציא את הנסר מהסוכה (ע"י דופן עקומה) הסוכה כשירה. וע' מג"א ריש תרל"ב המבאר ברש"י בדרך אחרת ולדידו לשון דופן עקומה אינה כפשוטו. (וע' שעה"צ תרל"ב סקי"א). וע"ע חזו"א ס' קמ"ד. מיהו בחדושי בית מאיר על הש"ס מגיה את הרש"י עיי"ש.

א"ד ע' רע"א בגליון השו"ע תרל"ב שיכולים לאמר דופן עקומה לחלק את הסכך הפסול, חלק להוציאו וחלק יצטרף לסכך הכשר. ולפי"ז ר"ל דאפשר להעמיד גם בסוכה קטנה ונוציא חלק מהנסר החוצה ויתר הסכך הפסול מצטרף לכשר.

א"ד "פסל" ומקשים דברך י"ט משמע דכדי לאמר פסל בעינן דופן אחת עם הפסל יוצא.

דף ט"ו ב'

גמ' "נותנין ערב" וע' רש"י ד"ה "רבא" דע"כ אם אינו נותן ראשי הקנים על השפודין. וקשה דהרי מסכך על מעמיד המקבל טומאה. (ק"ג כ"ט אות ה') וכן קשה בלשון תוס' כנ"ל. וע' מג"א תרכ"ט סק"ט המישב.

תוד"ה "פרוץ כעומד" בידי אדם בבאור החלוק בין בידי אדם לבידי שמים ע' בכורות י"ז ב' דרש"י מבאר בידי אדם כשישנה כונה לצמצם. בידי שמים בלא כונה לצמצם. ותוס' מבאר בידי אדם שיש פנאי לברר בידי שמים - אין פנאי לברר. ולרש"י אם נקטינן א"א לצמצם הכונה שאין אפשרות במציאות שיתהוו שני דברים כאחד. ולפי תוס' שם א"א לברר ולהבחין אם היו בזמן אחד אבל במציאות יתכן, שהיו שוים בצמצום גמור.

א"ד "דבלא"ה הוא אסור מספק", ראית תוס' ממ"ד פרוץ לאו כעומד. ומקשה המהרש"א שתוס' יוכיח דבריו ממ"ד פרוץ כעומד אמאי שרי דשמא שייר רובא. וע' בתרוץ הפ"י דלר"פ הגדר "לא תפרוץ רובא" עד שידע בודאי שהוא רובא ובספק מותר. ולרב הונא הגדר הוא שבספק אסור דכך גלתה התורה. וע"ז מקשה תוס' דגם בלאו גלוי התורה מחמירים מספק. וע"ע במהרש"א שכאר בתוס' בחלק זה דסבור כרש"י בבכורות דא"א לצמצם הכונה שבמציאות א"א לצמצם.

א"ד. ומקשים דלטעם ר' הונא בריה דר"י האסור הוא בדין ודאי דכך נאמרה ההלכה וקושיית תוס' שנאסור מספק והלא יש ג"מ בין ספק לדואי. דאם הוא ספק נקל כשנצרך לו עוד ספק.

רש"י ד"ה "והכי קאמרי" "וגזרת תקרה נמי בטלה לה". ומקשה הרש"ש מרש"י במשנה ד"ה "ר"מ" דפסל שבינתיים מתכשרא. ומכח זה מכריח דרש"י חזר בו וכמסקנת הגמ' לשמואל. וע' בהמשך.

רש"י ד"ה "בבטולי תקרה" "כיון שבטלה והוכיח שהתקרה פסולה". הראשונים דנים האם גזירת נסרים היא משום חשש הרואים או משום חשש העושה את הסוכה. ובמאירי מבאר בכך את רש"י שהגזירה היא משום העושה ולכן כשמבטל ומוכיח אין גזירה. אך אי נימא משום גזירת הרואים גם בכה"ג ישנם גזירת הרואים.

א"ד. הרש"ש לעיל באר את רש"י ד"ה. "וה"ק" ע"פ רש"י דידן דע"י הוכחה בטלה גזירת נסרין. מיהו ע' ברש"ש מה שהקשה ע"ז. (והתנאים נחלקו בפקפוק שאינו מעשה מעליא ברם בנוטל הוי מעשה מעליא).

תוד"ה "ר"מ"הו"ל לאקשויי מתנ". מיהו למסקנת הגמ' דלשמואל גם הנסרים בני ד"ט מותרים משום בטולי תקרה, אין מקום לקושיית תוס' (על"ג בגמ').

רש"י ד"ה "המקרה" "ונותנין פסל עליהן" ותלי בתרוצי הגמ'.

גמ' "פרוץ כעומד" ומשוה הגמ' דיני מחיצות בשבת לסכך בסוכה, וכתב הריטב"א בעירובין דהכל ענין אחד וע' ריטב"א בסוגיין וע' פ"י.

רש"י ד"ה "בנכנס ויוצא" לשון "כמותן". מתפרש שרוב הסכך יהיה כרוחב השפוד וממלא בעינין אויר שבינתיים יותר מן השפוד וממלא הסכך קצת יותר מהשפוד (וע' בגירסת הרש"ש).

תודיה "והא אפשר" "וקשה" וע' בריטב"א ומבואר בקה"י ס' י"ב בישוב שיטת רש"י.

א"ד "ולהאי פרושא וכו' דבמעדיף לא מהני" ומבאר העל"נ דלפי"ז לא נוכל לגרוס "אפילו תימא בשאין מעדיף" וכמו שבאר התוס' הקודם.

א"ד "דאין מעורבין זה בזה", ומקשה הפ"י לשיטת תוס' בדף ט' ב' אם יש צלחה מרובה בסכך הכשר אין סכך פסול חמתה מרובה מקלקלו. ומוכיח תוס' קאי הכא כשיטת הראב"ה.

מתרוץ התוס' משמע דאין הנושא בסוגיין מצד בטול ברוב אלא בעינן סוכה שסכך כשר שבה עומד מרובה על הפרוץ (מהרש"א). וקשה אמאי נקטה המשנה, "אם יש ריוח ביניהן כמותן", הלא גם אם השפודין יותר מהריוח ס"ס השתי וערב (או במעדיף לחלק מהראשונים) מהני דיש עומד מרובה כשר. (ע' שפ"א).

רש"י ד"ה "בבלאי" כיון דמכלי אתו". ובמ"ב (תרכ"ט סק"ח) פוסק דאם הכלי היה מק"ט רק מדרבנן לא החמירו בשייר הכלי.

תודיה "בארוכה" "מטה שהיתה טמאה". המשנה בכלים פי"ח מ"ה דנה בדבר שהיה טמא ונשבר אם פרח ממנו הטומאה. ומחלוקת התנאים ר"א וחכמים (פ' י"ח מ"ט) "מטמאה באברים" פליגי במטה טהורה שנתפרקה אם אבריהם מקבלי טומאה. וגם במטה טמאה שנתפרקה אם פרח הטומאה. (וצ"ב התלות בין שני המקרים).

א"ד "דרבנן לא מטמאה בארוכה ושתי כרעיים". בפשטות המשנה בכלים (וכן הוא בתפא"י שם) "ארוכה ושתי כרעיים טהורה"

א"ד "והני הוו כבידי שמים". ביבמות ודאי הוי בידי שמים. ובגמ' בשבועות, כדי ששניים יעידו בצמצום הוי כבידי שמים. דבידי אדם שייך באדם אחד ולא בשניים ולפי"ז ה"ה בפרק הזורק נדחה דהוי בשניים.

א"ד "משמע דא"א לברר הדבר, ומוכיח תוס' דגם בידי אדם א"א לצמצם ונקט כלשון התוס' בבכורות.

א"ד "כיון דאפשר למדוד", וע' הגהת מהרש"ם.

א"ד "משום דאימא עומד מרובה וכו'". והוי כמו ס"ס להתיר (לר"פ). והרע"א (שו"ת קמא ס' קס"ז) דן דהוי ס"ס נגד איתחזיק בשחיטה. (וע' בברכ"א בגדר הס"ס).

א"ד "והשתא ניחא טפי" ומבואר בתוס' דלמ"ד א"א לצמצם היינו שא"א לנו למדוד ולברר אך במציאות יתכן שהם שוים בצמצום (רע"א שם). וכשיטת תוס' בבכורות. ובתחילת תוס' למהרש"א נקטנו כרש"י.

א"ד "פרק שני בבכורות" ע' מהרש"א.

א"ד "משום דשמא הם שוים" דהרי התבאר דאף אם א"א לצמצם. במציאות יתכן שהוא שוה בצמצום.

א"ד "ויא"כ בההוא דלחי". תוס' באר בשחיטה לר"פ דשרי משום ס"ס (ולר' הונא בריה דר"י אין ס"ס). ומקשה תוס' דבמקרה של לחי גם אם יהיה נושא דאורייתא הוי שרי משום ס"ס (מהר"ם).

א"ד "ויש לדחות ההיא דסוף בכורות". נקטינן דא"א לצמצם והעשירי יצא קודם והוא קרא לשניהם עשירי בב"א, כיון שאינו ניכר חלה הקדושה על שניהם מכח קריאתו (למרות שהציאה אינה בב"א) וצ"ת.

א"ד "אב" בתוספתא "ואם נטמאת הכרע היא טמאה ולא קצרה". ולפי"ז אברים הכונה כרע בלבד. וקשה דרב חנן באר בחכמים דבעינן יותר מכרע. ועו"ק דכרע למאי חזי. וע' מהרש"א ורש"ש.

תוד"ה "ומטהרת" "משמע שפשוטי כלי עץ". ע' רש"י שבת פ"ד א' ד"ה "מפץ" דמעמיד את מפץ דשבת בעץ ואין לו טהרה במקוה. וע' תוס' שם ד"ה "מפץ" דמקשה עליו מסוגיין. ובעל"נ דן שמטה אינה פשוטי כ"ע דהרי יש לה בית קבול כמבואר במשניות כלים פ' כ"ד. ולתוס' במפץ עץ יש טהרה במקוה ומפץ גמי אין טהרה במקוה. ובפשטות אינו אב הטומאה.

א"ד "לדין טומאת שבעה קאמר" ומבואר יותר בתוס' ב"ק כ"ה ב' ד"ה "וקמייתי".

א"ד "אלא גבי שק". ומקשה הרש"ל דגם שק נעשה ממעשה עזים. וע' תוס' שבת ס"ד א' ד"ה "מנין".

א"ד "דכתיב בפרשת מדין" וע' בתוס' בשבת שם בבאור הדרשות.

תוד"ה "דל"א" "מתוך מעשיו" וע' מהר"ם.

גמ' "אב"י יש בה חלל" ע' מ"ב תרל"ה סק"ח ושעה"צ סק"י דאיירי בין אם חוטט מלמעלה למטה ומגדילו ל"ט ונשאר הגג שהיה לשם צל. ובין אם חוטט מלמעלה אין בסכך תעשה ולא מן העשוי, והטעם וכל מה שעליו בשם סכך הוא ולא רק החלק התחתון. וע' רש"י ד"ה "אבל" שכתב להדיא "מלמטה למעלה". וע"ע בה"ל שם ד"ה "וחטט" (וע' רא"ש ס' ל' ביחס לפסל). בגובה הסתפקו בטפח ובמשך סוכה הצריכהו ז' ט' כי בגובה מצינו משמעות בטפח.

הכונה שמה שנשאר טהור וכן "ניטלה קצרה וכו'" הכונה שמה שנשאר טמא. ומוכיח תוס' דאם נטל את הארוכה עם שני כרעים נשאר בפועל רק ארוכה אחת עם שני כרעיים והיא טהורה. וכן אם נטלה קצרה ושני כרעים נשאר קצרה עם שני כרעים (ואין ארוכה עם שני כרעים) וטמא. (וסובר תוס' דקצרה חזיא טפי למסמך כותל ולמשדי אשלי - חזו"א).

א"ד "יכולה" של אדם אחר. ומקשה העל"נ דבסוגיין מבואר שהטעם הוא שנשאר בהם שמוש של מטה ואמאי בעינן לתנאי שעומדות להתחבר. ובחזו"א (כלים ט"ז סק"ו) מבואר דבעינן לתרויהו דאם אינו עומד להתחבר, השמוש ע"י הסמכה לכותל אינו מספיק חשוב.

א"ד "והא דתנן התם", ע"ש במ"ז "היינו אחר שיחברו למטה". וקשה דבמשנה כתוב "פירשה היא טמאה וכו'", והלא עתה הכרע לבד ואינו ראוי לטומאה. ובמהר"ם מתרץ שפירשה מהמטה שלה הטמאה וחברה למטה אחרת. וע' על"נ ורש"ש שגרסו "כולה טמאה" במקום "שלה טמאה" ופרשו בדרך אחרת.

דף ט"ז א'

תוד"ה "מטה" "חוזרת לטומאתה כדקאמר" ומבאר המהר"ם דע"י שנתפרקה לא נטהרה מטומאתה והראיה דאחר שמחברה חוזרת הטומאה וצריך לטובלה (וע' רש"ל ומהרש"א בעמ' הקודם). ובחזו"א (שם) מבואר דזו טומאה מדאורייתא. ובגדר הדבר צ"ל דבזמן שהיא מפורקת יש בה טומאה (ונ"מ אם נכנס למקדש) אך אין בה כח לטמאות. וע' ברכ"א. ולפי"ז המורד בסכך הוא אם לטמאות אחרים. אך אם הוא טמא ואינו מטמא יכול לסכך בו.

דף ט"ז ב'

גמי יע"ב לא קאמר ר' יוסי". העל"נ מביא ריטב"א בעירובין (פ"ה א') דמדאורייתא לר' יוסי הוי מחיצה וכל הסברות שבגמ' הן מדרבנן, דמדאורייתא אין חלוק בין מצות עשה לסקילה (ובאחרונים דנו מרש"י ד"ה "אבל").

גמי ר' ישמעאל בר' יוסי". לדברי הגמ' לעיל "ולא היא" מתפרש שר' ישמעאל חלק על אביו והתיר בשבת.

רש"י ד"ה "אבל" "אפילו במידי דרבנן דאית בה". בפשטות לומדים ברש"י דחכמים החמירו כי במחיצה תלויה יכולים להגיע לידי מקרה שיתחילו סקילה. ומקשה הפ"י דאמנם אין זו מחיצה לדין רה"י אך זה אינו רה"י אלא כרמלית ואין סקילה. וע' שפ"א.

רש"י ד"ה "אלא" "אלא בית הכנסת וחצר שכנגדו". ויל"ע דיש לנו בית שבו מונח הס"ת וביהכ"נ ואמאי לא אוסרים זה ע"ז. ובמאירי מבאר דביהכ"נ אין בו דיוורין. וע' שו"ע שס"ו ג' ברמ"א ומ"ב סקכ"ט ל' דחצר ביהכ"נ צריכה שתוף וצ"ב דהא אין בה דיוורין.

רש"י ד"ה "מהיכן" "דמחיצה בלא גג לאו אהל הוא". ויל"ד האם לרש"י כל ההיתר הוא במחיצת ארעי כמו סדינים אבל במחיצת קבע מודה שאסור משום בונה. וע' בפ"י.

תוד"ה פירסו" "והוי כדופן שלישי" ומבואר בתוס' דמחיצה שמתירה אסורה. וכשאנה מתירה (כגון לצניעות וכדומ') אינה אסורה. וע' שו"ע ס' שט"ו א' דכל ההיתר במחיצת ארעי. וגדר הארעי ע' מ"ב סק"ו דאינו תלוי בזמן אלא אם נע ונד ברוח.

רש"י ד"ה "אבל" וע' תור"פ שכתב "מכאן משמע דאין לחוש לעשות הסכך קודם הדפנות". וע' רמ"א ס' תרל"ה.

א"ד"ובדפנות לא אמרינן". ע' נחל אשכול סוף ה' תפילין (ל) בבאור הרבר.

תוד"ה "אבל" "הכא מודה". דלענין תעשה ולא מן העשוי סגי בטפח לכו"ע ומוכיח זאת משמואל דהרי אם יש גובה י"ט היא כבר סוכה גמורה (תורא"ש).

מתני' "אם גבוה עשרה טפחים כשרה". ונחלקו הראשונים אם בעינן הכא לדין גוד אסיק (וע' קה"י ס' ד').

גמי "מחיצה תלויה מתרת" ומבואר דהוי מחיצה משום גוד אחית ואין חסרון של גדיים בוקעים.

גמי "מחיצה תלויה אינה מתרת". ומקשה הפ"י א' למ"ד זה מתי נאמרה ההלכה של גוד אחית. ב' מ"ש מפי תקרה דמהני אע"פ שגדיים בוקעים. ובעל"נ מתרץ דאמרינן גוד אסיק במקרים שהגדיים לא יוכלו לבקוע ועי"ש.

רש"י ד"ה "אין ממלאין" "לפי שמימי החצר" ונ"מ לכלים ששבתו בבית דא"א להוציא לחצר (למלאות מים) ע' ס' שע"ו ברמ"א.

רש"י ד"ה "בין מתוך אוגנו" מפ' רש"י ותוס' נראה דלא גרסו בגמ' "בין מלמעלה" אלא רק בין "מלמטה בין בתוך אוגנו" (מהר"ם).

תוד"ה "ויש ספרים" ובמהרש"א מגיה "בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו".

דף י"ז א'

(המשך) א"ד כ"ל הפחות מג' כלבוד דמי".
וע' מהרש"א שהקשה מתוס' לעיל ז' א' ד"ה
"עושה" בתרוץ השני.

א"ד יו"ל. וקשה דהרי בברייתא מבואר
"ובלבד שלא יהא בין קנה לקנה ג"ט". ומבאר
המהרש"א שרב אמי באר דבריו לכל התנאים
בעירובין ואף אליבא דריב"י ולכן הצריך פס'
ד' אבל להלכה נקטינן כר' יהודה וכל מה
שמתיירים בשיירא התיירו גם בסוכה (משום
מצוה). וכך סוברת הברייתא. ומקשה
המהרש"א מתור"ה "מהו דתימא" דתירץ
דבערב לא מהני אלא בשיירא. וקשה דלריב"י
לא התיירו אף בשיירא. ובהכרח שתוס' קאי
לר' יהודה שבשיירא מותר. וקשה דהלא תוס'
סובר שדין סוכה כדין שיירא. ובהכרח לחלק
בין שתי לערב. וע' מג"א ריש ס' תר"ל דחלק
על המהרש"א ובאר בדרך אחרת. והעתיקו
המ"ב תר"ל סק"ז. וע"ע חזו"א ס' ע"ה סק"י
ו-י"ב. (ונ"מ אם עשה סוכה ג' מחיצות
דבעינן ב' דפנות ושלישית טפת שלימים בלא
לבוד וכגון פתיחת השלבים בתריסולים).

רש"י ד"ה פסול"ה "ומכאן אני אומר".
והבאנו ברף ד' א' מהר"ן דהנ"מ בין השיטות
אם אפשר לאכול תחת הדופן העקומה.
(כשהסכך כשר ולמעלה מעשרים).

א"ד דא"כ גבי אויר נמי נימא הכי". וע'
כ"מ (תרל"ב) המישב דבהפסק אויר ניכר לעין
אין אומרים דופן עקומה.

א"ד "הר"ן (דף ד') נוקט דלשיטת רש"י צ"ל
שהדפנות מגיעות לסכך ואם אינן מגיעות
לסכך אין דין דופן עקומה. וברע"א (שו"ת
קמא ס' י"ב) תולה זאת בשאלה אי אמרינן ב'

גמי "פשיטא". ומשמע שמסברא אין חלוק בין
לבוד אחד לשנים. ומקשה המהרש"א דאח"כ
מקשה הגמ' "מיתבי" דמבואר שאומרים לבוד
רק פעם אחת.

רש"י ד"ה "מחצלת" "וארכה כאורך הדופן"
ולכאור' יכלו לחדש ג' לבוד והמחצלת היא
בפחות מג' לדופן.

רש"י ד"ה "בסוכה" "וקמ"ל דמשלשלין".
ומבואר דאמרינן ב' הלכות א' לבוד (לסכך)
(ב) גוד אחית.

רש"י ד"ה "ומוקי" "השני שבמקצוע" ומבואר
דהיו ב' דפנות ובשלישית איירינן ובעינן בה
פס' ד'. ומקשה הריטב"א דבטפח שוחק סגי.
ומתריצים דלא יצטרכו צוה"פ על פני כולו.
ובתור"ה "פחות" מבאר דאיירי בדופן הסמוכה
לראשונה.

תוד"ה "מהו" "לחלק בין שתי לערב".
בתור"פ מבאר שרגילות לעשות מחיצה שתי
בלבוד ואין רגילות לעשות מחיצת ערב
בלבוד. וע' רש"י דף ז' א' ד"ה "דופן"
דמשמע ששתי ערב דינם שוה בסוכה.

א"ד "שעוביין יתר מטפח" והיינו ששני
החבלים ביחד יתר מטפח.

תוד"ה "בי תניא" "כך פ' הקונטרס" (ודלא
כמבואר ברש"י). וגם לתוס' יל"ד בב' הלכות
א' לבוד (לקרקע) ב' גוד אסיק (אי בעינן
לגובה לדין גוד אסיק) וע' או"ש ה' סוכה
פ"ה י"ד. וע' בתוספת בכורים (תרל"ב).

תוד"ה "בפחות" "ותימה למה לי פס'
ארבעה". ובתורא"ש מתרץ דר' אשי בא לחדש
שעור משך סוכה ולא חש לדקדק בשעור
הפסים.

הלכות (וע' קה"י ד') ובמ"ב תרל"ב סק"ד מביא בזה מחלוקת.

גמ' "צריכא" לסוברים דרק סכך פסול בד' אמות פוסל וליתא לדין דופן עקומה צ"ב מה הצריכותא של הגמ' דהרי אין הנושא מצד הדופן. (פ"י).

גמ' "דסכך סכך כשר". ובריטב"א דף י"ב א' מכריח דאירי בלא מעזיבה דאם יש מעזיבה העפר הוי סכך פסול דלא הוי גדולו מן הארץ.

גמ' "אבל סוכה גדולה". ומקשה הריטב"א להגדרת רש"י בדופן עקומה מה נ"מ אם זה סכך כשר או פסול. ומתוך דסכך פסול הוי חציצה בין הדופן לסכך הכשר.

גמ' "משום דופן עקומה". וקשה מה סבר רבה. וע' רש"י בע"ב ד"ה "משום". וע' ריטב"א דלית ליה דין דופן עקומה (וע"ע פ"י ועל"נ).

גמ' "סכך פסול פחות מארבעה ואויר פחות משלשה". וברע"א מבאר דאמרינן לבוד וחשיב כאילו מקום האויר מלא בסכך כשר. ואין לאמר דחשיב כאלו מלא סכך פסול דאין לבוד להחמיר (קה"י). ויל"ע מגליה לגמ' דכשירה ולא מצטרפים ואין לאמר דומיא דבגד דלקמן דאדרבא התם בס"ד סברא הגמ' דמצטרפים.

גמ'. דעת המ"ב (תרל"ב סק"ז) כיון דאין מצטרפין יכול לישון תחת הסכך הפסול אבל תחת האויר אין ישנים (לקמן י"ט א'). ודעת החזו"א (קמ"ד ד') דאין ישנים תחת הסכך הפסול במקרה זה.

גמ' "מלייה בשפודין". וע' חרושי רח"ה בהגדרת פסול ג' טפחים אויר.

תוד"ה "אויר" ושל צד הפתח פסולה. ע' ברא"ש אי מהני דופן עקומה של הדופן האמצעית להכשיר את הסוכה החיצונה ולא לפגוע בסוכה הפנימית.

א"י "ואפילו מה שיוצא לחוץ לגמרי". רהיטת לשון התוס' מה שיוצא מתוך למחיצות. וקשה דלפסל בעינן דופן נמשכת (וע' מה שכתבנו בדף י"ד ב' באפומא דמטללתא). וע' על"נ דף ד' א'. ובמהרש"א מבאר דהכונה שנמצא בצד הפתח בין מחיצות הסוכה וכנגד החלק של האויר או הסכך הפסול. ומבאר הפרישה (תרל"ב סק"ב) דאיכא תרתי לגרעותא שאינו סמוך לשעור החלק הכשר וגם אינו מחובר לו בצדדין אלא ע"י צדי צדדין ואפ"ה כשר. וע"ע חזו"א קמ"ד א'.

א"י "ואפ"ה". וברש"ש מקשה מכאן לשיטת המג"א (הובא בדף ג' א') דבעינן בסוכה רבוע ז' על ז' והכא מצטרף לשעור סוכה אע"פ שאין רבוע במקום אחד. וכן בעל"נ.

תוד"ה "אילו" איכא לספוקי". והספק האם נאמר לבוד להחמיר ולצרף את הסכך הפסול. ומקשה הרע"א (שו"ת קמא ס' י"ב) הלא אם יש טפח אויר לאורך הסוכה, הטעם שכשירה הוא משום לבוד. וממנ"פ הסוכה אינה כשירה. אם נאמר לבוד בשביל להתיר את האויר. ממילא שני חלקי הסכך הפסול מצטרפים ואם לא נאמר לבוד תפסל הסוכה ע"י אויר הטפח. וע' קה"י ס' י"ג.

א"י "לבוד להחמיר". וקשה דהכא נקט תוס' דל"א לבוד להחמיר ולעיל הסתפק תוס' שמא הלבד מחבר את הסכך הפסול להחמיר. וע' מג"א תרל"ב סק"ה המחלק דלעיל הלבד רק מקרב בין החלקים אך ישנו שעור של סכך פסול. והכא הלבד צריך להשתתף ביצירת

רש"י ד"ה "מי לא" "וכיון דשוו שעוריהו" ובפשטות כונתו כבאור רש"י בהמשך ד"ה "הואיל" וצ"ת (וע' מהרש"א על תוד"ה "ותני").

גמ' "הבגד שלשה על שלשה". ע' רש"י ד"ה "שק". הבגד עשוי מצמר כבשים או פשתן והוא רך וחשוב. כל מקרה נוסף שמוזכר במשנה הוא עבה יותר וחשיבותו תהיה בשעור גדול יותר.

גמ' "מצטרפין זה עם זה". ויל"ע מה קושית הגמ' הלא ההבדל בין הסוגים הוא בעובי ובנוחיות ואם מצרפים את החמור לקל הרי זה רק מועיל יותר לנוחיות ואמאי לא נצרפם. (וע' ריטב"א המבאר לדרכו דהיכי שאין השעורים שוים והטעמים שוים לרבנן דבי רב לא מצטרף). וע' בתוד"ה "ותני" במהרש"א. וע' על"נ על תוד"ה "ותני" המתיר את קושית המהרש"א שם ונקט סברא הפוכה מקושיתינו.

גמ' "המקצע מכולן טפח על טפח". שעור ג' על ג' הוא ביחוד בלא תקון אך אם מתקן ע"י מעשה שעורו בטפח. וע' רש"י. וכן במינים דבעינן בהם יותר מג' אם מקצע מהני למשכב וסגי בג' (תוס').

רש"י ד"ה "הבגד והשק" "הואיל וממשן קרוב להיות שוה". ממשן - עובי. ומשמע שהצרוף הוא לפי הסדר השנוי במשנה. וע' תוד"ה "ותני".

רש"י ד"ה "הואיל" "ויש מפרשים". ולפרוש זה יתכן שהצרוף הוא לאו דוקא על סדר המשנה אלא כ"א יכול להצטרף. (וע"ע תוס' שבת ע"ו א' ד"ה "הואיל").

תוד"ה "הבגד" "שוין למדרס ולטמא מת". בגד שהוא בג' אצבעות וחזי לעניים לשמוש

השעור ולהחשב כחלק מהסכך הפסול ובה נוקט תוס' דלא מהני לבוד. ועיי"ש בשעה"צ סקט"ז. וע"ע קה"י שם, דהוכיח מהגמ' דאין אומרים לבוד להחמיר מהא דסכך פסול פחות מד"ט אינו מצטרף לאויר פחות מג"ט ונימא דיצטרף וחשיב כאלו כולו סכך פסול ויש ד"ט ס"פ.

דף י"ז ב'

גמ' "כיון דלא שוו". כך גירסת רש"י בגמ'. ד' אמות לרבה אינן משום הפלגה אלא ד"א זה שעור בפסול (ולא מדין דופן עקומה). "האי לאו שעורא" - בכ"א אין שעור. "כיון דלא שוו שעוריהו" - דההלכה קובעת לכ"א שעור אחר ולכן לא מצטרפי. (ובריטב"א גרס "וכיון" ובאר בדרך אחרת).

גמ' "משום הפלגה". וממילא ישנו מכנה משותף בין שני הפסולים. ויל"ע לרבנן דבי רב מה יענו על טענת רבה. וע' ריטב"א. (ובאר בב' אופנים. ובדרך השניה נקט דאם הטעמים שוים ואין השעורים שוים אין מצטרפין). ויתכן דהם סברו שד"ט הוא דין בשעורין (ולא משום מקום חשוב והפלגה) וממילא אין השעורין מצטרפין.

גמ' "דליתיה לשעורא דסוכה הוא". ודעת רוב הראשונים דשעור ס"פ בסוכה קטנה הוא ג"ט. ויל"ע מנין פשוט לגמ' כן. וע' זכרון שמואל ס' כ"ז הדן מ"ש סוכה גדולה דבעינן ד' טפחים והכא בקטנה סגי בג"ט ואמאי לא נכשיר גם ביותר מג"ט מדין עומד מרובה.

רש"י ד"ה "בסוכה קטנה" "ששעורה מצומצם". ע' מ"ב תרל"ב סק"ח דמצומצם הכונה קצת פחות מעשרה טפחים דאם נוריד ג"ט ס"פ יחסר משעור סוכה (וע' א"ר שחולק).

כל שהוא. שאר הסוגים ראויים רק למשכב ולכן גם לטמא מת שעורם כמו למדרס.

תודיה "ותני עלה" לפי ששעורן קרובין זה לזה. והקשה המהרש"א דבגמ' מבואר שהטעם ששעורם שווה לענין טלאי ע"ג חמור. ועי"ש.

ועוד הקשה מה מקשה הגמ' ממשנה זו על סכך פסול ואויר שאין קרובים זה לזה. ועי"ש על"נ.

א"ד "ומתוך הכלל". וחזרנו מהטעם "לפי ששעורן קרובים זה לזה".

גמ' "נתן עליה נסר" "משום הכי כשרה". וקשה דבמשנה מבואר דלא ישן תחתיו. וצ"ל ד"הכשרה" הוא ביחס לכל הסוכה, אבל מתחת לנסר, הסכך הפסול, לא ישן תחתיו. (וע' אבני נזר חס"ד).

גמ' "אלא לשמואל וכו'" הפ"י מקשה למה הגמ' לא מקשה כן גם ללישנא הראשונה.

גמ' "מצטרפין לד"א מן הצד" וכן הוא בדף י"ד ב'. ה"ב"מ (תרל"ב) מקשה בשלמא לד"ט באמצע מובן ענין צרוף ליצור שעור סכך פסול. אבל מן הצד מה ענין צרוף, הלא העיקר שיש מקום מרוחק ד"א מן הדופן ולא שייך לאמר דופן עקומה. ועי"ש שרצה לתלות בהגדרת דופן עקומה.

דף י"ח א'

גמ' "בשלמא למ"ד וכו' בד' אמות". ומקשה העל"נ איך ישן תחת הפסל הלא אין בו לרבע ד' על ז'.

רש"י ד"ה "אמאי כשרה" "אותם שחונן לארבע אמות" ומשמע שהפסול משום ד"א

שארין בהם דופן עקומה. ומקשה המהרש"א דהפסול הוא שאין הכשר סוכה דכל נסר ד"ט חוצץ בסוכה.

גמ' "אמר אביי וכו' ומעטו". ומבאר הר"ן דאם ממעט בשפורין כיון דלא שוו שעוריהו לא פסלי. ויל"ע מה מוסיף אביי על סוגיין דלעיל. ובר"ן כתב "דאע"ג דאיפסלא סוכה משום אויר ג' אפ"ה סוכה גדולה סליקא מפסולא וכו'". ובשפ"א מקשה דיפסל מדין תעשה ולא מן העשוי. ועוד יל"ע אף אם שוו שעוריהו אינם מצטרפים דאין הקל מצטרף לחמור.

גמ' "אין לבוד באמצע" ובטעם הדבר מבאר הר"ן שהלל"מ של לבוד נאמרה במחיצין ולא בסכך. (וע' ריטב"א דהמחלוקת בין בסוכה קטנה ובין בגדולה). וע' על"נ בטעם הדבר דתלי בהגדרת לבוד.

א"ד. הר"ן מקשה אמאי הגמ' מביאה את מחלוקת האמוראים אם יש לבוד באמצע בתוך סוגית ממעט אויר שלשה. ועי"ש בחדושו בב' הלכות ובשו"ת רע"א קמא ס' י"ב.

גמ' "קורה היוצאת מכותל" וראית הגמ' היא משתי קורות אחת יוצאת וכו'" דבמקרה הראשון "קורה היוצאת מכותל" אין זה לבוד באמצע אלא מן הצד סמוך לדופן ובכה"ג לכו"ע אמרינן לבוד. מיהו בארובה אם תהיה הארובה סמוך לדופן, נוקט העל"נ דחשיב באמצע ולא מהצד ועי"ש בטעמו. וע' ברש"ש שהבאנו ברש"י ד"ה, הכי גמירי".

גמ' "שאני קורות דרבנן". ולכא"ו תלי בגמ' דף ט"ז ב' "אבל שבת דאסור סקילה".

גמ' "ארובה". המג"א (תק"ב סק"ט) מקשה מתוס' י"ז א' ד"ה "אילו" דלא אומרים לבוד

ששייך לבוד אף שיש ממשות סכך פסול. וע'
י"ט א' תוד"ה "לא יהא".

גמ' "שיש ל"ה פצימין כשרה". ולכא' מ"ש
מהברייתא בדף ז' א'. וע' בתוס' מה שבאר
בחדוש רש"י לאפוקי מהלישנא השניה.
ועיי"ש בחדוש לפי שיטת תוס'. (והנה לרש"י
מכשירים לבוד מג' רוחות וע' מה שכתבנו
בתוס' ט"ז ב' ד"ה "בפחות").

דף י"ח ב'

גמ' "פי תקרה". בענין פי תקרה דנים א'
הראשונים בעירובין נחלקו אם בעינן תקרה
רחבה ד"ט וע' בה"ל סוף ס' שס"א. ב' האם
בעינן עובי טפח בתקרה. ע' הגהת רע"א ס'
שס"א. ובחזו"א (ע"ט סק"א) נוקט שלא צריך.
ג' לאלו דינים מהני פי תקרה - ע' בה"ל שם.
ד' מהי הגדרת פי תקרה. ברש"י דף י"ט א'
ד"ה "במחיצות" מבאר דהוא גדר גוד אחית
וכן בדף ו' ב' ד"ה "לגוד" (ולכן מקשה הפ"י
איך מהני הלא גדיים בוקעים). ובתוס'
בעירובין (צ"ד ב') מבאר דהוא בגדר פתח
(ומיושבת קושית הפ"י). ובחזו"א (ס"ז ט"ז)
נקט דאינו מגדר גוד אחית אלא מקום מוגדר
ונפרד. ויל"ע דכ"ז שייך לענין רה"י אבל
בסוכה צ"ב.

רש"י ד"ה "לדידך" "ומסוכך בנסרים עבים".
רש"י מבאר שהפי תקרה הוא בנסרים.
ובריטב"א מבאר שבסכך עצמו אמרינן פי
תקרה (בסכך פסולת גורן). ובעל"נ מבאר
דרש"י לשיטתו בעירובין דבעינן עובי טפח
כדי לאמר פי תקרה. וע' פ"י שמקשה לתוס'
בערובין המצריך תקרה של ד"ט וא"כ בנסר
יפסל משום גזירת נסרים.

תוד"ה "סיכך" "וסברא משונה היא" בפשטות
כונת תוס' דבשני המקרים הסוכה נמצאת

להחמיר. והעל"נ מישב לפי המג"א שהבאנו
לעיל בבאור החלוק בתוס' דהיכא דאין יצירת
שעור אמרינן לבוד להחמיר. אך קשה מהמקרה
הראשון בתוס' לעיל שהסתפק, אם אמרינן לבוד
להחמיר ואמאי לא הוכיח מארובה (וע' קה"י
שם, סק"ז).

גמ' "דלית ליה חוט השדרה". הפר"ח (פ"ג
סק"ז) מקשה מגמ' בע"ז מ' א' שיש להם
חוט שדרה.

רש"י ד"ה "שאין בה" "ותחת הנסרים לא
יישן". ומשמע שתחת הפסל שבין נסר לנסר
יכול לישון. ודלא כמבאר בתוס' י"ד ב' ד"ה
"ומודה" (וע' מאירי). וקשה דהרי את הח'
הפנימיות הכשרנו ע"י דופן עקומה ואיך יכול
לישון תחת הסכך הכשר (על"נ י"ז א').

רש"י ד"ה "הכי גמירי להו" "דאין לבוד
באמצע". ומשמע שמהצר יש לבוד גם
בטומאה. וע' רש"ש. וע"ע פ"י.

א"ד "ומהלכה לא גמרינן". ע' מצפה איתן
שאף הלכה לא ילפינן מהלכה (דלבוד הוא
הלל"מ). מיהו ראיתו מרף ז' א' צ"ב.

תוד"ה "אין לבוד" "מהלך ע"פ כולה"
ומקשה הרש"ש מה הראיה של הגמ' מארובה
דהתם מוקפת מד' צדיה. וע' על"נ וקה"י ס'
י"ג.

א"ד "והסכך נחלק לשנים" (גירסת מ"ה).
ולמ"ד יש לבוד באמצע אם יש ג"ט האויר
מחלק את הסוכה לשניים. וכן משמע מהמשך
תוס' "לפי שאינו חשוב להיות חוצץ" ומשמע
שבאויר ג' חשיב להו חוצץ. ויל"ע בחדושי
רח"ה ה' סוכה. (דהוא פסול מחמת עצמו).

א"ד "ואע"ג דאין לבוד באמצע". משמע

א"ד "מיהו פצימין דשמעתין". משמע דל"ק יש לו פצימין איירי כשישנם ב' מחיצות כמין גאם וישנו פצים בכל צד. (שפ"א).

א"ד "ולא מחיצה של טפח". ע' מהרש"א דף י"ז א' תור"ה "בפחות" בא"ד "דהכא כל הפחות".

תור"ה "אכסדרה" וקשיא דהא מוקמינן הכא אביי כרב. וע' רש"ש וע"ע קה"י ס' י"ד.

א"ד "ועוד פליגי ר' יהודה ורבנן" ובעל"ג מחלק דבעירובין איירי ברה"ר דבקעי בה רבים ולכן במפולש לא מהני פי תקרה. (ותוס' עונה ע"ז "אם לא משום וכו'" וכוונתו דא"כ קשה למה הגמ' לא תרצה כן לרבא לחלק בין בקעה דרבנן לסוכה דאורייתא).

א"ד "כגון שיש ברביעית שני לחיים". ע' הגהת מל"ה.

א"ד "דקיריו באלכסון" ע' בבאור הגמ' בתוס' עירובין צ"ד ב' ד"ה "שתי רוחות".

א"ד "כרמ"ית" ומוקשה העל"ג דקושיית תוס' היתה למה נקטו בקעה ולא חצר (וכן הקשה רש"י) וע"ז לא תירץ התוס', דגם חצר אסורה אם לא ערבו.

דף י"ט א'

גמ' "דלא להכי עבירי". ומחדשת הגמ' דלא אמרינן פי תקרה היכי דעשויה לחוץ לחלל. וע' מ"ב תר"ל סוף סקל"ז. וע' רא"ש (לד) בסופו דזו סברא מדרבנן בלבד. מיהו בצוה"פ מהני אם לא נעשה לכך. ע"ש מ"ב סק"ג וע' בה"ל ד"ה "לעשות" דהרא"ש פליג.

א"ד הפני יהושע מקשה דלחלוק זה לא מובנת קושיית רבא מהפחית דופן אמצעי

בתוך חצר (והחצר פתוחה למבוי) והבקיעת בני אדם היא של אנשי החצר ומ"ש בין המקרים. וע' על"ג המבאר את החלוק. (ועו"ק לרש"י מקושיית הגמ' בבקעה וכמבואר בתור"ה "אכסדרה").

א"ד "לפיכך נראה". המהרש"ל מבאר שב' הדפנות העומדות כמין גאם הם דפנות האכסדרה ומסכך ע"ג האכסדרה עצמה. והמהרש"א לומר שהדפנות הם של הסוכה העומדת מחוץ (וסמוך) לאכסדרה. ופי תקרה של האכסדרה הוא לדופן השלישית של הסוכה. וכן מבואר בתור"פ.

א"ד "והאי הנקט הפחית". ויל"ע למה לרש"י אין זהו שאלה. וע' על"ג וגנזי יוסף.

א"ד "מינו דשייך לגבי אכסדרה". המהרש"ל מבאר דבשבת ודאי ישנו חלוק בין מפולש לעשויות כמין גאם אי אמרינן פי תקרה. ורבא סבר שבסוכה אין שייך לאסור כ"כ במפולש. והמהרש"א חולק דרבא סובר דבשבת אף במין גאם לא אמרינן פי תקרה. והקשה לאביי הסובר דבסוכה מקילים במין גאם דנקל גם במפולש. וצ"ב אמאי בסוכה מקילים טפי ומהני פי תקרה. (וע' תוס' ד' ב' שפי תקרה חשיב מחיצות ניכרות).

א"ד "והשתא יש לה פצימין דהתם וכו'". וע' מהר"ם. וצ"ב דבעירובין איירי בהשוה את פצימיו ואין פצימין ואינו קשור לסוגיין שיש לו פצימין.

א"ד "והפצימין במקום שלישיית של טפח". ויל"ע הלא בעינן טפח שוחק וצוה"פ. וי"ל כמבואר בר"ן (שבאר בסוגיין) שהכונה פצימין בצרוף פי תקרה. וע' שעה"צ תר"ל ס"ק ל"ה.

א"ד "אפילו ליכא מחיצות כלל". רש"י לשיטתו באכסדרה.

דבכה"ג גם לרובא מהני ואמרינן פי תקרה כי היא עשויה לסוכה.

גמ' "וכן חצר המוקפת" ולשיטת תוס' איירי בשיש לה ב' מחיצות וע' בריטב"א ובמאירי.

רש"י ד"ה "כשהשוה" "ולא שפוע" דבשפוע ל"א פי תקרה.

רש"י ד"ה "רב אשי" "שתים כהלכתן" רהיטת הגמ' לרש"י בכל הסוגיא כשאין לה כלל דפנות. והכא לומר רש"י שיש ב' דפנות. והטעם דאחרת לא שייך המשך הגמ' נראה מבחוץ ושוה מבפנים (וע"ע בר"ן).

תוד"ה "אחוי" "כיון דלא מינכר מבפנים". וקשה אמאי לגבי שבת מהני. וצ"ל דלגבי סוכה בעינן מחיצות נכרות משא"כ בשבת (קה"ס י"ד. ועי"ש מהחזו"א).

א"ד "משום מיגו" וע' מהרש"א באיזה מקרה איירינן. וע"ע ברא"ש.

א"ד "כדפי' לעיל" תוס' ד' ב' ד"ה "סיכך" ועי"ש במה שכתבנו.

רש"י ד"ה "לבראי" "וגם שבצדין". וע' שעה"צ תרל"א סק"ט.

תוד"ה "לבראי" "וקשה דממתניתין" וע' ריטב"א שמתרץ.

א"ד "לגוואי עבידי" אם נפרש כרש"י שבתחילה תכנן לסכך בכל השטח ואח"כ חזר בו והכניס את הדופן האמצעית קשה אמאי לא עבידי לבראי. וצ"ל כמבואר בעל"נ שבתחילה תכנן על שטח מסוים והקנים יצאו מעבר לשטח המתוכנן ואח"כ נמלך והוסיף דפנות. ולפי"ז יקשה הרמ"א ס' תרל"ה בקדם סכך לדפנות

א"ד "קמ"ל דבשרה". וברא"ש כתב (לה) "וקמ"ל אע"ג דלגואי עבידי לבראי לא עבידי כשירה". ומדייק הק"ג (אות ה') "ומשמע אפילו ידעין בודאי שלא עשאו אלא לגוואי" והק"ג עצמו ר"ל דהקמ"ל של הגמ' דהיא עשויה גם לבראי. וצ"ת.

גמ' "בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה". וצ"ב מה החדוש הלא יש כאן ב' מחיצות ושלישית אפילו טפח. וע' רא"ש. ובבאורו ע' ק"ג אות ז' ותזו"א קמ"ד סק"א.

גמ' "ומעוטה חמטה מרובה" ומפרש הרא"ש "ברוב הסוכה הצל רבה על החמה שני משהויין ובמעוט החמה רבה על הצל משהו וכשתצטרף יחד הצל והחמה של כל הסוכה תהיה צלטה מרובה" וע' ר"ן המחלק בין סוכה קטנה לגדולה וע' מ"ב תרל"א סק"ד.

גמ' "וזה מצטרף ואין ישינים תחתיו וקשה (בין לרש"י בין לתוס') בסוכה קטנה הלא חסר שעור ז' על ז' של ראשו ורובו.

רש"י ד"ה "מהו דתימא" "מוכח מילתא דבאפיה נפשה הוא". שהדופן הארוכה היא לעצמה ולא לסוכה. "והא לית בה שבעה טפחים" ומבאר המהרש"א דאע"פ שיש סכך יוצא בז' טפחים אבל אין לסכך הכשר סוכה, שאין לה דפנות כי יש רק דופן אחת.

רש"י ד"ה "קמ"ל" "והוי כשתים כהלכתן וכו'". בפשטות כונתו דקמ"ל דהדופן הארוכה היא מהסוכה ולא אמרינן שכוונתו לעשותה לעצמה. וע' קה"י (ג') המבאר שהקמ"ל דאה"נ נשארים אנו עם ההנחה שיש גלוי דעת שהדופן היא לעצמה ואפ"ה מהני מדין פסל דנטפל לסוכה הכשירה.

גמ' "מתקיף לה ר' הושעיא". בגמ' לעיל מבואר דבאור פחות מג"ט אינו פוסל

על ז' דתמיד ישנו סכך פסול מפריד ומה התועלה שהסוכה גדולה.

דף י"ט ב'

תוד"ה "טיט הנרוק" "ואין זה יוכיח" המצב של טיט הנרוק הוא כסכך פסול לרש"י שבפ"ע לא מהני אך כשהוא משלים חזי לשבת תחתיו.

א"ד "דאורי נמי בפני עצמו". תוס' למד ברש"י דקושית הגמ' "מי איכא מידי" קאי על אור (ואלו לשיטת תוס' הקושיא קאי על סכך פסול). וע' על"ע הדן בזה.

א"ד "באיזה טיט אמרו". במשנה שם לא מוזכר טיט הנרוק. השעורים במשנה הם דרגות ברכות הטיט ומתבאר התם דמצטרף ואין טובלים בו (לר"א וכן ר' יהושע מורה שאם המים היו מצד אחד) ובזה דמי לאויר. (ויל"ע דתוס' בקושיא נקט כדבר פשוט שטובלים בו. ושמא לא בשעור של המשנה בפרק שני). ובעל"נ מקשה דר' יהושע אמר "במים ובטיט" משמע שאמנם אין טובל בנפרד בטיט אך חלק מהגוף יכול להיות בטיט ואינו דומה לאויר שאפילו חלק מהגוף אינו יכול לשבת מתחת לאויר.

תוד"ה "העושה" "רוחב ז'". וע' בב"ח סוף ס' תרל"א.

א"ד "ואפשר" תוס' דן שמדין פסל נכשיר את שאר חלקי הסוכה. ואיירי שאותן חלקים מסוככים בדבר שמסוככים בו (רמ"א סוף תרל"א). וצ"ב מה הספק של התוס' למה לא נאמר פסל. ושמא אותן מקומות הם דירה סרוחה ולכן לא מהני. וכן מצינו סברא זו בפרישה ס' תרל"ג, לענין חקק. וע"ע מג"א תרל"ד סק"א. ובמג"א תרל"ג סק"ו מקשה

דאמרינן לבוד. וסברא זו לא שיכת בסכך פסול (כמבואר בתוס') וא"כ קשה דהיה צריך לפסול אף בפחות מג"ט (חדושי רח"ה).

גמ' "ואויר פחות מג' טפחים" והיינו כמ"ד יש לבוד באמצע.

תוד"ה "לא יהא" "הא בסוכה גדולה" וע' תורא"ש וע' בהמשך.

א"ד "כסתום ע"י לבוד" וחשיב כאילו האויר מלא עם סכך כשר, ובתורא"ש מתרץ שבסוכה קטנה האויר גרע מסכך פסול, וע' על"נ בבאור רש"י ויתכן דזו סברת התורא"ש. וע' שפ"א לרף כ"ב ב' בתוד"ה "כוזא" שלבוד אינו כאלו מלא בסכך כשר בסוכה.

א"ד "מאחר שיש בו סכך פסול". במקום שיש דבר המפסיק לא אמרינן לבוד (וכריטב"א עירובין ח' ב').

א"ד "ועוד מי יוכל להזהר" וברא"ש (לה) מתרץ דאויר הפוסל הוא אויר המהלך לכל אורכה של סוכה. ובעל"נ מוכיח כן מתוס' י"ח א' ד"ה "אין". (ויל"ע אמאי הוסיף תוס' בשאלה "שאין צלחה מרובה מחמתה אלא משהו" הלא בכל סוכה יש אויר וכתוס' י"ח א' ד"ה "אין לבוד". ושמא לרווחא).

א"ד "ונראה כספרים". ולגרסא זו מתורצות ב' הקושיות האחרונות אך נשאת הקושיא הראשונה. ורק בהמשך כשמקשה מהמשנה בשפודין ותרצה, ישנו תרוץ לשאלה הראשונה.

א"ד "בשיש הכשר סוכה בלא האויר ובלא הפסול ישנים תחתיו". ויל"ע אמאי הזכיר "בלא אויר" הלא שיטת תוס' שתחת אויר ישנים אף בסוכה קטנה ומה צריך להזכיר בגדולה. ועו"ק במשנה בשפודין אמאי מצטרף הסכך הפסול הלא אין שם סכך כשר של ז'

דבאיצטבא כשאומרים דופן עקומה לא מתירים לאכול תחת הדופן. ואמאי לא נכשיר משום פסל וכמו שבתוס' דידן מכשיר משום פסל.

תוד"ה "שאם" "סכך רחב טפח" ומבאר הר"ן דאזיר לא חשיב גג. וכן צ"ל בהגביה טפח דאזיר לא חשיב מחיצה (מ"ב תרל"א ס"ק ל"א) וצ"ב לב' השיטות מה עוזר שיש גג טפח או מחיצה טפח הלא בסוכה בעינן גג ז' על ז' ומחיצה י"ט ושפועי אהלים לאו כאהלים וע' ברכ"א. וע' רש"י ד"ה "שאם" דמשמע שהמחיצה היא טפח וכל השאר הוי גג. וכן בציור השני בד"ה "או".

מתני' "ואינה מקבל טומאה". ומפרש רש"י "דלאו כלי הוא". ומבאר הר"ן "אפילו ישכב בה הזב דמיוחדת לשכיבה בעינן ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו".

מתני' "לשכיבה" "לסכך". האם הקובע הוא אותו אדם שמיצר אותם או הקונה אותם או מנהג רוב בני אותה העיר. ע' ברא"ש ובשו"ע תרכ"ט ס"י מחלוקת המחבר והרמ"א. וע' מ"ב סקי"ז.

גמ' "קטנה". ובר"ן מבאר "היינו כדי שכיבה". וע' שעה"צ תרכ"ט סקב"ד. והגדול משעור שכיבה עומד לסכך.

גמ' "פתם" קטנה לשכיבה. ויל"ע הרי מחצלת הקנים היא קשה ואינה נוחה לשכיבה ולמה בסתמא עומדת לשכיבה. וע' מ"ב תרכ"ט סקי"ד "שאינה ראויה כ"כ" וע"ע לקמן כ' ב' ובפשטות לא איירי בארוגה דהתם היא נוחה (ע' בהמשך).

רש"י ד"ה "כאן" "וסיפא לא דמי לרישא" ופליג על תוד"ה "כאן". וע' מהרש"א (על התוס') מה קשה על רש"י. וכן הוא בתור"פ.

תוד"ה "למכוד" "דכל היוצא מן העץ" ומבארים בתוס' שהיה קשה לתוס' נהי דאינו מטמא טומאת מדרס מהטעם דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו, אך נטמא מטעם שיש בו טומאת אהלים. (משתמש במחצלת לאהל) ומתיר תוס' דליוצא מן העץ אין טומאת אהלים (על"נ). (וע' בתוס' בשבת דאהל הוי מחובר לקרקע והוא טמא רק בפשתן) וקשה באניצי פשתן (דף י"ב ב') למה טומאתו משום נגעים, שיקבל טומאה משום טומאת אהלים (על"נ). ועוד מקשים דכל סכך יהיה פסול דהרי משמש לאהל ויש בו טומאת אהלים ולמה תוס' שאל זאת דוקא בסוגיין. (שפ"א).

תוד"ה "אמר רבא" "לעולם כדשנינן". ומקשה המהרש"א אמאי הוצרכה הגמ' לבאר בהמשך "והכי קאמר" בדברי ת"ק הלא סגי שתאמר הגמ' כדשנינן.

דף כ' א'

רש"י ד"ה "אלא אמר ר"פ" "ומילתיה דת"ק". ומקשה המהרש"א אמאי לא מפרש בת"ק כבאורו של רבא וקאי אסתמא ואגדולה דלסכך קאי.

תוד"ה "אחת" "אבל ההיא דיבנה". ע' מהר"ם.

גמ' "של קנים", במשנה החלוק הוא בין מחצלת גדולה לקטנה. והכא בברייתא מובא גורם אחר ממה מורכבת המחצלת. וע' בהמשך.

גמ' "ושל גמי גדולה מסככין" ויל"ע הלא בגמ' בע"ב מבואר שיש שמושים במחצלת ויהיה בה טומאת מת. וצ"ל כתוד"ה "תנן"

שאינ בו טומאת מדרס אך היא כלי לטומאת מת.

תוד"ה "תנן" "עשוין לסכוך". ואיירי בגדולה, דבקטנה לר"פ לכו"ע סתמא לשכיבה. והמשנה בעדויות איירי בגדנפא. ולחכמים מטמא מדרס והיא אינה עומדת לסכוך (ואפילו לת"ק שגדולה עומדת לסכוך הכא שיש גדנפא אינה עומדת לסכוך).

דף כ' ב'

גמ' "מיתבי וכו' של שעם". ויל"ע אמאי לא תרצה הגמ' דהבוייתא איירי בגדנפא. ומוכח דבגמי ושעם אין רגילות לעשות בהם גדנפא. ומדויק בלשון רש"י ד"ה "אלא" שכתב "שהן פשוטין ואין להן בית קבול" (בית מאיר על הש"ס. וכן נקט המהרש"א בתור"ה "של שיפא". וע"ע חזו"א כלים ס' ל' סקל"א ד"ה "והא דפריך").

גמ' "וחכ"א אף מדרס". ובמשנה דכל החוצלות איירי בבית קבול. ונחלקו אם יש טומאת מדרס. ובחזו"א (שם) מבאר דאין זו מחלוקת במציאות אלא שמוש לפרקים רחוקים האם חשיב עומד למדרס (ואע"פ שרק מעוט משתמשים סגי בהכי). ויל"ע לר' דוסא אמאי בקנים וחילת מסכין רצ"ל דאין בהם שמוש אחר ואינם מטמאים בטומאת מת (חזו"א שם). משא"כ בגמי ושעם אף שאין בה גדנפא יש בהם שמוש ומטמא לר' רוסא טומאת מת. ולכן אין מסכין (ובקטנה).

גמ' "בודיא" "מחצלת של קנים בלא גדנפא. ולר' ישמעאל ברדר"י ור"ד מסכין בהם (על"ג).

דהיא עומדת לסכוך ולא לשאר שמושים. ודברי הגמ' בע"ב הם בקטנה.

גמ' "עלו רי חייא ובניו". ע' ריטב"א דבזמן ר' חייא לא נשתכחה התורה. וע"ע על"ג.

רש"י ד"ה "גדולה" "ארוגה" (כיעב"ץ גרס גדילה במקום גדולה). המהרש"א וכן הפ"י מבארים ברש"י כתוד"ה "ושל חילת" דאיירי בקטנה. ובקטנה נאמר החלוק בין גדילה לארוגה. אבל בגדולה בכל גוונא מסכין. וכתב המהרש"א (על תוס') דהתנא של המשנה הסובר דבקטנה בסתמא אין מסכין (וחלי במחלוקת רבא ור"פ) לא סברי כר' ישמעאל ברדר"י דלדידו אף בקטנה ארוגה מסכין. ובפשטות לא סברי כת"ק דלת"ק רק בארוגה קטנה אין מסכין ובמשנה לא חלקו בזה. מיהו ע' הגהת ר"ש מדסוי.

רש"י ד"ה "ארוגה". העל"ג מדייק מכאן דלא כמהרש"א והפ"י. והחלוק בין גדילה לארוגה הוא גם במחצלת גדולה.

רש"י ד"ה "מטמאות" "אלא ע"י המת עצמו" ע' הגהת פור"י.

רש"י ד"ה "והתנן" "ובנבילה" ע' רש"ש דהוא מדרבנן.

א"ד "ואפילו הוא פשוטי כלי עץ" ע' רש"י בשבת דהרבי רק לטומאת מת ולא למגע שרץ, וצ"ב, ורק בפשוטי כ"ע העשויים למדרס כמבואר בתוס' ב"ב דף ס"ו א'.

תוד"ה "של שיפה" "לענין מדרס" ע' בבאור התוס' במהר"ם.

א"ד ע' מהרש"א. ובהמשך הבאנו ב"מ שבגמי ובשעם בסתם אין גדנפא.

א"ד "משום דלא איתשיל". ומבאר המהר"ם דלר' דוסא אין מסכין בקטנה של גמי ואע"פ

"ויין" המוכיח מרש"י דידן דהוי קביעות שאסור לשחות חוץ לסוכה.

רש"י ד"ה "מעשה" מ"ע שהז"ג. הרש"ש מקשה מגמ' לקמן כ"ח א' שנשים פטורות מהלכתא ולא מטעם מ"ע שהז"ג (ולא נילף ט"ו ט"ו מפסח או תשבו כעין תדורו). ובדבר הלמד בהלכתא מנין להשוות דין עבד לאשה.

תוד"ה "הישן" "ומצינן למימר" וקשה דלעיל הנושא הוא בסוכה תחת סוכה ולכן הצריך שמואל גובה י"ט אבל בסוגיין לתוס' ורש"י שהטעם משום אהל מפסיק גם שמואל יורה דסגי בטפח וכמבואר שם דלמפסל סוכה בעשרה ולשווי אהל מהני אף בפחות מעשרה. (על"נ).

א"ד "דהוה ליה מטה אהל ארעי" וצ"ב דהגמ' נקטה זאת אליבא דר"י ביחס לדירת קבע אך מנין לרבנן.

תוד"ה "ראיתם" "מיחו בידי חכמים" והקשו המהרש"א והמהר"ם הרי ר"ג אמר שבת לעבדו והיכן מצינו שמיתה בו.

רש"י ד"ה "תנן" "המביאים טומאה". רש"י מפרש שהנושא במשנה הוא לגבי הבאת טומאה. תוד"ה "תנן" מבאר שזה המשך של המשנה בביב הקמור והתם הנושא בחציצה שאין הטומאה עוברת מהביב לבית אם יש לו פותח טפח דאין הטומאה רצוצה. (וכן נחלקו בזה הרמב"ם והר"ש במשניות).

רש"י ד"ה "בידי אדם" "מתכוין לעשותו אהל". ודנים האחרונים אם לכתחילה נעשה אהל מאליו ואח"כ חשב האדם עליו לאהל האם חשיב אהל לר' יהודה. וע' על"נ דף כ"א א' דלא מהני. וע' מה שנכתוב בתוד"ה "והרי" לקמן.

רש"י ד"ה "דלית ביה" "דלסכך ע"ג אהלים עשויה" ואין לה שמוש אחר (וכמו שבארנו) וכן בתוד"ה "תנן" דאין לו טומאה דרבנן דפשוטי כלי עץ כיון דמיועד לסכך. וע"ע שפ"א.

רש"י ד"ה "חזו" "לוליון" ומקשה החזו"א (או"ח ק"נ יט) דהוא ראוי לוליון וכל עוד שלא קבעו לא נגמרה מלאכה.

תוד"ה "חזיין" "מתורת כלי עץ" ומקשה בהגהת ר"ש מדסוי מתוס' דף ט"ז א' ד"ה "ומטהרת" דמחלק בין כלי עץ לגמי.

א"ד "ולחפוי טהור". וע' בהגהת ר"ש מדסוי (וכן הוא בעל"נ).

פרק שני

מתני' "לא יצא ידי חובתו" ומקשים אמאי לא נקטה המשנה בלשון דאסור לישן תחת המטה, דחשיב כישן מחוץ לסוכה. ומתריצים רישנה מ"ע לישון בסוכה כל שבעה ואם ישן מחוץ לסוכה עובר באסור עשה והמשנה נקטה את החיוב הראשוני. (אכילת כזית היא דוקא בלילה הראשון אך שינה הוא דין בכל השבעה. וע' בפ' הגרי"פ בסה"מ לרס"ג).

רש"י ד"ה "הישן" "דאהל מפסיק". ובר"י פ' כתב דכיון שגבוהה עשרה נעשית כסוכה תחת סוכה. וע' ברז"ה ובמלחמות. וע' שעה"צ תרכ"ז סק"א אם הפסול הוא מדרבנן או מדאורייתא.

א"ד "ועיקר ישיבת סוכה". ומעירים אמאי הוצרך רש"י להוסיף את ג' השמושים שהביא והיה מספיק שיאמר דבעינן שינה בסוכה. ולענין שתיה שהביא רש"י ע' מ"ב תרל"ט ס"ב דנחלקו הפוסקים אם קבע על היין האם אסור לשחות חוץ לסוכה. וע' בבה"ל שם ד"ה

דף כ"א א'

גמי "זרבנן אהל אהל ריבה". ומקשה הרטב"א גז"ש לרבנן מאי אהני. ותירץ דלרבנן הג"ש מתיחסת לענין טומאת אהל עצמו דרק אהל מפשטן מקבל טומאה. ור' יהודה למד מהג"ש לענין טומאת החפצים שבתוך האהל.

תוד"ה "ל"ף" כי לא עביר נמי בידי אדם. ופשיטא לתוס' דבמצורע אף באינו עשוי בידי אדם מטמא. ויל"ע מגליה וכ"ת משעורים דלקמן, הרי הגמ' אומרת מודה ר"י במלא אגרוף. וכמו שמביא תוס' בהמשך.

א"ד "לדרשה דפרק במה מדליקין", וכונתו שהג"ש תהיה רק לענין טומאת האהל עצמו ולא כלפי הנאהלין (וכמו שסוברים רבנן).

א"ד "לענין שאינו עשוי בידי אדם". מושבו מתפרש לכל המאהילים, המביאים את הטומאה (וע' על"נ בבאורו) אבל לענין ע"י מי נעשה האהל אין כל משמעות. וצ"ב מנין החלוק (שפ"א).

א"ד "אע"ג דסתם סיפרא". וצ"ב דהכא איירינן בספרי וסתם ספרי ר' שמעון (מהרש"ם).

א"ד "שהיו עוברים באכסדרא". ומקשים מתוס' יבמות ק"ג ב' ד"ה "כיון" דבבית מטמא אף בעוברין. וצריך לחלק בין בית לאכסדרא.

גמי "ומביאין נשים". ע' על"נ דבכל עת היו עושים כן ולא רק כשנצרכו לפרה אדומה.

גמי "זע"ל גביהן דלתות". ויל"ע דהוי כפשוטי כלי עץ דמקבלים טומאה מדרבנן. וע' ריטב"א בסוגיין ובדף י"ב ב'. ועי"ש דאינם משמשים את האדם ולכן אינם מקבלים טומאה אף מדרבנן.

גמי "כמלא אגרוף". הריטב"א מקשה, ר' יהודה יליף ממשכן ובמשכן היו כמה אגרופים ואפ"ה דוקא בנעשה בידי אדם. ועי"ש. ומבואר דמלא אגרוף הוא אהל מדאורייתא. וכן משמע מתוד"ה "ל"ף". מיהו בר"ש באהלות פ"ב מ"ב כתב דהוא דין דרבנן. וע' מרא"כ.

גמי "זהא שוורים". הכא הנושא הוא אהל לחציצה. ומדמה הגמ' דין זה לאהל להבאת טומאה (פ"י) וע' מה שכתבנו לעיל ברש"י ובתוס'.

רש"י ד"ה "ומביאין" לפרישת ד' ימים" ונקט כר"י דהוא מעלה מדרבנן בריש יומא. (על"נ). (ובבאור "להוציא מלבן של צדוקין" ע' תוי"ט פ"ג מ"ד).

א"ד "שלא ראו קרי". באחרונים דנים בבן ח' שראה קרי האם הוא מטמא. ע' מ"ב תנ"ז ס"ק כ'. ומרש"י משמע דוקא "לא ראו" הא ראו קרי מטמאים (ב"מ שם).

רש"י ד"ה "מפני קבר התהום" "שמא יש כאן טומאה". וסובר ר' יוסי דמלוי מים ע"י שלשול חבל מהני. ועדיפא ע"י חבל ולא שירד בעצמו כיון שיש חשש שיטמא. ות"ק סובר דיוורד בעצמו ואינו יכול ע"י שלשול חבל. ואין חוששים לקבר התהום בזמן קצר (ע' תור"פ). ולפי"ז הם נחלקו בתרתי. (א) אם מהני מלוי מים ע"י שלשול חבל. (ב) אם יש לחוש בזמן הקצר לקבר התהום. ובתוס' סובר דנחלקו רק בדבר השני.

רש"י ד"ה "כמלא אגרוף" "שעורו להוציא את הטומאה לאויר" ומשוה רש"י הוצאת טומאת דרך פתח לרוחב אהל שבשניהם בשעור אגרוף לא בעינן מעשה ע"י אדם וצ"ב הדמיון.

רש"י ד"ה "והרי דלת" מן הקרקע עד הדלת". ומוכח דמלא אגרוף היינו בגובה אגרוף. וע' רש"י לקמן גבי מטה. ובד"ה "כמלא" כתב על הרוחב (ור"טב"א פירש דקאי על הרוחב). וע' על"ג בבאור רש"י.

תוד"ה "ומביאין" דבעיא הזאה". ומקשה העל"ג דנחשוש שטמאי מתים יגעו בתינוקות. ותירץ דאינו מטמא אלא טומאת ערב וסגי בטבילה. וביוולדת ובגדה היו מטבילים את האמהות והתינוקות ולא הוצרך התנא לפרט, וע' תוד"ה "והתינוקות".

א"ד "ס"ס בעינן איש בשעת קדוש". וקשה כשאדם מקדש אינו צריך לגעת במים. וצ"ל דהמקדש הטמא יטמא את האפר ואפר מקבל טומאה מדין חיבת הקודש. וע' מנחות ק"ב ב' אם מטמא אחרים מדאורייתא (וע"ע בקושית התוי"ט ממשנה מפורשת ובעל"ג).

א"ד. והקשו דישמרו עליהם עד גיל י"ג וישמרו עליהם מטומאת מת ויריחו טומאה זו ולא טומאת קרי.

תוד"ה "ועל גביהן" דסבר לה כר' יהודה". ומקשה העל"ג מה מקשה הגמ' "והרי דלת" נתרץ דשאני דלת דהוי אהל זרוק ולא שמיה אהל. ותירץ דר"י סובר דאהל זרוק שמיה אהל כמבואר בתוד"ה "שרעתו".

א"ד "וקושיא דמטה". וע' במהר"ם שתוס' ורש"י נחלקו בבאור הגמ' לקמן. וע' על"ג ומבואר דהקושיא היא על משנתינו במטה. וצ"ב הלא סתמות הקושיא היא על המשנה בפרה.

תוד"ה "והתינוקות" "צריכים טבילה" כמבואר בתוד"ה "ומביאין" לנדה ויוולדת.

א"ד "להזות". ויל"ע דאם בלא"ה היו מזים מה הצורך בכל הזהירות של נשים עוברות

וצ"ל דכונת התוס' דבעיא הזאה היא שזו טומאה חמורה שמצריכה הזאה ודומיא דבעל קרי דאע"פ שיש פתרון של טבילה אך זו טומאה חמורה ורצו להמנע ממנה.

תוד"ה "והרי" "בידי אדם" וע' ריטב"א. ומוכח בתוס' שדבר שלכתחילה לא נעשה לשם אהל (כגון דלת) ואח"כ נמלך לעשותו אהל יש לו דין אהל הנעשה ע"י אדם. (וע' לעיל).

א"ד "ויעוד" הגמ' מוכיחה דאין לר"י מעלה במלא אגרוף והראיה מדלת. וא"כ קשה מיניה וביה למה בשוורים הוי אהל.

א"ד "תקשי ליה הוא גופא". כלומר דגם אם ננקוט כמקשן דאין מעלה למלא אגרוף אך הא גופא קשיא למקשן למה שוורים עדיפי מדלת.

א"ד "ולא למאי דילפינן ממשכן". ומבואר בתוס' דהמקשן סבר דאין מעלה במלא אגרוף, ודלת אע"פ שהוי בידי אדם לא מהני דאינו דרך. וישנה סברא דשוורים עדיפי מדלת ולא התבאר מהיא הסברא (ולכאו' אין כונתו לישב את הרש"י, דברש"י מבואר דכ"ש שוורים לא הוי אהל. וע' מהרש"א קרני ראם).

א"ד בבאור סוף התוס' ע' מהרש"א ומהר"ם.

תוד"ה "שרעתו" "קסבר ר' יהודה" ע' מהרש"א ורש"ש.

דף כ"א ב'

גמ' "והרי מטה". ומקשה הריטב"א דעשוי בידי אדם. ומתרץ דבתחילה לא נעשה לשם אהל. ויל"ע לתוד"ה "והרי" תחזור קושיא הריטב"א דהוכחנו דאם נמלך חשיב בידי אדם. וי"ל דמטה גרע מדלת. וע' רש"י ד"ה

שיש בה כמה אגרופין (וכקושיית הגמ') ואפ"ה לא אתי אהל עראי ומבטל את הסוכה. (ויתכן דקאי אדר"א דהגנה על מנעלים הוי אהל ואפ"ה אין אהל עראי וכו'). וע' ריטב"א בנ"מ בין תרוצי הגמ' לענין לא אתי אהל עראי וכו' כלפי טומאה, דזו סברא רק לענין סוכה ולא לאהל טומאה.

רש"י ד"ה "משיחתו" שיחת חולין ושמחה התפא"י (במשנה) מקשה מהגמ' כ"ח א' שהשח שיחת חולין עובר בעשה. ומתרץ דשיחת חולין של ת"ח שאני דלא אמרה אלא כדי שנלמד ממנה.

תוד"ה "למדנו" תשבו כעין תדורו והיינו מחייבים את האשה קמ"ל ההלכה שפוטרת את האשה. וממילא גם העבד פטור. ויל"ע אף בלא הלכה לא היינו מחייבים את העבד דדוקא באשה שייך כעין תדורו אך למה שנחייב את העבד האם צריך לישון עם האדון.

מתני' "הסומך טוכתו בכרעי המטה". רש"י לומד שכרעי המטה גבוהים מעל מצע המטה והוא סכך על גביהן. חלל הסוכה הוא מהמטה עד ראש כרעי המטה. וע' מ"ב תר"ל סקנ"ח מהב"י. (וע' תוי"ט. ובראשונים חלקו על רש"י).

גמ' "אמר אביי לא שנו". ומקשה הרא"ש מה מחדש אביי הלא זה נאמר בר' יהודה במשנה. "אם אינה יכולה לעמוד" ומשמע הא יכולה לעמוד כשירה. ועיי"ש דלירושלמי המובא בתוס' ניחא. וע' ר"ן שמקשה על הגמ' דהוא פשיטא ומה חדש אביי.

רש"י ד"ה "שמעמידה" כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה ומבאר הק"נ (א' ג') דהיינו מדינא ומשמע מדאורייתא. והקשה הרא"ש

"נוהגין" אלמא אהל ארעי" וע' רש"ש. ויתכן דכונת רש"י לישב דאמנם הוי בידי אדם אך הוי ארעי ולהכי אינו אהל ולכן קשה אמאי שוורים חשיב אהל.

א"ד הגמ' מוכיחה ממה ששאיירי בדיני סוכה דבכמה אגרופים לא חשיב אהל. ומוכיחה מכאן לדין טומאה דלעיל דלא יחשב אהל. וע' פ"י ועל"נ הדנים אם לדמות סוכה לטומאה (ומצינו חלוק דבסוכה בעינן גובה י"ט ובטומאה סגי בטפח אחד).

גמ' "הואיל" ולגבה עשויה". ולכן לא הוי אהל אף בכמה אגרופין, וע' רש"ש בסברא. מיהו בדלת לעיל לא שייך לתרץ כן רהדלת עתה מיועדת לחציצה מטומאה.

גמ' "הואיל" ומגינה על מנעלים וסנדלים". וע' על"נ הדין מה שייך הגנה על מנעלים, דהמטה משמשת רק כמקום אכסון בלבד.

גמ' "שוורים נמי לגבן עשויים" ויל"ע דמטה ענינה לשון עליה אבל בשוורים במקרה של הצדוקים יש מטרה בלמטה לשמש חציצה והא גופא יחשב שמוש.

גמ' "ובעצמות וגידים תסוככני". ויל"ע למבואר לעיל דף ה' ב' לשון סככה בעינן גובה י"ט.

רש"י ד"ה "על בני מעים" גג שדרה". ומקשה העל"נ מרש"י כ"א א' ד"ה "אלא" "וכריסין מפסיק". ועוד מקשה הפסוק "עור ובשר" קאי על אדם (תוד"ה "ובעצמות") ובאדם חוט השדרה הוא מן הצד ובמשנה פ"א באהלות מ' ה' נקטו שאדם חשיב אהל וגם בעומד.

רש"י ד"ה "ואבע"א" לר' יהודה מטה אהל היא". המהר"ם (ע"א) מבאר דחשיב אהל כיון

על דפנות המטה נימא אי שקיל למצע המטה וישארו הדפנות ונמדוד את הי"ט מקרקע הבית. (והכא ע"י אי שקיל אנו יוצרים דפנות וקדם הסכך לדפנות. מיהו לא עדיף מחוטט גדיש דמוכח דהיכי שיש קצת מחיצה אין חסרון).

דף כ"ז א'

גמ' "מדולדלת שצילתה מרובה". ויל"ע אמאי הוצרכה המשנה לחדש צלתה מרובה כשיש מעט קנים. ובריתב"א כתב דנחשוש שהרוח תפזר ויהיה מצב של חמתה קמ"ל דלא חוששים.

גמ' "מבולבלת". ומבאר רש"י דאע"פ שבפועל יש חמתה מרובה, דין חבוט רמי מתיר את הסוכה. והטעם כיון שיש כמות סכך הראויה לעשות צל, אף שבפועל המצב הוא חמתה מרובה, הסוכה כשירה. וע' טור תרל"א שתמה בזה.

תוד"ה "קנה" "משמע לפרושו" וצ"ב דדברי רש"י נאמרו לבאר מה החדוש בקנה עולה אך לא מוכרח שהטעם ביש ג' טפחים הוא משום חמתה. וע' ברכ"א.

א"ד "לא יתכן". ע' על"נ שמישב דבחורש תשרי השמש עומדת בזוית ולכן רנים דהוי חמתה מרובה (ועי"ש במה שהביא מהריטב"א).

א"ד "משום דלא תשיב סכך להצטרף" ופשיטא לתוס' דסכך צריך להיות אחד, וצ"ת מגלן.

גמ' "אמר אביי". לאביי ע"י לבור מכשירים את הסוכה אע"פ שבסוכה עצמה חמתה מרובה אך ע"י חבוט רמי לא מהני דלית ליה האי הלכה.

דיהיה אסור לסכך ע"ג כותל אבנים. ובריאב"ד מקשה מהעושה סוכתו בראש האילן (ואילן פסול לסכך בו). ובר"ן מבאר דהסיבה היא משום גזירה, שמא יבא לסכך. ובכותל אבנים דלא שכיח לא גזרו. וע' שעה"צ תר"ל סק"ס. ובשפ"א הביא ג"מ בדבר המקבל טומאה רק מדרבנן דלרא"ש אסור ולר"ן מותר. ולענין מעמיד דמעמיד ע' מ"ב תרכ"ט סקכ"ו דנקטו לקולא. ובחזו"א (קמ"ג ב') מבאר דישנה מחלוקת בראשונים אם מעמיד פסול (האם פוסקים כ' יהודה). ולפוסקים דא"א לסכך כמעמיד אין נ"מ בין מעמיד למעמיד דמעמיד. וע' תוס' כ"ב ב' ד"ה "שחים" ובר"ן שם ובחזו"א שם.

רש"י ד"ה "סיכך" "ולענין קבע נמי יש קבע לסכך". ומבואר דלר' יהודה דבענין קבע הוא דין בסכך ולא בדפנות (על"נ).

תוד"ה "שאין" "שאני ספינה דאורחא בהכי וחשיבא קבע". ומבואר דארעי ענינו אינו כדרך.

א"ד "ומיהו קשה" וע' בר"ן שמתרץ (ולדבריו אין במצע המטה חבלים וקרשים. וקרקע העולם הוא בסיס הסוכה ודלא כמו שכתבנו בתחילת הסוגיא).

א"ד "מכרעי המטה לסכך עשרה טפחים" וכונתו מכרעי המטה היבולטים מעל מצע המטה. ומקשה הרא"ש הלא הוי דירה סרוחה (וכרף ד' א') וגם חכמים צריכים לפסול את הסוכה. וע' גר"ז בקונטרס על סו"ה.

א"ד "כיון דאי שקיל לה למטה" וכונתו דאם יפרק את מצע המטה (חבלים וקרשים) וישאיר את המסגרת של הדפנות, דאם כפשוטו שישקול את המטה כולה הלא אין דפנות. וע' הגהות ר"ש מדסוי. ועדיין צ"ב דגם כשמסכך

גמ' "קורות חבית". ומקשה הרש"ש ועל"נ מהגמ' י"ח א' דאין למדים הלכה מטומאה.

גמ' "היו העליונות כבין". ולא התבאר מה הדין אם טומאה מונחת בין הקורות התחתונות לעליונות. ובפשטות חבוט רמי חשיב שהעליונות נמצאות למטה וממילא הטומאה מונחת עליהם. וע' על"נ די"ל גם שהתחתונות עולות למעלה. וע' קה"י ס' ט"ז. וע' רש"י ד"ה "ביניהן".

גמ' "שאין בגבו טפח". החזו"א (אהלות ד' ט"ו) מסתפק במקום שלא אמרינן חבוט רמי והקורות העליונות הן בתוך ג' לתחתונות, בפשטות הלא נקטינן לענין טומאה דאין לבוד באמצע (י"ח א') גם במקרה זה לא חשיב כאחד ואם הטומאה בין קורה לקורה בתחתונות אין אהל מעליו. או דיש הבדל בין סתימת ארובה (לעיל) לבין צרוף כל הקורות שיחשבו כאחד.

רש"י ד"ה "בד"א" ומבואר דקאי גם על הרישא. וע' בתוס'.

א"ד "נמצא שאין ברוחב העליונות טפח". ונחלקו הראשונים אם יש בקורה העליונה טפח ואין בחלל בין הקורות התחתונות טפח אם אמרינן חבוט רמי. ומרש"י מוכיחים דאמרינן חבוט רמי דכתב שבעליונות אין טפח ומשמע שאם בעליונות יש טפח אמרינן חבוט רמי. וכן בתוס' (ב"ח תרל"א ד"ה "ומ"ש ויש") וע' בה"ל ריש ס' תרל"א ד"ה "טפח".

רש"י ד"ה "ביניהן" "בין התחתונות לעליונות". מבאר המהרש"א שהטומאה נמצאת מתחת לקורות התחתונות והכלים נמצאים או בין התחתונות לעליונות או מעל לעליונות. והקורות התחתונות רוחבן טפח וחוצצות ומבאר המהרש"א "ביניהן" קאי על

הרישא שהכלים בין הקורות התחתונות לעליונות וטהורים כי בקורות יש טפח. "ועל גביהן" קאי על הסיפא על הקורה שהטומאה מתחתיה (ואין עליה עוד קורה ולכן גרס "על גבה").

תוד"ה "קורות". לתוס' הבד"א קאי על הסיפא. והמקרה לתוס' הוא כרש"י שהטומאה תחת התחתונה ובקורות יש רוחב טפח. "ביניהן" בין קורה לקורה בתחתונות (ובזה פליג על רש"י) וקאי אסיפא והכלים טהורים דלא אמרינן חבוט רמי. "על גביהן" כרש"י. וע' מהרש"א למה תוס' מבאר את הביניהן לא כרש"י.

דף כ"ז ב'

גמ' "היו אחת למעלה ואחת למטה". בברייתא לא מוזכר שהקורה אינה טפח אלא מוזכר שאינה חזקה לקבל אריח. וקשה שמא איירי כשיש רוחב טפח אלא שאינה חזקה לקבל אריח ולכן אין בה חבוט רמי (על"נ).

גמ' "ואת התחתונה כאלו היא למעלה" ומוכיח בעל"ג דאמרינן חבוט למעלה. וב' הקורות ביחד טפח בלא סיוע הלבוד.

רש"י ד"ה "אם מקבלות" "כשהן סמוכות" וע' בה"ל שס"ג כ"ב ד"ה "שצריך" מחלוקת ראשונים אם מצרפים ע"י לבוד את ב' הקורות והאור (של הלבוד) מצטרף לטפח.

תוד"ה "הא" ולא אמרינן רואין לפסול וצ"ל "ופסלי" (מרא"כ).

א"ד "אפילו בפחות משלשה". תוס' מבאר שטעמם של רבנן כי במציאות אינה ראויה לקבל אריח לכן ל"א חבוט רמי. ולפי"ז גם אם הפרש הגובה הוא בדין לבוד לא מהני כי

ובהמשך כותב רש"י "נקט שעוריה מלמטה" קאי למ"ד פרוץ לאו כעומד ואם למטה הם שוים הסוכה כשירה כי למעלה העומד מרובה. וע"ע בקושיות הרש"ש. ויל"ע לר"פ שהקובע הוא דרגת הצל למטה אמאי בסוכה המדובללת לשמואל מהני והלא למטה הוי חמתה מרובה. עוד מצינו בראשונים המחלקים מסוכה שחציה סכך כשר וחציה סכך פסול דכשירה לר"פ אע"פ שהסכך הכשר אינו עושה צל של רוב למטה.

תוד"ה "כזוזא" "והקשה ר"ת" "ועוד קשה" ע' בר"ן.

א"ד "לפי שהוא עומד כפרוץ". וקשה מה נתרץ לר"ה בריה דר"י (פ"י, על"ג).

א"ד "לפי שהאוויר שהוא רחב". ומקשה הר"ן דכמו שהאוויר מתמעט בעיניו כך גם הסכך הכשר מתמעט. ומתרץ שהאוויר מתמעט יותר "לפי שאין כח הראות נתפס בו".

א"ד "וראיה לדבר" הראיה היא מדבר ממשי שמתמעט הראיה. וכלפי אוויר ידע תוס' מסברא. (וע"ע מהרש"א בבאור הראיה מחגבים).

במציאות אינה ראויה (מ"ב שס"ג ס"ק ע"ז). ומבואר בתוס' דאם לרבנן הטעם שאין סברת רואין בקורה פחות מטפח ובוזה חלק על ריב"י יתכן שכל דברי ריב"י הם בלבד בלבד ולא ביותר מג'. אבל כיון שטעם רבנן הוא שלא מהני רואין במקום דבעינן בריאה, גם אם ריב"י ידבר בתוך ג' אנו נבין שסברתו גם ביותר מג' דהרי לא הקפיד על בריאה. וכך הבין המקשן (וע' רש"ל ובתורא"ש).

תוד"ה "אב"י" "וקמ"ל דאמרינן לבוד וחבוט". ומקשה הרשב"א בעירובין למה לא סגי בלבד בלבד. ועי"ש שבאלכסון יש ג' ולכן בעינן לתרוויהו.

א"ד וע' רע"א (שו"ת קמא ס' י"ב) המבאר דלפי הר"ן מתורצת קושית תוס' דלא אמרינן ב' הלכות. וע' קה"י ריש עירובין.

א"ד "ולא חשיב היכר" ע' מ"ב שס"ג סקנ"א.

רש"י ד"ה "כאן מלמעלה" ע' ר"ן ורש"ש. דברי רש"י מתחלקים "ולפי שחמת האוויר נראית בארץ" קאי לר"פ דפרוץ כעומד והכא הקובע הוא דרגת הצל למטה. ולכן אף שלמעלה פרוץ כעומד, הסוכה פסולה.